

Ændringsforslag nr. 1 om en ny affattelse af § 1, § 1 i den ændrede affattelse og § 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren af Knud Jespersen (DKP):

„Hvad kan regeringen oplyse om planer for beskæftigelsen inden sommerferien, om fjernelse af tidsbegrænsninger i arbejdsløshedsunderstøttelsen og forbedringer i de arbejdsløses kår?“

(Forespørgsel nr. XIX. Anmeldt 6/5 76).

Ordføreren for forespørgerne (Knud Jespersen) (DKP):

Det er meget ubehageligt, at vi stort set en gang om året skal erindre om den beskæftigelsesmæssige situation, der er. Vi har i øjeblikket registreret 111.000 arbejdsløse. Det er en talmæssig vækst, men det er også 111.000 for meget. Hvis vi regner dem sammen, der har understøttelse og ikke understøttelse, når vi op på et tal, der ligger på omkring 120.000. Af disse 120.000 er ca. $\frac{1}{3}$ af de arbejdsløse mellem 15 og 24 år, unge, som ikke rigtig er kommet fra skole eller fra uddannelse, før de rammes af ledigheden, altså ikke kommer ind i erhvervene. Den psykiske og økonomiske byrde, som lægges på dem, forstærkes jo af, at man ligesom ser det trøstesløse i situationen, forstærkes af, at man har ansættelsesstop, foretager nedskæringer og begrænsninger i selve uddannelsen.

Vi erkender blankt, at krisen er kapitalismens, men byrderne bæres ikke af kapitalhaverne, derimod af de arbejdende og de arbejdsløse. Grundloven har jo forpligtet det høje ting til, at man skulle tilstræbe alles ret til arbejde. Der er ikke meget, der tyder på, at man går den vej. Jeg skal erindre om,

at statsministeren den 10. maj i fjor i Aktuelt sagde:

„Alle har job igen om et år.“

Det er jo en overordentlig beskedent trøst til dem, der stadig er arbejdsløse, at man havde denne optimistiske vurdering.

Den 12. maj i år sagde økonomiministeren (Folketingstidende 1976-77 sp. 9706):

„... efter min opfattelse er det fortsat et problem, som vi afgør selv her i landet, om vi vil affinde os med en arbejdsløshed, eller vi vil afskaffe den.“

De to udtalelser er interessante: de fortæller dels om en vilje, dels om en optimisme, som man ikke rigtig har haft noget at have i. Det er også motivering for, at vi nu må have at vide, hvilke handlingsplaner regeringen har, når den fortsætter de forhandlinger med venstre, som har ført til disse kummerlige resultater. Hvad agter socialdemokratiet at gøre, når det er dementeret indtil det bedøvende, at det, man har gjort indtil nu, ikke har afskaffet arbejdsløsheden, ikke fjernet eller begrænset problemerne, men tværtimod forstørret dem.

Det, vi altså gerne vil vide i dag, inden tinget tager på ferie, er: hvad vil man gøre for at afskaffe arbejdsløsheden? Hvad vil man gøre for at fjerne de begrænsninger i understøttelsesretten, som rammer så mange med umenneskelige resultater, dette, at de mister retten til at hæve deres normale understøttelse? Vi vil også gerne ved denne lejlighed have at vide, om man bygger sin politik på tilfældighedernes spil, på venstres krav, eller om man har noget at have disse to optimistiske udtalelser i: for det første at man vil afskaffe arbejdsløsheden, og dernæst hvordan man vil gøre det.

Statsministeren (Anker Jørgensen):

Lad mig straks slå fast, at regeringen betragter arbejdsløshedsproblemet og dets sociale følgevirkninger som det centrale problem i dag. Det er der ikke noget nyt i: det har altid været et af hovedmålene i dansk økonomisk politik at bevare en høj beskæftigelsesgrad. Den politik, der har været ført det sidste år og føres i dag, har da også haft som en af hovedopgaverne at genskabe den fulde beskæftigelse.

Men når dette er sagt, må det tilføjes, at vores særlige betalingsbalanceproblemer

[Statsminister:]

sætter grænser for, hvor hurtigt den fulde beskæftigelse kan gennemføres.

Jeg behøver sikkert ikke her at gå ind på årsagerne til, at beskæftigelsesforholdene i de sidste år har været utilfredsstillende: ord som oliekrise og svækkede internationale konjunkturer siger vist tilstrækkeligt. Folketinget diskuterede jo også aspekter af disse forhold så sent som den 12. maj i år.

Jeg vil derimod tale om, hvad der er gennemført, udsigterne for beskæftigelsen i den nærmeste tid, og hvilke forhold der er afgørende for en genetablering af den høje beskæftigelsesgrad. Til slut vil jeg også i min tale komme ind på, hvad der er gennemført og nu foreslås for at forbedre forholdene for den enkelte, der er ramt af arbejdsløshed.

Det er velkendt, hvad regeringen og de fem forligspartier gennemførte i september 1975, men det kan være nyttigt at se lidt på de erfaringer og de resultater, vi kan drage af septemberforligets foranstaltninger.

Septemberforligets foranstaltninger faldt jo i to hovedgrupper. Den ene omfattede en koncentreret indsats for at øge beskæftigelsen specielt i byggefagene gennem tilskud til reparationsarbejder, energibesparende foranstaltninger og erhvervenes byggearbejder. Hertil kom så øgede bevillinger til statslige bygge- og anlægsarbejder, der kunne iværksættes med kort varsel.

Den anden hovedgruppe af septemberforligets foranstaltninger var den midlertidige momsnedsettelse. Alt i alt medførte denne ekstra indsats, at de samlede efterspørgselsmuligheder i en periode steg ganske betydeligt. Resultatet af disse og tidligere foranstaltninger blev i første række, at tendenserne til stigende arbejdsløshed blev bremset. Fra årsskiftet kunne vi konstatere, at beskæftigelsen, årstiden taget i betragtning, på ny var stigende. Hurtigst har reaktionerne været inden for byggefagene, hvor ledigheden i foråret er mere end halveret i forhold til sidste år; også inden for de øvrige fag er der tydelige tegn på en bedring i situationen.

Septemberforligets virkning på bl. a. industrien må nok skønnes at være kommet noget senere end oprindelig ventet. Til gengæld virker den med betydelig styrke netop nu.

Når virkningen på industrien i alminde-

lighed kom noget senere, end vi oprindelig håbede og ventede, skyldes det, dels at man tærede på de bestående lagre, dels at en del af efterspørgslen rettede sig mod importvarer. Resultatet er imidlertid blevet, at beskæftigelsen afgjort ligger på et højere niveau, end det ellers ville have været tilfældet.

Et andet resultat er imidlertid, at under-skuddet på betalingsbalancen i vinterhalvåret er blevet væsentlig større, end vi skønnede det i september. Selv om underskuddet nu må skønnes igen at være aftagende, er det fortsat meget stort. For 1976 som helhed må det ventes at blive i en størrelsesorden af 7-8 mia kr. mod 3 mia kr. i 1975.

Baggrunden for denne forringelse af betalingsbalancen er, at forbruget og produktionen her i landet ventes at stige kraftigt i forhold til 1975.

Beskæftigelsen skønnes da også fortsat at ville øges. Det var netop hensigten med regeringens økonomiske politik, men det er samtidig klart, at produktivitetsstigningen i erhvervene vil medføre, at beskæftigelsen ikke vil stige så stærkt som produktionen. Beskæftigelsen i sommermånederne må ventes at blive forholdsvis tilfredsstillende, specielt i byggefagene. De seneste kvartalers store igang sættelser af erhvervs- og boligbyggeri vil sikre en højere beskæftigelsesgrad. Hvorvidt situationen vil ændre sig senere på året, er endnu usikkert; vi må nok i en periode vente en mindre igang sættelse af boliger som en reaktion på de store påbegyndelser, der fandt sted navnlig i marts måned for at udnytte lempelserne i realkreditlovgivningen. Det høje niveau for det igangværende byggeri vil i alle tilfælde medføre en høj beskæftigelse ved nybyggeri sommeren over.

For beskæftigelsen i øvrigt må sæsonforhold og vækst i produktionen ventes at føre til et relativt højt beskæftigelsesniveau. Regeringen har fulgt og vil meget nøje følge beskæftigelsesudviklingen. Dette kom jo sidst til udtryk ved forhandlingerne om finansloven, den finanslov, som vi nu arbejder under. Finansloven indeholder nye initiativer til fremme af beskæftigelsen.

Regeringen vil, hvis forholdene udvikler sig anderledes end ventet, være parat til at foreslå iværksættelse af beskæftigelsesfremmende foranstaltninger. Det er imidlertid

[Statsministeren.]

klart, at betalingsbalancestillingen og de finansieringsproblemer, den rejser, sætter grænser for, hvor langt man kan gå. Det vil således ikke være muligt på ny at gennemføre en efterspørgselsudvidelse af samme karakter og størrelsesorden som i september 1975.

Hvad der i den samlede økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation var rigtigt i 1975, er derfor ikke uden videre rigtigt i 1976. Yderligere vækst i beskæftigelsen må i meget vid udstrækning være baseret på større afsætning til udlandet, der kan dække importbehovet og muliggøre en nedbringelse af det uholdbart høje betalingsbalanceunderskud.

Udlandskonjunkturerne peger nu opad og i en raskere takt end almindeligt ventet ved årets begyndelse; dette vil give grundlag for en forøget eksport. Alligevel er det nødvendigt, såfremt beskæftigelsen afgørende skal kunne øges, at de danske eksporterhverv ikke blot følger med i en generel stigning i den internationale handel, men også bliver i stand til at øge deres andel af eksportmarkederne. Det er dette forhold, der understreger behovet for en indkomstpolitisk løsning, en indkomstpolitik, som må omfatte alle grupper i befolkningen.

En forbedring af konkurrenceevnen vil kunne fremskynde det tidspunkt, hvor vi kan genskabe den fulde beskæftigelse. Men det må erkendes, at det tager tid at fjerne en så stor ledighed.

Regeringen har derfor stillet forslag om at forbedre forholdene for de arbejdsløse. Sådanne forbedringer er gennemført i betydeligt omfang. Det har hele tiden været regeringens holdning, at de, der ved deres uforholdte arbejdsløshed lider mest under den krise, vi er i, i hvert fald bør sikres rimelige forhold, indtil samfundet på ny kan tilbyde dem arbejde.

Derfor fremsatte regeringen allerede sidste år forslag om en række ændringer i reglerne om dagpenge, og det meste fik vi da også gennemført. Jeg vil navnlig fremhæve følgende: halvårslige reguleringer af dagpengesatsen, ændring af karenstiden fra 12 til 6 måneder og sænkning af aldersgrænsen fra 18 til 17 år. Med henblik på yderligere forbedringer for de arbejdsløse nedsatte vi sidste

år et udvalg, der fik til opgave at undersøge og komme med forslag vedrørende en række yderligere forbedringer i arbejdsløshedsforsikringen. På grundlag af forslag fra udvalget har regeringen herefter — i øvrigt samme dag som denne forespørgsel blev anmeldt, nemlig den 6. i denne måned — fremsat forslag, som bl. a. vedrører de i forespørgslen nævnte tidsbegrænsninger. Som det er kendt, er der nu igennem et forlig opnået et flertal for visse forbedringer. Der vil efter forliget ske lempelser både i den såkaldte 26 ugers regel og med hensyn til den særlige regel om nyuddannedes adgang til at oppebære dagpenge, den såkaldte 180 dages regel, ligesom der skal sikres ret for ledige til at holde ferie med dagpenge både her og i udlandet. Det bliver nu også muligt at etablere arbejdsløshedsforsikringer f. eks. for små selvstændige erhvervsdrivende, folk, som jo i stor udstrækning har vist sig at blive ramt af arbejdsløshed.

Også på enkelte andre punkter er der skabt bedre forhold for de arbejdsløse; der er således sket en udvidelse i lediges adgang til at deltage i forskellige uddannelsesarrangementer uden tab af deres ret til dagpenge.

Specielt for de unge arbejdsløse er der ved en fælles indsats og et fælles initiativ fra arbejdsministeren og undervisningsministeren herudover tilvejebragt en række uddannelses- og beskæftigelsesforanstaltninger. Disse foranstaltninger håber vi at kunne fortsætte og udbygge. Ungdomsarbejdsløsheden er næsten det uhyggeligste træk i den nuværende beskæftigelsessituation, og derfor må der sættes særlige bestræbelser ind på dette felt.

Det udvalg, regeringen har nedsat, arbejder nu videre med en række yderligere forbedringer i hele vores a-kasseforsikringsordning, og vi regner med at kunne komme med lovforslag herom i løbet af efteråret.

Fra den dag regeringen trådte til, har det været vor opgave at gøre alt, hvad der er politisk og økonomisk muligt, for at mindske arbejdsløsheden og selvfølgelig også for at støtte dem, der trods alt rammes af krisen. Vi vil også nøje følge udviklingen og tage de nødvendige initiativer fremover. Regeringen håber, at der også fremover kan findes et ansvarligt flertal her i folketinget for en politik, der vil bekæmpe arbejdsløsheden.

Formanden:

Taletiden er for ordførere indtil 15 minutter, for andre medlemmer halvparten.

Forespørgeren (Knud Jespersen) (DKP):

Jeg skal allerførst takke statsministeren for hans redegørelse. Den indeholder ikke så meget væsentligt nyt, og hvis den skulle dække de meget smukke og sikkert velmente løfter, der blev fremsat for et år siden, nemlig i juni måned, da man afviste vores dagsorden, så indeholder den intet, der minder om et handlingsprogram.

Der siges nogle valne bemærkninger om, at man håber, der findes ansvarlige partier — det kan selvfølgelig være septemberforligspartier — og så siges der videre, at det nok er nødvendigt at koncentrere sig stærkere omkring indkomspolitikken. Hvis det er handlingsprogrammet, er det nok nærmere virkeligheden end statsministerens udtalelser for et år siden, hvor jeg i indledningen fastslog, at statsministeren erkendte, at man kunne få alle i arbejde i løbet af et år, ja, mindre end det, og senere blev det jo fulgt op af økonomiministeren.

Jeg finder altså ikke meget opløftende i disse betragtninger. Man siger, at virkningerne på industrien i almindelighed kom noget senere. Det er muligt, de gjorde det, men jeg tror, statsministeren skulle kigge efter. Vi har i år 1.000 flere arbejdsløse metalarbejdere i København, end vi havde i fjor. De fleste af industrierne har vanskeligheder, og vi er også nået så langt, at den finanslov og andre love, ansvarlige partier har vedtaget, og som man henviser til, forhindrer folk i at få en normal uddannelse, sådan at man ikke kan dække det behov, der er for arbejdskraft. Jeg tænker her på elektronik, og jeg kunne for den sags skyld have nævnt de ansvarlige partiets begrænsninger i uddannelse af sygehjælpere. Det er meget godt, at man har nogle kærlige formuleringer, men hvis man ikke rigtig har noget at have dem i, er det jo ikke så forfærdelig meget bevendt.

Det, der ligger i talen, er jo det samme, som har motiveret næsten alt, hvad der er vedtaget i folketinget. Det var det, der lå bag løfterne, da vi i marts måned skulle vedtage, at man forlængede overenskomsterne. Det var det, der skete i september, hvor man frimodigt erklærede, at der nu var

åbnet for, at man kunne tage imod den stigende efterspørgsel, der måtte komme. Det var så sandelig ikke det, der lå gemt i bolig- eller miniboligforliget, og det var jo heller ikke det, selv om man argumenterede derfor, der lå gemt i det såkaldte arbejdsgiver-tilskud på 1.350 mill. kr.

Jeg ved ikke, hvad der sker med socialdemokratiet, om man i virkeligheden er nået dertil, at man ikke har anden politik end den, venstre tillader. Det havde været befriende, hvis man f. eks. havde sagt: vi er absolut ikke tilfredse med, hvad der er sket, og de ansvarlige partier har haft nogle pæne motiveringer, men der er bare sket det stik modsatte af, hvad vi sigtede efter. Jeg ved ikke, om det havde været mere ærligt, men det havde været rimeligt, om man havde konstateret det.

Nu får vi denne ulyksalige oliekrise bragt ind i diskussionerne hvert andet øjeblik, men alle har måttet erkende, at kapitalismens krise ikke begyndte med den såkaldte oliekrise: den var der længe før. Det har Brandt og andre, der ellers taler om den højere livskvalitet i politik, fundet ud af. Man skal ikke give oliekrisen skylden for, hvad der er sket her. I 1973 havde vi 2,4 pct. arbejdsløse, i 1974 5,2 pct., i 1975 11,2 pct., så hvis vi bare tager procenterne, vil man da kunne se, at der er et eller andet, der ikke passer. Enten har vi ikke de arbejdsløse, [og statsministeren har ret, eller vi har de arbejdsløse, og statsministeren har ikke ret.

Tidligere har statsministeren givet udtryk for, at man naturligvis ikke kunne sætte problemet med betalingsbalanceunderskuddet højere end de sociale og menneskelige hensyn, som måtte tages på grund af beskæftigelsesproblemerne. Ja men hvad er der sket? Udlandsgælden vil vokse, sådan at vi når omkring 33 mia kr. Vi skulle altså have bremset udlandsgælden, hvis man havde folk gående ledige. Inflationen skulle også bremses ad den vej, var der nogle af de ansvarlige partier der sagde. Den er på ca. 10 pct. Altså virker arbejdsløsheden ikke sådan, som borgerlige økonomer har givet udtryk for, en teori, som regeringen og dens samarbejdende partier måske har været tilhængere af.

Den effektive rente var i 1972 på mellem 10 og 11 pct.; i dag er den på mellem 15 og

[Knuud Jespersen.]

16 pct. Ja men hvad er det da, der er sket? Der er sket det, at man midt i kapitalens krise ganske hensynsløst har ladet de arbejdende og de arbejdsløse bære alle byrderne.

Det træder endnu stærkere frem, når man taler om indkomspolitikken. Dér bruger man jo de arbejdsløse mod de arbejdende og omvendt, hvor man forklarer, at hvis ikke de arbejdende holder igen, vil de arbejdsløse ikke kunne komme i arbejde. Ja men det vil jo i virkeligheden betyde, at man fritager kapitalismen og navnlig storkapitalen og sig selv for ethvert ansvar økonomisk og politisk og overfører det til de arbejdende.

Indkomspolitik. Nu vil jeg gerne have statsministerens definition af, hvad det er. I Aktuelt kunne man forleden læse, at det var noget, alle talte om, men ingen rigtig vidste hvad drejede sig om. Vores definition af indkomspolitik har været sociale nedskæringer, lønstop, ingen fastholdelse af priserne, undergravning af levestandarden gennem forhøjelser af omkostningerne ved at bo og fortsat og pludselig et stigende skattetryk. Er det en sådan indkomspolitik, statsministeren er tilhænger af? Er det en indkomspolitik, hvor vi bare lader stå til, selv om vi kan konstatere, at erhvervene, og de afgørende erhverv, er økonomisk ganske godt kørende også i indeværende år? Indkomspolitik er jo en fortsættelse af den skæve kurs, som septemberforligspartierne slog ind på, og en kurs, som er overordentlig farlig.

Statsministeren siger i sin redegørelse, at der er taget initiativer til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden, og anerkender, at den værste del af arbejdsløsheden faktisk er den, der rammer de unge. Hvad er det for initiativer? Det er jo 100 mill. kr. siden i fjor for 40.000 unge mennesker. 100 mill. kr., mens man gav arbejdsgiverne 1.350 mill. kr., og der kom ikke så meget som ét ungt menneske i arbejde. Men samtidig har man jo i denne periode også været vidne til, at andre af statsministerens ansvarlige samarbejdspartnere har ødelagt EFG-uddannelsen. Ja men skulle man da ikke prøve at sige, at vi anerkender blankt, at det, man har gjort over for ungdomsarbejdsløsheden, er alt for dårligt, alt for elendigt, og at der slet ikke er sat ind for at sikre, at de 40.000 unge ledige ikke skulle have deres tilværelse ødelagt.

Hvad vil man gøre med det ansættelsesstop? Vi ved jo, hvordan det ser ud i en række velfærdsinstitutioner i Danmark og på hospitaler. Vi mangler arbejdsmedicinske klinikker, bedriftslægeordninger, natlægeordninger. Der er nok at tage fat på. Det ser man også stort på og vil opretholde et ansættelsesstop. Eller var det også beskæftigelsesfremmende, da man var med til at ødelægge børneinstitutionerne og med til at gennemføre adgangs begrænsning til den højere uddannelse?

Sandheden er jo, hvor ilde den end måtte være at lytte til, at der er tale om en total fallit, hvis det var sådan, at man mente, denne politik skulle kunne klare arbejdsløshedsproblemerne, og jeg vil da være interesseret, hvis økonomiministeren vil fortælle noget om, hvordan han forestiller sig at vi kan afskaffe arbejdsløsheden. Det må da være på tide, at man lukker lidt op for sine hemmeligheder i denne sal. Jeg tror, det vil interessere ganske mange at vide.

Efter vor opfattelse er det nødvendigt med en helt ny økonomisk politik, hvis vi bare skal bekæmpe arbejdsløsheden. Denne nye økonomiske politik må bestå i, at de begrænsninger, vi har lagt på forskellige områder, der forhindrer folk i at uddanne sig eller i at få arbejde, ophæves, at vi får udvidet købekraften enten ved en omlægning af selve forbrugsevnen eller ved at fjerne moms på afgørende og danske produkter. Vi kan samtidig også, hvis vi sætter ind på, at belåningen af værdistigningerne bliver standset, sikre, at den nødvendige kapital, som man ofte taler om, kan tilføres også til melleminustrienerne.

Skatten, Ja, dér har man jo fundet frem til, at de store selskaber, man har undersøgt, havde millionunddragelser. Vi har anvist en vej til at løse økonomiske problemer og til at omlægge skattebyrden, sådan at de, der havde evnen, kom til at betale og ikke som nu. Jeg anerkender, at der er sket forbedringer og tilløb til forbedringer i arbejdsløshedslovgivningen, men det er aldeles utilstrækkeligt. Det er da udmærket, at man kan tage på ferie, men spørgsmålet var, om ikke man skulle have vedtaget kommunisternes forslag om en udvidelse af ferien også for de arbejdende. At man videre skal undersøge selve arbejdstidsproblemet og i høj grad interessere sig for en sænkning af pensionsalderen.

[Knud Jespersen.]

Uden at sikre uddannelsesretten, uden at sikre, at den offentlige sektor også får den arbejdskraft, den har behov for, tror jeg ikke, at nogen vil regne det for værdifast, hvad der er sagt her, at regeringen effektivt vil sætte ind for at bekæmpe arbejdsløsheden.

De begrænsninger, der har været i retten til arbejdsløshedsunderstøttelse, er jo begrænsninger, der har haft deres fødestedskriterium under en højkonjunktur, og derfor er det rimeligt, at de ikke bare begrænses, men at de forsvinder totalt og ubetinget.

Hvad kan man gøre videre for at få beskæftigelse i gang? Ja, man kan jo opfylde betingelsen om det fornødne boligbyggeri. Vi er ikke tilfreds med kun 40.000 boliger om året, men det var rimeligt at bygge de 40.000, som man har forpligtet sig til. Man kan tage fat på den energibesparende reparation af den gamle boligmasse. Der er et ganske omfattende arbejde her, og det vil være valutabesparende. Normalt vil man jo gerne spare valuta, og her kunne man altså benytte en god lejlighed.

Man skal tage fat i de rensningsanlæg, som næsten hele fagbevægelsen har peget på er en nødvendig forudsætning for at få et ordentligt miljø i vores land. Det koster heller ingen valuta. Her er arbejde til en million mennesker over en lang periode — og der er arbejde til 20.000 mennesker pr. år efter de laveste opgørelser, hvis man ellers vil sætte ind.

Forleden tog vi fat på spørgsmålet om de faste forbindelser over Store Bælt. De projekter, der er besluttet her, må da sættes i gang i en sådan periode. Man kan da ikke bare vente og sige: nu må vi se, om ikke konjunkturerne vender mere og har en større tendens til opgang i et raskere tempo, end vi har regnet med.

Endelig er der jo også spørgsmålet om hele strukturændringen i energiforsyningen. Her har vi jo nogle gange diskuteret Nord-søgassen, og man skal under alle omstændigheder have en eller anden form for ledningsnet; det kan sammen med de store projekter beskæftige ganske mange mennesker.

Jeg kan ikke lade være med at sige, at den handelspolitik, regeringen fører, også ofte fører til nogle meget store avisoverskrifter. Hvad enten det er dronningen, der er i

USA, eller det er nogle af ministrene, der er på rejse i Kina, Japan eller Mexico, så kommer der nogle mægtige avisoverskrifter, men der kommer faktisk ikke ret meget ud af det rent reelt. Er det ikke nødvendigt at lave en omvurdering af handelspolitikken? Det er ikke sikkert, man vil gå ind på det, vi forlanger om en fuldstændig kontrol med udenrigshandelen og regulering af importen, men over for al snak om, at det vil stille Danmark meget vanskeligere, da må man erindre sig kendsgerningerne, at 43 pct. af vor underskudshandel ligger alene og udelukkende på Vesttyskland. Har man da ret til bare at sige: vi fortsætter? Selv om det måske er gået galt, så er det nok nødvendigt, at vi prøver en gang mere.

Et af de argumenter, man ofte bruger, beklageligvis også fra regeringens side, er, at lønniveauet i Danmark er for højt. Det ligger også sådan mellem linjerne i statsministerens tale, at vi ikke er konkurrencedygtige nok. Det er simpelt hen ikke rigtigt. Hvis vi tager spørgsmålet om lav løn, så vil vi kunne se, at Italien og de latinamerikanske områder er nogle af de lavest lønnede, og kan vi ikke konkurrere med dem? Jo, det kan vi i høj grad; vi er endog i stand til at konkurrere med dem, der har de højeste lønninger. Det er også fastslået, siden økonomiministeren her fremsatte sin påstand om disse stigningstakter, at man har beregnet produktivitetstigningen forkert. Endvidere er det nok at erindre om, at hvis det er at have en høj løn, så bør man sige det helt åbent, for 44 pct. af Danmarks husstande har mindre end 40.000 kr. i årlig bruttoindkomst i 1974.

Vi har en lang række tanker, som vi gerne vil føre frem, for afgørende for os er selve perspektivet, perspektivet om ny reformer og om indgreb imod storkapitalen, kontrol med bankerne, rentekapitalen, at stimulere efterspørgslen og finde et helt nyt socialøkonomisk grundlag at lave opsvinget på. Det forudsætter, at socialdemokratiet ikke fortsat lader sig binde til venstre og andre, men at de i stedet for at lade sig tvinge til at skabe nye problemer rejser problemerne på en ny måde.

Jeg skal sige, at efter vores opfattelse ville det være en lykke, hvis man afbrød de politiske forhandlinger med septemberforligets partier, hvis man lyttede til fagbevæ-

[Kaud Jespersen.]

gelsen og gik ud og blankt erkendte, at man var ikke nået videre. Det var ikke, fordi man ikke ville, men det var, fordi man ikke kunne tvinge de såkaldt ansvarlige partier.

Det, der er brug for nu, er, at man sætter ind imod kapitalhavernes system, imod den herskende klasse, i arbejderklassens interesse.

Jeg skal til slut fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

„Idet folketinget konstaterer,

— at ledigheden fortsat er på over 100.000,
— at dagpenge og socialhjælp til de ledige er på ca. 5 mia kr.,

— at der ikke findes tendenser til at øge beskæftigelsen,

— at regeringen ikke har taget de fornødne initiativer til at fremme beskæftigelsen,

— opfordrer tinget regeringen til

— at fremsætte en arbejdsplan inden 9. september 1976, efter hvilken ledigheden kan sænkes væsentligt pr. kvartal, og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden (se ovenfor). Jeg skal lade dette dagsordensforslag indgå i forhandlingen.

Auken (S):

Når man hører hr. Knud Jespersens indlæg i denne debat, kan man kun for hr. Knud Jespersen beklage, at der ikke er direkte transmission ud til Slotspladsen, så den talrige skare derude kunne få lidt opmuntring af den tale, hr. Knud Jespersen her holdt. For os andre var den måske mindre opmuntrende; der var jo i realiteten ikke meget konkret i det, hr. Knud Jespersen havde at meddele folketinget.

Så vidt jeg forstod det, ville man løse de nuværende beskæftigelsesproblemer ved simpelt hen at pumpe et betydeligt antal milliarder kroner ud i omsætningen. Det kunne måske være interessant at finde ud af: er det 10, er det 15, er det 20, eller er det 25 mia kr., man vil have pumpet ud, finansieret af skattelettelser, der overgår selv hr. Glistrup i demagogi?

Det eneste, man kan sige med sikkerhed, hr. Knud Jespersen, er, at hvis denne poli-

tik blev gennemført her i landet med de alvorlige valutaproblemer, som selv socialister må erkende eksisterer i det nuværende samfund — og jeg har altid ment, at god socialisme tog sit udgangspunkt i konkret analyse af de vanskeligheder, man står over for — ville det nødvendige resultat i løbet af ganske få måneder blive, at vi ville komme under international administration, og det ville ikke være den internationale administration, som hr. Knud Jespersen ønsker.

Og så vil jeg gerne sige, at statsministeren har jo i sit svar på forespørgslen markeret, at bekæmpelsen af arbejdsløsheden er den vigtigste opgave for regeringen, og socialdemokratiet er naturligvis enig med statsministeren i den rammeordning af målsætningerne. Efter vores opfattelse rammer arbejdsløsheden ikke blot de ledige og deres pårørende med den frygtelige tragedie, det er at blive nægtet retten til at gøre en aktiv indsats for at bygge vores samfund op. Psykisk er arbejdsløsheden en alvorlig belastning, og vi ved, at arbejdsløsheden har en tendens til i særlig grad at ramme de svage, dvs. de unge, de udsatte, kvinderne, de ufaglærte og de ældre på arbejdsmarkedet, og arbejdsløsheden kan være en næsten uoverstigelig barriere for de fysisk og psykisk handicappede.

Arbejdsløsheden er i sine negative virkninger også en trussel mod de beskæftigede. Vi ved af erfaring, at et højt beskæftigelsesniveau er forudsætningen for en fortsat velstandsudvikling, en følelse af tryghed, forbedret miljø, tålelige løn- og arbejdsvilkår. Derfor er det vigtigt, som vi fra socialdemokratiets side gentagne gange har gjort det, at understrege, at det må være en pligt for alle partier at udnytte de økonomiske og politiske grænser til det yderste for at sikre beskæftigelsen og samtidig at sætte ind med en effektiv bistand til de arbejdsløse.

På den baggrund er det deprimerende at konstatere, som også vismændene gør det i deres rapport, at denne opfattelse af kampen for en bedre beskæftigelse som den vigtigste opgave ikke deles i toneangivende lande i den industrialiserede verden, men at man mange steder desværre har nedprioriteret beskæftigelsespolitikken til fordel for andre økonomiske mål. Regeringen har gentagne gange appelleret til de lande, vi samarbejder med, om at etablere en mere ekspansiv, en mere aktiv, politik og søgt at

[Aukon.]

presse dette synspunkt igennem ved de internationale økonomiske møder, hvor disse forhold har været gjort til genstand for debat. Uden en fælles international indsats er de nationale muligheder tilsvarende indsnævrede, ikke mindst for et land som Danmark med en stor udenrigsomsætning, en betydelig nettogæld til udlandet og store betalingsbalancevanskeligheder.

Inden for de givne snævre økonomiske og politiske grænser har regeringen imidlertid udfoldet en lang række initiativer for at sikre, at arbejdsløsheden blev så ringe som muligt og støtten til ledige så tilfredsstillende som muligt. Ved sin tiltræden greb regeringen ikke af lyst, men af bitter nød, ind og sikrede roen på arbejdsmarkedet i 2 år og en stærkt afdæmpet inflationstakt. En storkonflikt i foråret 1975 parret med fortsat høj inflation ville have været en katastrofe for beskæftigelsen og have umuliggjort en senere politisk stimulering af efterspørgslen i samfundet.

Regeringen og socialdemokratiet fulgte denne linje op gennem en indsats for at bremse de nedskæringer, som et flertal heri tinget havde lagt op til ved finanslovsvedtagelsen i 1975. I foråret 1975 gennemførtes en række erhvervs- og beskæftigelsesinitiativer: øget egnsudvikling, tilskud til isoleeringsarbejder, miljøinvesteringer, for blot at nævne nogle eksempler. Ved septemberforliget skete der en kraftig udvidelse af den indenlandske efterspørgsel. Det private forbrug blev stærkt stimuleret, det offentlige fremskyndede væsentlige investeringer, vilkårene for erhvervenes investeringer blev lettet, og der blev ydet tilskud til visse særlig nyttige investeringsområder.

Sigtet med denne politik, hvis virkninger endnu langt fra er udtømt, var at stimulere den samlede efterspørgsel så meget som overhovedet muligt og økonomisk forsvarligt for at undgå den nationale katastrofe, en massearbejdsløshed i vintermånederne ville have været.

Der kan efter vores opfattelse ikke herske tvivl om, at denne politik rent faktisk førte til et begyndende omsving i arbejdsløshedsudviklingen. På de områder, hvor den indenlandske efterspørgsel spiller en afgørende rolle, er der sket et glædeligt dramatisk fald i arbejdsløsheden. Dette gælder ikke

mindst inden for byggefagene, men også inden for andre områder er ledigheden faldet, således at arbejdsløshedsniveauet i dag klart ligger under sidste års, også selv om de udenlandske konjunkturer langt fra har formet sig så gunstigt, som mange havde håbet. Septemberforligets klare, aktive finanspolitik er igen fulgt op ved finanslovsvedtagelsen i marts, hvor den aktive økonomiske politik blev fastholdt med vedtagelsen af en kombination af mindre besparelser og udskydelser ledsaget af yderligere beskæftigelsesfremmende initiativer.

Imidlertid viser udviklingen siden septemberforliget også, hvor snævre grænser der er sat i de faktiske forhold, selv for hr. Knud Jespersen og hans parti, for en generelt virkende beskæftigelses- og erhvervsfremmende politik. De sidste 5 måneders valutatal har med al uønsket tydelighed vist, hvor snævert spillerummet for en dansk indsats er. Ikke mindst af hensyn til beskæftigelsen er det bydende nødvendigt, at denne udvikling vendes på et tidspunkt og med foranstaltninger, som vi selv bestemmer, og hvor vi igen har mulighed for at lade beskæftigelseshensynet være det afgørende.

På trods af omsvinget i arbejdsløshedssituationen, som ikke mindst skyldes en kombination af den førte aktive politik og en begyndende lysning i de udenlandske konjunkturer, er de nuværende ledighedstal, der sent på foråret viser mere end 100.000 arbejdsløse, hvoraf mange har haft en længe-revarende ledighedsperiode, alligevel dybt deprimerende, navnlig når den alvorlige valutasisituation med en nettogæld på ca. 30 mia kr. og et foreløbigt underskud i 1976 på betalingsbalancen på mere end 4 mia kr. tages med ind i vurderingen.

Imidlertid er der efter vores opfattelse ingen grund til selvopgivelse. Den dybtgående krise, der gennemrystede de fleste lande, og som unægtelig sætter spørgsmålstegn ved grundlæggende træk ved vores økonomiske system, kræver en koldblodig kriseforminskende politik, hvis ikke de arbejdsløse skal blive krisens permanente ofre.

Vi tror i modsætning til hr. Knud Jespersen imidlertid ikke på mirakelkure. Indgreb i form af importregulering vil, som jeg tidligere har sagt det, bringe os tilbage til 1930ernes økonomiske barbari. Yderligere

[Ankøn.]

milliarder kroner pumpet ud i den indenlandske efterspørgsel vil ikke være til gavn for de arbejdsløse, men være halsløs gerning i den nuværende valutasisuation. Realistisk må det erkendes, at en mere behersket udvikling i den generelle økonomiske politik fremfor lempelser kan være nødvendig for at undgå senere ubehagelige opbremsninger med stærkt negative virkninger på beskæftigelsen.

Det, der er brug for, er en samlet politik baseret på følgende hovedprincipper.

For det første en socialt afbalanceret, stram indkomstpolitik for hele befolkningen, for alle indkomstgrupper med særlig hensyntagen til de lavestlønnede. Ikke et valgoplæg presset ned over organisationerne, men et konstruktivt bidrag til en mere end midlertidig løsning af vores grundlæggende styringsproblemer.

For det andet en erhvervsfremmende politik, og forudsætningen for, at vi får tilstrækkelig luft til en erhvervsfremmende politik, er netop en vel gennemført indkomstpolitik, en erhvervsfremmende politik, hvor samfundet mere direkte engagerer sig i erhvervsudviklingen, i produktudviklingen, i den teknologiske servicevirksomhed, fremmer indenlandsk forædlingsvirksomhed og et mere effektivt salgsarbejde, engagerer sig i nye produktioner, opfylder boligforligets målsætning på de 40.000 boliger årlig og gennemfører en energisk industriel omstillingsproces samt øget egnsudvikling.

For det tredje en mere, som det hedder på moderne dansk, selektivt virkende beskæftigelsespolitik, hvor opmærksomheden koncentrerer om en direkte indsats mod løsningen af udsatte grupperes beskæftigelsesproblemer. Vejen er allerede vist gennem de initiativer, der hidtil er taget, og fulgt op med det aktionsprogram til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden, der for os er en meget vigtig sag, og som i øjeblikket er til forhandling mellem partierne i arbejdsmarkedsudvalget. Vi håber meget, at den positive holdning, der findes på tværs af partierne, vil vise sig i konkret handling i løbet af sommeren, således at de initiativer, der er igangsat for at skaffe de unge fornuftige uddannelsesmuligheder og fornuftige beskæftigelsesmuligheder, bliver fulgt op.

I øvrigt vil dette initiativ blive ledsaget af en forstærket indsats til gavn for de langvarigt ledige i form af yderligere fremskyn-delse af offentlige investeringer og, så vidt det er muligt, en mere effektiv arbejdsformidling, herunder formentlig også et mere positivt og direkte samarbejde med de faglige organisationer på dette felt, end vi hidtil har oplevet.

Både erhvervs- og beskæftigelsespolitikken har, som jeg har prøvet at udtrykke det, for socialdemokratiet en central plads i drøftelsen af den samlede økonomiske politik, og vi vil ved sommerens forhandlingerne fremlægge konkrete forslag herom. Derfor må jeg allerede på indeværende tidspunkt sige, at vi betragter hr. Knud Jespersens dagsordensforslag som aldeles overflødig og vil stemme imod det.

Også principperne i det økonomiske demokrati har en central plads i drøftelsen omkring indkomst- og beskæftigelsespolitikken. Endelig er det fortsat socialdemokraternes opfattelse, at vi ikke kan spare os ud af krisen. Store nedskæringer på de offentlige budgetter vil få en direkte, men negativ indvirkning på beskæftigelsen, hvad vurderingen af fremskridtspartiets mange ændringsforslag til finansloven tydeligt viste. Og hvad jeg synes er meget interessant: vismændene påpeger i deres rapport, at der er enighed blandt alle økonomer i dette land om, at det i den nuværende situation ville være ulykkeligt at gennemføre store nedskæringer i den offentlige aktivitet.

Der foregår for tiden, som også hr. Knud Jespersen har været inde på det, en meget spændende debat omkring karakteren af og styrken i det beskæftigelsesproblem, det danske samfund står over for, ikke bare på kort sigt, men på længere sigt, hvor en part af deltagerne i denne diskussion, f. eks. vismændene, mener, at beskæftigelsesproblemet „kun“ er et normalt konjunkturproblem, der vil forsvinde af sig selv, når det udenlandske opsving slår igennem, mens andre er af den opfattelse, at dette synspunkt er for optimistisk, og derfor peger på behovet for en undersøgelse af det langsigtede beskæftigelsesproblem og på ønskeligheden af at kombinere de traditionelle virkemidler med mere utraditionelle og direkte virkende beskæftigelsesforslag.

Denne diskussion er endnu langt fra af-

[Auken.]

klaret, og derfor har socialdemokratiet ikke taget endelig stilling til de mange forslag, der fremdrages i denne forbindelse. Men vi vil følge udviklingen nøje, ikke i forventning om pludselig at finde en mirakelkur, men for at samle alle de gode ideer op til en forbedret beskæftigelse, der måtte fremkomme, og heri må bl. a. indgå en mere langsigtet vurdering af arbejdstidsproblemerne, en smidigere overgang mellem arbejdsliv og pension, overarbejde, nyvurdering af den offentlige sektors opgaver m. v. Men af denne katalog af synspunkter og projekter kan man også se, at det ikke bare er lovgivningsanliggender, men i høj grad også spørgsmål, der vedrører forhandlingerne på arbejdsmarkedet.

Til sidst vil jeg kun sige, at hvad angår sikringen af de arbejdsløses økonomiske vilkår, da har statsministeren udførligt redegjort for de mange forbedringer: to årlige reguleringer, 180 dages reglens afskaffelse kombineret med andre forbedringer for de nyuddannede, lempelser i 26 ugers reglen, åbning af mulighed for hele befolkningen til at blive arbejdsløshedsforsikret og endelig udvidet ferieret for de arbejdsløse. Vi vil i øvrigt ved anden behandling i morgen af arbejdsministerens forslag om forbedring af arbejdsløshedsforsikringsloven få rig mulighed til at vurdere, hvem der på dette område, hr. Knud Jespersen, væsentligst har produceret højt klingende talemåder, og hvem der har produceret håndgribelige resultater til gavn for de arbejdsløse.

Johan Philipsen (V):

Jeg havde oprindeligt besluttet ikke at kommentere hr. Knud Jespersens tale, men den beslutning har jeg omgjort, ikke fordi jeg ikke har hørt denne tale mange gange før, for det har jeg, men hvor må det være dejligt at være totalt ansvarsfri uden tanke for, hvordan det går Danmark. Det var agitation i den reneste udførelse, jeg kender, uden et gran af realitetssans og uden et gran af ansvarlighed over for dette land og dets øjeblikkelige situation.

Septemberforligets første halvdel havde jo som mål en tidsbegrænset stigning i efterspørgslen for at undgå en for kraftig stigning i arbejdsløsheden. Det var endvidere en forudsætning, at opgangen i den interna-

tionale konjunktur senere, det vil altså sige i sidste halvdel af 1976, skulle blive stærk nok til at forbedre afsætning og beskæftigelse.

Og hvordan er det så gået? En bedre beskæftigelse fik vi specielt i byggesektoren, og stigningen i efterspørgslen blev vel stærkere end ventet; den forstærkede købekraft rettede sig naturligt nok i stort omfang mod udenlandske varer, og det medførte importstigning og yderligere valutaforbrug.

Vor økonomiske bevægelsesfrihed var ikke særlig stor i september 1975, og den er blevet mindre siden. Formandskabet for det økonomiske råd afslutter sit afsnit om strukturarbejdsløshed i beretningen april 1976 med følgende - jeg skal tillade mig at komme med et citat nu og et kort citat senere med fornøden kildeangivelse:

„Det, der har været Danmarks korttidsproblem gennem årtier og stadig er det store problem, nemlig betalingsbalancen og konkurrenceevnen, er også kernen i det strukturelle arbejdsløshedsproblem.“

Se, tre hovedelementer er jo alt afgørende for en vares pris og dens konkurrenceevne. For det første råvarer og halvfabrikata, og her er vi ligestillet med vore konkurrenter. Vi køber til samme pris. For det andet de totale omkostninger, finansiering af indkøb, produktion, lagre og salg m. v., og på dette vigtige område er vi ringere stillet end vore konkurrenter, fordi vore fælles handlinger og letsindigheder i tidligere år har ført os ind i den tvangssituation at skulle holde en højere rente end vore konkurrenter. Den tredje væsentlige faktor er lønniveauet, og her er udgangspunktet for de kommende år, at vi har haft en stærkere lønstigning end gennemsnittet af vore konkurrenter.

I anledning af en kommunistisk forespørgsel må det være berettiget at sige, at det er venstres opfattelse, at tiden ikke er egnet til at diskutere ismer. Muligheden for at forbedre beskæftigelsen samler sig om ét område: generhvervelsen af den konkurrenceevne, vi delvis har sat over styr. Vi har tabt markedsandel for industrivarer og desværre også for landbrugsvarer, og vi har i forvejen et meget stort antal beskæftiget i den offentlige sektor. Ad den vej er der ingen løsning for beskæftigelsen at finde, og mulighederne for en yderligere ekspansiv finanspolitik anser jeg for at være lig nul. Vi

[Johan Philipsen.]

har i forvejen spændt buen højt på dette område. Tilbage af muligheder er en forbedret konkurrenceevne — at erhverve udefra må være målet. Her må jeg nøjes med at henvise til septemberforligets fremadrettede målsætning, afsnit 1, pkt. 2, 3, 4 og 5.

Vi har i en lang årrække forceret forbrugt, og hvis vi samtidig vil bevare kronens værdi og vor økonomiske handlefrihed, så står de to ting ikke godt til hinanden. Ja, vi har ikke alene delt de goder, vi årligt erhvervede, men også forventede goder. Nu må vi lære at dele byrder. Det skal nok blive besværligt, men nødvendigt.

Man har efter min mening misbrugt og misfortolket ordet strukturarbejdsløshed, for hvad betyder strukturændring? Det betyder, at en produktion, der ikke mere kan bære sine egne omkostninger, flytter et andet sted hen. Så enkelt er det.

I en svensk udredning om arbejdsmarkedspolitik og lønudjævning skriver Anders Östlund:

„De lavtlønnede er i stort omfang blevet „drevet i eksil“ fra det normale arbejdsmarked.“

En svensk omskrivning af det, jeg lige har sagt.

Må jeg så til sidst sige nogle ord om ungdomsarbejdsløsheden, det vanskeligste område, det væsentligste område og det sørgeligste kapitel. Vi skal jo om kort tid have et nyt møde i arbejdsmarkedsudvalget til drøftelse af dette emne. Men i øvrigt tegner der sig på dette område et ret så forvirret billede. Sidste år gik det jo desværre sådan, at man måtte aflyse kurser på grund af manglende deltagelse. Jeg tager vist ikke fejl, når jeg føjer til, at et af hovedproblemerne er, at der er et vist modsætningsforhold imellem nogle unge og nogle i erhvervslivet, og der er utvivlsomt syndet på begge sider i denne sag. Vi har haft en undervisning, der er for meget anlagt på senere beskæftigelse ved det offentlige i stedet for i erhvervslivet. Vi har også enkelte steder haft en agitation imod de nødvendige fortjenester i erhvervslivet — også kaldet profit, med nogle stemmeføring — og den har ikke været fremmende for erhvervslivets antagelse af unge. De sidste studenterstile er jo ingen undtagelse fra disse kedelige ting.

Så har man fra erhvervslivets side haft en

ting, som har stået mange, mange gange i den danske dagspresse, hvor man med en meget høj grad af ansvarlighed skriver, at vi tilpasser vores beskæftigelse til de ændrede konjunkturer ved naturlig afgang. Hvad betyder naturlig afgang? Det betyder, at man lader en eller to årgange unge ude af beskæftigelsesmuligheder. Det lyder ansvarligt, men det er i realiteten ungdomsfjendsk.

Bach (FP):

Fremskridtspartiet er enigt i, at arbejdsløsheden er et af vor tids største menneskelige og politiske problemer. Vi ved, det er fysisk og psykisk — det har hr. Auken jo også lige sagt — nervedbrydende for den enkelte, når ledigheden strækker sig over flere måneder. Der opstår mange menneskelige problemer, som er dyre for samfundet og altødelæggende for dem, der rammes af arbejdsløsheden.

Derfor kan det ikke nytte, at man fra de styrende partiers side lægger hovedskylden, eller skylden i det hele taget, for arbejdsløsheden på de udefrakommende vanskeligheder. Den følelse af afmagt og magtesløshed, der synes at have grebet regeringen og dens støttepartier, må ændres til erkendelse af, at de selvforskyldte skavanker i det danske samfund skal kureres fast og konsekvent. Vi skal ikke lade os skræmme af organisationer og pressionsgrupper og trues til lappeløsninger og udskydelse af problemerne.

Septemberforliget løste ikke landets krise. Flere end hundredtusinde arbejdsløse skal ikke regne med at komme i arbejde foreløbig, det er jo sandheden. Desværre kan det danske erhvervsliv heller ikke forvente, at dets omkostningsniveau stabiliseres, tværtimod. Vi så sent som for 3 uger siden et flertal i tinget vedtage en lov, der pålægger arbejdsgiverne en 50 pct.s forøgelse af arbejdsgiverbidraget til arbejdsløshedsfonden.

Det politiske forlig mellem regeringen, venstre, centrum-demokrater, radikale og kristeligt folkeparti løser ikke arbejdsløshedssituationen, hverken på kort eller lang sigt. Fremskridtspartiet står i dag som landets førende oppositionsparti, efter at venstre har valgt side og i stedet for en ikke-socialistisk udgiftspolitik, som der er flertal for i folketinget, har valgt en socialistisk udgiftspolitik.

Forligspartiernes hensigtsserklæring er en

[Bach:]

samling løse ender, der ikke på nogen måde binder forligspartierne til at gennemføre varige løsninger. Tværtimod vil befolkningen atter til vinter opleve panikagtige natteforhandlinger på Christiansborg i nye forsøg på at løse landets krise, hvis man vedblivende holder fremskridtspartiet uden for indflydelse.

Landets to største organisationsdominerede partier forsøgte endnu en gang at indbilde befolkningen, at der kunne drysses omkring 5 mia kr. ud, uden samtidig at fortælle, at skatteyderne i sidste ende skulle betale hele gildet. Forligspartiernes løsning styrker ikke eksporterhvervene. Danmarks betalingsbalance blev ganske alvorligt forværret, valutaunderskuddet satte nye højder, og kun ganske få tusinde kom midlertidigt i arbejde. Forligspartierne har ikke gennemført den nødvendige politik, stabiliseret erhvervslivets omkostningsniveau eller afskaffet arbejdsløsheden. Fremskridtspartiet vil som landets førende oppositionsparti leve op til sit ansvar. Forligspartierne har svigtet.

Hovedhjørnestenen i forliget var imidlertid en momsnedsettelse. Denne har katastrofalt forværret Danmarks betalingsbalance. Sammenlagt med de øvrige forligsforslag har det betydning og finansunderskud på milliardbeløb. Fremskridtspartiet foreslog en forhøjelse af den skattefri bundgrænse til 21.000 kr. Dette ville give gennemsnitsdanskeren ca. 400 kr. mere i lønningsposen om måneden. En lettelse af skattetrykket vil samtidig stabilisere erhvervslivets omkostninger, uden hvilket dansk erhvervsliv ikke kan konkurrere med udlandet. Det er ikke statsmillioner, erhvervslivet har brug for, men ganske bestemt et lavere omkostningsniveau, for jo længere tid der går, jo vanskeligere bliver det at reparere og kurere de skader, der allerede er sket. Derfor håber jeg også, at debatten i dag vil medføre, at man ganske alvorligt vil kigge, ikke blot kigge, men bruge fremskridtspartiets løsningsmodel, for vi mener, vi kan anvise den eneste rigtige økonomiske løsning på vor selvskabte plage.

Jeg kan inddele det i 6 hovedpunkter. Punkt 1, store offentlige besparelser. Alle ved, det behøver man ikke være professor i økonomi for at finde ud af, at det vil lette

skattetrykket. Punkt 2, skattelettelser, bevirker punkt 3, mindre omkostninger. Heraf følger punkt 4, større konkurrenceevne, som ganske bestemt medfører punkt 5, større omsætning, hvilket giver det, vi diskuterer i dag, punkt 6, flere arbejdspladser, færre arbejdsløse, beskæftigelse til alle. Og oven i det hele, hvilket forhåbentlig ikke er uvæsentligt, får vi forbedret vore valutaforhold. Vi ved alle, at vor stadig stigende valutagæld formindsker landets økonomiske handlemfrihed måned for måned. Derfor må vi sige til regeringen og alle ansvarlige, at vil vi virkelig arbejdsløsheden til livs, vil vi skabe tryghed i tusinder af hjem, hvor utryghedsfølelsen vokser fra dag til dag, fordi udsigten til en langvarig og høj arbejdsløshed er faretruende, må vi være klar over, at en virkelig holdbar forbedring af beskæftigelsen sker gennem en forøgelse af Danmarks eksport og gennem styrkelse af dansk industris muligheder — og det gælder alle former for industri — for at konkurrere med importerede varer.

Helt afgørende for eksportens udvikling er nu engang Danmarks internationale konkurrenceevne. Vi må desværre konstatere, at vort omkostningsniveau er alt for højt i forhold til vore udenlandske konkurrenters; derfor så store ledighed og derfor de tusinde tomme hænder, som vi alle, og i særdeleshed dem i den offentligt beskyttede sektor, har et medmenneskeligt ansvar for. Flere offentligt ansatte betyder flere arbejdsløse. Stort set kan man sige, at enhver ny offentlig stilling koster to arbejdspladser i det private erhvervsliv. Omvendt vil nedlæggelse af en overflødig offentlig stilling selvfølgelig mindske skattetrykket, så erhvervslivet kan oprette to nye jobs.

Sandheden er jo, at arbejde skaber arbejde, og at ledighed skaber endnu mere ledighed. Der må derfor påhvile folketinget en meget stærk forpligtelse til hurtigst muligt at få de ledige i arbejde igen, og det gælder i højeste grad de langtidsarbejdsløse.

Derfor håber jeg også, at de forskellige partier alvorligt vil se på fremskridtspartiets lovforslag nr. 237, fremsat den 8. september 1975, om midlertidige omskolingsbidrag for langtidsarbejdsløse. Fremskridtspartiet er meget vel klar over, at forslaget ikke vil løse de helt store arbejdsløshedsproblemer, men vi mener til gengæld, at

[Bach.]

vort forslag som en overgang vil være et plaster på såret for de hårdest ramte og for de ledige vil være mere meningsfyldt end mange af de millionprojekter, stat, amter og kommuner iværksætter rundt omkring, som for de ledige virker som dræbende tidsterapi uden indhold, uden spor arbejdsglæde.

Jeg bliver nødt til med formandens tilladelse at citere en artikel fra Midtjyllands Avis lørdag den 15. maj. Jeg gør det på ingen måde for at være ondskabsfuld, blot for at minde os alle om, at det i hvert fald er en af vejene, vi ikke skal gå, i hvert fald ikke før alvoren er gået op for alle og især for de unge:

„Unge arbejdsløse på plantningsarbejde i Ikast — total fiasko!

Forsøget med at sende unge arbejdsløse fra Ikast kommune på læplantningsarbejde har været en total fiasko, fordi størstedelen af de anviste unge slet ikke mødte! Sådan siger lederen af et stort læplantningsarbejde nord for Ikast, plantør Henning Kristensen, Silkeborg, til Midtjyllands Avis. Arbejdet er økonomisk blevet støttet af Ikast kommune for at sikre beskæftigelsen for nogle af kommunens unge langvarigt arbejdsløse borgere, men pengene har blot ikke kunnet bruges, fordi de unge udeblev.“

Der står videre i artiklen:

„En skamplet. Uanset at de unge mennesker, vi fik anvist til arbejdet i Faurholt, både var velbegavede og høflige, ændrer det ikke den kendsgerning, at en sådan adfærd er en skamplet, siger plantør Henning Kristensen. De lovede alle sammen at komme, men når vi så endelig fik fat på de unge og foreholdt dem det uhensigtsmæssige i ikke at møde, svarede de blot:

Når vi ikke nægter at modtage arbejdet, skal vi da ikke møde.“

Det er både tragisk og sørgeligt, men desværre en kendsgerning. Årsagerne kan være mange, som der ikke er tid til at diskutere her. Men et par kendsgerninger skal dog lige nævnes. Skatten. Af et dagpengebeløb foretages der skattetræk på 15 pct. af de første 70 kr. pr. dag, 40 pct. af de næste 100 kr. og 51 pct. af resten eller omkring 30 pct. af hele understøttelsen. Det giver i mange tilfælde et betydelig lavere skattetræk, særlig for de unge, end den beregning efter hovedkortet, der skal ske hos en arbejdsgiver, og

det vil igen sige efterskat, når vedkommende kommer i arbejde.

Dernæst er der i mange tilfælde ikke mindst understøttelsens størrelse. Fakta er jo, at der kan forekomme tilfælde, hvor en person får maksimum i understøttelse. Det er 221 kr. pr. dag gange 5 dage, i alt 1.105 kr. pr. uge, skattetræk efter gældende regler 69 kr. pr. dag, i alt 345 kr., og i alt en udbetaling på 760 kr. Med et anvist arbejde har vedkommende mindre i lønningsposen end ved ledighed, og når det er tilfældet, er der vel ingen, der med rimelighed vil fortænke nogen i at vise mindre iver og glæde efter at påtage sig et job. Derfor kommer vi nu engang også til at kigge på disse problemer.

Til slut må jeg endnu en gang minde folketinget om fremskridtspartiets løsningsmodel og dens 6 hovedpunkter: offentlige besparelser, skattelettelser, mindre omkostninger, større konkurrenceevne, større omsætning og flere arbejdspladser. Det giver færre arbejdsløse, og det er det, vi diskuterer. Det medfører ganske vist, at vi må til at føre fremskridtspolitik, men jeg håber, at folketingets øvrige partier trods alt vil følges med os ad den vej, vi har anvist, og som er den eneste vej, der fører til løsning af problemerne. Det vil selvfølgelig blive svært, fordi det samtidig vil være en indrømmelse af års fejlslagen politik, men hellere nå til en erkendelse og indrømme sine fejl, medens der endnu er tid til at rette op, end vente, til det hele ender i kaos. Det er menneskeligt at fejle, men det er umenneskeligt at vedblive med det.

Ingomar Petersen (RV):

Når kommunisterne i dag har stillet en forespørgsel til statsministeren om regeringens planer for beskæftigelsen inden sommerferien, om fjernelse af tidsbegrænsning i arbejdsløshedsunderstøttelse og forbedringer i de arbejdsløses kår, kan man vel egentlig undre sig lidt. Kommunisterne ved udmærket godt, at vi i morgen, tirsdag, har et lovforslag til anden behandling om ændringer i lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring, som lemper tidsbegrænsningerne i understøttelsen, samtidig med at der yderligere vil blive iværksat foranstaltninger for at få de langvarigt arbejdsløse i arbejde, ligesom der vil ske lemper i den særlige regel om nyuddannedes

[Ingomar Petersen.]

ret til oppebæring af dagpenge, og at de ledige nu kan holde ferie med deres familier uden i ferieperioden at være til rådighed for arbejdsmarkedet, alt efter aftale med arbejdsformidlingskontorerne. Disse forbedringer vil kommunisterne formentlig også støtte, så hvorfor egentlig tage disse problemer op i dag?

Der skal ikke herske tvivl om, at det radikale venstre ser med megen alvor på beskæftigelsessituationen. Det kunne måske ligesom være på sin plads at gøre status. Det er vel, ligesom de sidste års internationale konjunkturedgang nu er ophørt og en opgang indledt. Men lægger man vægt på udviklingen i arbejdsløsheden også på international basis, så er der ingen tvivl om, at der fortsat ligesom er tendens til at tale om lavkonjunktur. Det er vel også, ligesom statsministeren var inde på, at der nu på internationalt plan disponeres som det vigtigste mål for den økonomiske politik at bryde inflationsforventningerne og at styrke betalingsbalancerne. Og man må vel erkende, at får man ikke styrket betalingsbalancen, så vil der ikke være mulighed for på længere sigt at undgå en stærkere depression, end vi havde her i 1974-75.

Vi er fra radikal side helt enige med statsministeren i, at hensynet til betalingsbalancen sætter ret snævre grænser for, hvor hurtigt den fulde beskæftigelse kan genskabes. Men vi må vel også erkende, at det ikke er så ligetil at føre en sådan beskæftigelsesstabiliserende politik, fordi det først og fremmest kræves, at denne politik ikke kompromitteres gennem en uacceptabelt høj inflation. De nødvendige led i en fuld beskæftigelsespolitik bliver derfor indkomstpolitik sammenkædet med en aktiv arbejdsmarkedspolitik.

Vi må vel heller ikke glemme, at vi lever i et samfund, hvor hele vor levestandard er afhængig af, hvorledes vort erhvervsliv har det. Det kan egentlig godt undre, at visse partier på det yderste venstre i dette folketing tilsyneladende er flintrende ligeglade med, hvorledes dette erhvervsliv har det, er ligeglade med, om danske virksomheder har problemer eller ej, trods den eksisterende store arbejdsløshed. Vi kan ikke få skabt en bedre beskæftigelse, uden at der sættes ind på at skabe fornyet ekspansion i vort er-

hvervsliv, og det er vist ikke helt urealistisk at fremføre, at en gevinst i vor markedsandel på verdensmarkedet på ca. 1,2 pct. måske helt vil kunne eliminere enhver arbejdsløshed i dette land.

En indkomstpolitisk løsning, der i højere grad kan være medvirkende til at skabe et bedre forhold mellem de enkelte virksomheder og en bedre forståelse mellem virksomhederne, medarbejderne, de faglige organisationer og samfundet i øvrigt, er en nødvendighed, hvis den fulde beskæftigelse hurtigt skal genetableres. Hvis man fører fuld beskæftigelsespolitik, som kommunisterne tilsyneladende gerne vil, men uden indkomstpolitik, så er prisen herfor inflation og måske endog en endnu videre accelererende inflation. Hvis man ikke kan føre indkomstpolitik, er det på længere sigt ikke muligt at opretholde den fulde beskæftigelse, medmindre inflationen er endnu kraftigere i udlandet.

For at kunne føre en tilfredsstillende fuld beskæftigelsespolitik må man også være i stand til med nogenlunde sikkerhed at kunne forudse den økonomiske udvikling ét år eller to frem i tiden. Det er jo sådan, at ændringer i arbejdsløsheden først finder sted med en ofte betydelig forsinkelse i forhold til de ændringer i forbrug, investering og eksport, der sammen med produktionsudviklingen er bestemmende for arbejdsløshedens højde. Finder indgreb først sted, når de underliggende tendenser i efterspørgslen og produktionsudviklingen er slået igennem i arbejdsløshedstallene, så kommer disse indgreb for sent. Da indgreb tillige er et stykke tid om at virke — det har vi jo erfaring for — vil man kunne risikere, at en efterspørgselsstimulerende politik, der skal begrænse arbejdsløsheden, men er iværksat for sent, først får virkning på et tidspunkt, hvor arbejdsløsheden i sig selv er ved at forsvinde. Virkningen vil i så fald kunne blive efterspørgselspres og inflation.

Statsministeren nævnte i sin redegørelse, at ungdomsarbejdsløsheden er næsten det uhyggeligste træk i den nuværende beskæftigelsessituation, og derfor måtte der sættes særlige bestræbelser ind på dette felt. Det er det radikale venstre enigt med statsministeren i, men det kunne vel nok have haft lidt interesse at høre nærmere om disse bestræbelser. Det udkast, som arbejdsmarkedsud-

[Ingomar Petersen.]

valget har modtaget, virker efter min mening lidt tyndt og med lidt manglende nytænkning. Specielt synes jeg nok, der mangler en eller anden speciel indsats for de unge piger. Det er virkelig et problem at få disse i arbejde, og jeg tror, vi i højere grad må drøfte dette problem.

Jeg tror også, at det vil være en idé i de kommende drøftelser på Marienborg, at vi tager de mennesker, som arbejder med disse problemer i det daglige, lidt mere med på råd. Vi har jo hidindtil over for bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløsheden ligesom taget alle de unge med i én samlet pulje, men det er jo også en kendsgerning, at man i visse dele af landet er nået betydelig længere i bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløsheden end i andre landsdele. Man har et enkelt sted forsøgt på ligesom at undgå at tage det med i én pulje og sætte de samme foranstaltninger ind for alle kategorier af unge, og man har det sted delt de unge op i 3 grupper. Den første gruppe er dem, der gerne vil i arbejde, men ikke har kunnet finde noget, og den anden gruppe er dem, der desværre har affundet sig med ledigheden, og den tredje gruppe — dem er der heldigvis ikke så mange af, men vi må erkende, at der er nogle — er dem af de unge, der hverken vil det ene eller det andet, og som egentlig er godt tilfreds med at gå på socialkontoret eller måske ovenud tilfreds med at få arbejdsløshedsunderstøttelse.

Jeg har ligesom en fornemmelse af, at sådan en ordning med at dele de unge op i forskellige grupper er en fornuftig ordning, for så kan man sætte vidt forskellige foranstaltninger ind over for de 3 grupper. Det vil nok være en utraditionel fremgangsmåde, og det er også muligt, at fremgangsmåden ikke skal være helt ens i de forskellige dele af landet; man skal nok sætte lidt forskelligt ind.

Når vi drøfter ungdomsarbejdsløsheden, så må vi ikke glemme, at der også gælder det forhold, at nogle af de unge desværre ret hurtigt kan affinde sig med at gå uden ret meget almindeligt arbejde. Det er heldigvis ikke det store flertal af de unge, men der er unge, som har en evne til hurtigt at tilpasse sig en situation, hvor fritidsinteresser, samtaler, sport, læsning, hyggesammenkomster osv. kan udfylde en stor del af tilværelsen.

Jeg tror, det er af meget stor vigtighed, at denne gruppe ikke tvinges ud i ledighed.

Det er, ligesom ledigheden for de unge efter de undersøgelser, man har lavet, bliver større og mere dominerende for gruppen mellem 18 og 24 år. Jeg tror også, at det må være meget væsentligt at få diskuteret, hvorledes vi bedst anvender de økonomiske midler, der fra statens side kan sættes ind mod ungdomsarbejdsløsheden.

Hvis de unge ikke har mulighed for at komme i arbejde, synes jeg også, det er rigtigt, at man sætter dem i gang, ikke mindst i gang med en eller anden uddannelse, men man kan nok stille sig det spørgsmål — og det synes jeg virkelig man også skal have gennemdrøftet, når man skal tage beslutning om den bedst mulige anvendelse af de økonomiske midler — hvad det egentlig hjælper at få flere på handelsskoler, når nu handelsskolerne i forvejen er de største leverandører af unge til skaren af ungdomsledige. Hvad hjælper det egentlig måske at sende flere på studenterkursus eller HF-kursus, når der i forvejen er et utal af ledige unge med HF- eller studentereksamen? Jeg vil ikke sige, at man skal ophøre med dette, det er jeg heller ikke sikker på, men jeg tror virkelig, vi skal have gennemdrøftet problemerne.

Det, vi har behov for, er penge til fornuftige beskæftigelsesforanstaltninger, så de unge kan udfylde venteperioden, til de får den plads, de søger, med at være i en såkaldt aktiv venteposition. Det tror jeg arbejdsmarkedsnævnene kan gøre meget ved, hvis de får penge til at igangsætte fornuftige, ikke mindst motiverende, beskæftigelsesforanstaltninger for de unge. Men jeg tror også, det er nødvendigt, at der bliver penge til at igangsætte foranstaltninger også til de unge, der skal trækkes i, for at de ikke skal give op. Den lille skare af de unge, som helst vil leve uden beskæftigelse, skal vi også på en eller anden måde have muligheder for at få sat i arbejde.

Jeg tror også, vi i højere grad må beskæftige os med informationskanalerne til de unge. Der er jo lavet undersøgelser over, hvilke informationskanaler der er gode og dårlige, og jeg tror nok, at vi bør bruge pengene på de gode og ikke på de dårlige. I de undersøgelser, der er foretaget, har det vist sig, at de mange brochurer gennem arbejdsformidlingen, annoncer i aviser og fagblade,

[Ingomar Petersen.]

ikke virker særlig godt over for de unge, men at unge ser og hører ungdomsudsendelser i tv og radio, læser mange beat- og popblade, og man burde måske overveje at annoncere dér. Og at de unge i stor udstrækning hører musikprogrammerne i P 3 og P 4, synes jeg nok man burde tage med i vurderingerne.

Jeg kan sige, at det af det kommunistiske parti stillede dagsordensforslag efter vor formening er helt overflødigt, og det radikale venstre vil stemme imod dette dagsordensforslag.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 13.30.

Mødet udsat kl. 12.30.

Mødet genoptaget kl. 13.30.

Forhandlingen genoptoges.

Gert Petersen (SF):

Først vil jeg sige om det af hr. Knud Jespersen stillede dagsordensforslag, at jeg med interesse hørte, at hr. Ingomar Petersen betragtede det som overflødigt. Det er vel også den holdning, der er kommet til udtryk i øvrigt heroppefra, og det synes jeg egentlig er ganske imponerende eller måske lidt frygtindgydende, for det er udtryk for, at det her med arbejdsløsheden ordner sig jo nok, og der er ikke brug for nogen særlig plan.

På den anden side har jeg hørt den i øjeblikket ikke tilstedeværende økonomiminister, hvis interesse for arbejdsløshedens bekæmpelse jeg dog ikke vil sætte noget spørgsmålstegn ved, ved flere lejligheder tale om åg af forskellig type. I sin tid var det ansvarets åg; jeg ser nu i aviserne, at han lige har talt om, at vi jo er under nødvendighedens åg. Jeg synes, at det dagsordensforslag, som er stillet af hr. Knud Jespersen, i og for sig er udtryk for, at kommunisterne også føler sig under et ansvarets eller et nødvendighedens åg. Jeg synes, at

det er meget moderat og må være udtryk for, at man i de 2-3 år, kommunisterne har været herinde i folketinget, har lært sig, at der er grænser for, hvor meget man kan komme igennem med, og derfor er man nødt til somme tider at stemme tonen lidt ned.

Jeg begriber ikke, at man fra de forskellige partiers side, de borgerlige partiers, socialdemokratiets side, så indtager den arrogante holdning, som man vitterlig har indtaget over for et ønske om, at regeringen i septembersamlingen skal fremlægge en plan til arbejdsløshedens nedbringelse gradvis kvartal for kvartal. Jeg synes som sagt, at det er et meget moderat forlangende. Det er et absolut minimum, og jeg kunne da godt have tænkt mig, at man var gået noget videre i sine formuleringer fra det kommunistiske partis side, men jeg har forstået, at det er ud fra en forståelse af, at når man nu er endt herinde i dette hus, så kan det være nødvendigt med en vis moderation, som man ikke på samme måde er bundet af, når man befinder sig udenfor. Jeg synes, at det er en dårlig kvittering, som kommer fra de andre partiers side heroverfor.

Vi vil stemme for dagsordensforslaget. Vi kunne altså godt have tænkt os, at det i højere grad havde opregnet, hvad en sådan plan skulle indeholde. Det vil jeg selv beskæftige mig med i dette indlæg, men selve tanken om, at regeringen burde fremkomme med en konkret plan, som blev lagt frem til drøftelse i dette ting, for, hvordan man nedbringer arbejdsløsheden, er under alle omstændigheder en rigtig og ikke nogen særlig radikal eller revolutionær tanke. Derfor begriber jeg af de sidste årsager stadig væk ikke den afvisende holdning, som socialdemokratiet og de borgerlige partier indtager.

Jeg beklager også, at man ikke fra socialdemokratisk side i højere grad vender skytset mod den tankegang og moral, som nogle af de borgerlige ordførere her har givet udtryk for. Det synes jeg der var nok så megen grund til som at polemisere mod dem, der har stillet forespørgslen.

Det er næsten tragikomisk, at jeg i disse noter havde skrevet på forhånd, at nogle måske vil glæde sig over en vis nedgang i arbejdsløsheden i forhold til sidste år, og så fortsætter jeg i noterne: men den er stadig katastrofalt høj. Men det var nøjagtig, uden at jeg kunne vide det med fuld sikkerhed,

[Gert Petersen.]

hvad statsministeren gjorde. Han gjorde meget ud af at fortælle os, at arbejdsløsheden jo var nedbragt i forhold til sidste år. Men den er for det første kun nedbragt til, hvad der på årsbasis svarer til 9 pct. arbejdsløse, og for det andet må man nok sige, at de optimistiske spådomme, som vi jo nu har hørt igennem det sidste par år, også denne gang hviler på et usikkert grundlag. Der er, når vi kommer frem til efteråret, ret mørke udsigter for byggeriet herhjemme, og vi må regne med en fortsat betydelig arbejdsløshed i de andre EF-lande, og det hænger igen sammen med det, som hr. Auker var inde på, at man har udviklet en filosofi rundt omkring, hvorefter det er vigtigere at bekæmpe inflationen, end det er at bekæmpe arbejdsløsheden, og hvor netop en betydelig arbejdsløshed indgår som et middel i inflationsbekæmpelsen. Det er tilfældet i Vestfyskland, som er et afgørende land i den vestlige økonomi, og det er tilfældet i USA. Det ser man ligesom bort fra, man vil ikke erkende, at de afgørende opgaver må løses herhjemme. Det hjælper ikke, at man sætter sin lid til udlandet.

Jeg skal indrømme, at regeringen utvivlsomt har gjort noget mere i sine udspil, end en borgerlig regering ville have gjort, både med hensyn til beskæftigelsesarbejder og med hensyn til en forbedring af de arbejdsløses situation. Men når jeg hører på de borgerlige politikere her i tinget, så må jeg desværre også komme til det resultat, at man fra regeringens side i vid udstrækning accepterer den borgerlige filosofi, som går ud på, at arbejdsløsheden kun kan overvindes ved, at arbejderklassen, ved, at lønmodtagerne, giver afkald, udviser løntilbageholdenhed. Baggrunden for denne filosofi er naturligvis, at lønningerne anskues som den vigtigste faktor i omkostningsudviklingen.

Må jeg lige understrege, når nu fremskridtspartiet prøver på at stille sig op som nogle, der var imod septemberforliget, hvad de jo også formelt var, og som nogle med en helt anden filosofi, at også fremskridtspartiet hylder denne filosofi. Hele deres tankegang er udtryk for, at lønningerne er den vigtigste faktor i omkostningsudviklingen. Jeg hørte hr. Johan Philipsen mene, at de, der havde en anden opfattelse, måtte være totalt ansvarløse, og hr. Johan

Philipsen talte meget om konkurrenceevnen som det helt afgørende for overvindelse af arbejdsløsheden herhjemme.

Jeg skal ikke benægte, at også konkurrenceevnen spiller en rolle, men kunne det egentlig ikke også spille en rolle, hvordan dansk industri og dansk landbrug kæmper for markedsandelene derude i den store verden? Jeg tror ikke, at dansk landbrug, som venstre vel har en vis forbindelse til, gør, hvad det kan for at sikre sig markedsandele. Jeg tror, at medlemskabet af EF i vid udstrækning er blevet til en sovepude, til en vis grad for industrien, men i udpræget grad for dansk landbrug, og at man ikke vil indstille sig på aktivt at gå ind og skaffe sig nye markedsandele, medmindre man er i stand til at falbyde varer til meget billige priser. Det er derfor, man hele tiden ender i spørgsmålet om omkostningerne og lønomkostningerne her i Danmark. Vi har adskillige eksempler på, at man fra Landbrugsrådets side er alt for tilbageholdende, når det drejer sig om at introducere danske varer på relevant måde på fremmede markeder.

Jeg synes også, det er ganske ejendommeligt, når man taler om disse sager, f. eks. at måtte konstatere, som det blev oplyst af en deputation, der var herinde i folketinget tidligere i dag, at inden for den elektroniske industri, som er en af de vigtigste eksportindustrier, er man i øjeblikket fra fagbevægelsens side nødt til at dispensere fra bestemmelser om overarbejde, fordi der er mangel på uddannede, kvalificerede folk inden for denne industri. Ja men hvorfor er der det? Det er der, fordi vi — dette tings flertal — har nedskåret mulighederne for efteruddannelse. I øjeblikket lever vi med bevillinger på kun 16,2 mill. kr. Der ligger planer klar for omfattende efteruddannelse inden for branchen med henblik på folk, der så kan arbejde i den elektroniske industri, men disse mennesker kan ikke blive efteruddannet, fordi der ikke er bevillinger til det. Men det vil man ikke tale om. Man vil kun tale om lønomkostningerne, og man vil kun tale løntilbageholdenhed. Her bygger man på en forkert filosofi.

Hvis vi sammenligner med England, så vil vi opdage — og det gør man jo så forferdelig meget ud af — at mens de danske lønstigninger i en årrække på 10 år lå 15-20 pct. over det vesteuropæiske gennemsnit —

[Gert Petersen.]

man hævder jo, det er derfra, alle vores ulykker stammer — så lå de britiske lønstigninger i den samme periode 34 pct. under det vesteuropæiske gennemsnit. Ja — men hvorfor har England så ikke alle tiders højkonjunktur i dag, hvis det er lønomkostningerne, der er afgørende? Det har England middest talt ikke. Naturligvis fordi der også er andre faktorer, der spiller en rolle. Det er spørgsmålet om, hvad det koster at producere hver enkelt enhed. Her ligger der amerikanske undersøgelser, som har været offentliggjort i Information af en tidligere fremtrædende socialdemokrat, hr. Heie, som henviser til, at de amerikanske undersøgelser om omkostningerne ved produktion pr. enhed viser, at Danmark ligger endda ganske fint i den internationale konkurrence.

Jeg synes, at man skulle opgive den filosofi, der gør lønomkostningerne til det afgørende. Jeg synes, man skulle opgive den fra socialdemokratiets side, fordi den er urimelig for et arbejderparti, ikke mindst fordi den er forkert, og man skulle også opgive den fra de øvrige partiers side. Af samme grund, altså hvis man kører videre med den filosofi og prøver på at lave den såkaldte indkomspolitik — hvad det så måtte være — vil man opdage, at den ikke fører til mere beskæftigelse, bl. a. fordi der jo heller ikke er nogen som helst kontrol med den merværdi, som forøges ved hjælp af indkomspolitikken. Der er ingen kontrol med, hvordan den anvendes, om den anvendes til produktive formål. Jeg synes, det er klogt af lønmodtagerne at sige nej til det, så længe vi har kapitalistiske samfundsforhold. Ude omkring på arbejdspladserne undrer man sig med rette over den faktiske passivitet og den satsen på indkomspolitik, som er resultatet heraf. Der kunne gøres meget her og nu, uden at vi skal lave revolution i Danmark, hvis der var politisk vilje til det.

Sådan nogle ting, som jeg synes regeringen skulle tænke over, hvis den, selv om den af kommunisterne foreslåede dagsorden bliver stemt ned, alligevel skulle komme på den tanke, at det var rimeligt at fremsætte en plan til nedbringelse af arbejdsløsheden, er for det første fri adgang til efterløn for alle over 60 år, for det andet forbud mod overarbejde, for det tredje indførelse af generelle

opsigelsesvarsler på mindst 3 måneder for alle — det har man såmænd i Sverige, længere skal vi ikke væk for at se det — og indførelse af princippet om, at de, der har været længst arbejdsløse, også anvises arbejde først. Det sidste var vel i øvrigt en instruks, som regeringen kunne give den offentlige arbejdsformidling allerede i dag. Jeg skal kun være glad, hvis ministeren vil fortælle, at man allerede har givet en sådan instruks, eller at man er ved det. Men i øvrigt mener vi, at arbejdsformidlingen bør tilbage til fagbevægelsen. Det vil også være en fordel for erhvervslivet, som man lægger så megen vægt på herinde, for det vil betyde, at man i langt højere grad kan få udfyldt de ledige pladser, som der også findes, men som ikke kan udfyldes på grund af den nuværende arbejdsformidlings uformåenhed. Vi mener, at der bør gennemføres et forbud mod fyringer under sygdom. Vi mener, at arbejdstiden må nedsættes, sådan at den produktivitet fremgang, vi oplever, ikke fører til øget arbejdsløshed. Der bør ske en begrænsning i tempoet og en afvikling af unødvendigt skifteholdsarbejde i overensstemmelse med principperne om et godt arbejdsmiljø.

Og så siger man: det har vi ikke råd til. Ja men det er netop nu i disse år, vi har brug for og råd til starten af sådanne reformer. Er det bedre at bruge 5-6 mia. kr. om året på arbejdsløshedsunderstøttelse? Hvor meget vil man oven i det så smide ud til et nyt militærforlig? Altså man vil hellere spille pengene end bruge dem til fornuftigt arbejde. Desuden kan der iværksættes omfattende arbejder, som på længere sigt vil styrke valutabalancen. De energipolitiske planer kræver varmeisolerings af den eksisterende boligmasse, etablering af ledningsnet for naturgas, udnyttelse af spildvarme, hurtig udvikling af de vedvarende energikilder. Der er brug for en omfattende iværksættelse af byfornyelse, for landsomfattende miljøforbedrende arbejder, hurtig udbygning af den kollektive trafik. Hvad den offentlige sektor angår, er der vitterlig brug for nyanvættelser. Jeg er ked af at måtte sige det til fremskridtspartiet, men ikke mindst i den sociale sektor har man meget, meget svært ved i dag at administrere den bistandslov, som dette ting har vedtaget. I daginstitutionerne har man det også svært på grund af de nedskæringer, som er foretaget.

[Gert Petersen.]

Hvis man siger, at det her er overbudspolitik, så beklager jeg det meget. Det betyder, man i den grad er blevet sporet ind på at tænke i indkomstpolitiske baner med krav om mere eller mindre lønstop. Må jeg minde om, at i 1937 vedtog et flertal i dette folketing, bestående af socialdemokratiet og det radikale venstre, en lov om nedsættelse af pensionsalderen fra 65 til 60 år og en lov om forbud mod overarbejde. Mere yderliggående er f. eks. disse krav altså ikke. De energipolitiske investeringer skal foretages. Alle taler om det, men det skal bare ikke ske nu, for vi skal jo have a-kraftværker, selv om de ganske vist ikke giver megen beskæftigelse. Miljøforbedringerne skal også foretages, men igen bare ikke nu, og man vil også hellere uddele tilskud til erhvervslivet i flæng i stedet for at målrette tilskuddene.

De forslag, jeg har stillet op her, er ikke overbudspolitik. Det er en realistisk politik, som reelt vil nedbringe arbejdsløsheden. Hvis regering og folketingsflertal gik i gang med sådanne skridt, ville der desuden være skabt et sundt klima for de kommende overenskomstforhandlinger. Men når man nøjes med nogle smålapper og i øvrigt sætter sin lid til en spændetroje, der hedder indkomstpolitik med trusler om overenskomstindgreb, så kan man ikke vente andet, end at lønmodtagerne går til modangreb og stiller maksimale fordringer. Det gør de klogt i. Ansvar for uroen vil hvile på dette folketingsflertal, ligesom ansvar for den fortsat katastrofale arbejdsløshed gør det. Arbejdsløsheden er menneskeværk. Den kan nedbringes radikalt, hvis menneskene vil midlerne. Spørgsmålet er, om dette folketing vil det.

Ninn-Hansen (KF):

Hensigten med denne forespørgsel er jo ganske klar. Den er et led i et af de talrige opgør imellem venstrepartierne, som vi så ofte har overværet her i salen. Og selv om hr. Knud Jespersen sin vane tro inviterer alle til at deltage i ethvert slagsmål, han indleder, så må jeg afslå den elskværdige invitation. De herrer må selv ordne deres interne spektakler, og hvis statsministeren fortsat kan sørge for, at hans partis venstrefløj holdes i dæmpet belysning, så har stats-

ministeren vel også selv gode muligheder for at klare den del af opgaven.

Jeg kan heller ikke stemme for det dagsordensforslag, som hr. Knud Jespersen har fremsat, og skal i øvrigt undlade at beskæftige mig med de synspunkter, ordføreren for forespørgerne er fremkommet med. Kommunerne repræsenterer en ganske anden samfundsform end den, vi står for, og derfor er deres metoder og løsninger udtryk for det modsatte af det, det konservative folkeparti bestræber sig for at få gennemført. Der er altså et svælg så uoverstigeligt, at enhver debat må forekomme umulig.

Derimod vil jeg gerne knytte nogle bemærkninger til statsministerens redegørelse. Jeg håber, at disse bemærkninger kan medvirke til, at vi får besvaret nogle af de spørgsmål, der ikke blev besvaret i første omgang. Arbejdsløshedsproblemet er så alvorligt, at det fortjener en saglig debat.

Da regeringen tiltrådte for 16 måneder siden, var statsministeren og arbejdsministeren optimistiske. Gennem regeringens indsats skulle beskæftigelsen hurtigt forbedres. Sådan er det ikke gået. Arbejdsløsheden er stor, og den truer med at blive langvarig, måske endda permanent.

Selv om jeg tilhører et oppositionsparti, vil jeg ikke komme til den slutning, at regeringen altså har været passiv over for det problem, der her er tale om. Det ville være forkert at hævde noget sådant. Regeringen har på mange måder lovgivningsmæssigt prøvet på at få opfyldt det, man lovede. Det er altså bare ikke lykkedes.

Jeg har navnlig hæftet mig ved to store politiske handlinger, som regeringen har sat sig i spidsen for at få gennemført i disse 16 måneder. Det er to politiske handlinger, begge i 1975, den ene i marts, den anden i september. I marts måned 1975 gennemførtes en lovgivning om arbejdsforholdene, og denne lovgivning fik væsentlig betydning for stabiliteten på arbejdsmarkedet, for økonomien og dermed for konkurrenceevnen. I september måned aftalte 5 partier en, sagde man, 3-årig økonomisk politik, hvis hensigt var, at man skulle opnå det samme.

Den første begivenhed, altså marts 1975, blev i det væsentlige en økonomisk succes. Man kan have indvendinger imod dele af de forslag, der dengang blev gennemført, men

[Ninn-Hansen.]

ser man det som en helhed og i forbindelse med det emne, vi diskuterer i dag, så synes jeg, man må sige, at man fik noget positivt igennem. Vi undgik en omfattende konflikt, og det er noget væsentligt i sig selv, inflationsstakten blev formindsket, og konkurrenceevnen steg. Der var ved at ske noget rigtigt i dansk økonomi og også i forhold til beskæftigelsen. Det konservative folkeparti var aktivt for at medvirke til denne lovgivning, så den gerne gennemført, og det lykkedes altså også.

Den anden politiske handling, septemberforliget, er ikke blevet en succes. Statsministeren kan nok sige, at byggefagenes beskæftigelse og beskæftigelsen enkelte andre steder er blevet forbedret, men hvad har de forskellige kunstgreb, der blev foretaget, ikke kostet? Der er jo også tabere. Da debatten begyndte, sad begge taberne ved siden af statsministeren, nu har den ene forladt ham, nemlig økonomiministeren, og det er der ikke noget at sige til — nej, han er der alligevel, for septemberforliget har alligevel haft så uheldige virkninger for betalingsbalancen, at økonomiministeren nok hellere må gå ud ad døren om lidt og beskæftige sig med denne sag, for det er ganske nødvendigt, det er blevet hovedproblemet i dansk politik.

Finansministerens vanskeligheder i forbindelse med det store statsunderskud har vi jo flere gange drøftet i denne sal. Det, der blev resultatet foruden det, statsministeren fremhævede som noget positivt, er, at betalingsbalancen er blevet udsat for en voldsom risiko, og at vi altså har det store underskud på de offentlige budgetter, at vi ikke har orden i vor økonomi, og så kan man endda stille spørgsmålet, om den forbedring i beskæftigelsen, som statsministeren omtaler, er udtryk for noget varigt.

At septemberforliget ikke blev en succes, behøver selvfølgelig ikke at betyde, at de 5 partier har sørget for alle tiders fiasko. Det vil blive afgjort i de nærmeste måneder. Hvis de 5 partier nu opgiver at tilendebringe det, man aftalte, så må det være meget, meget svært at finde på undskyldninger. Jeg ved ikke, om statsministeren har nogen. Men i hvert fald kan man jo ikke henviser til, at det er oppositionens skyld, hvis ikke man gennemfører det, man burde

have kræfter til selv — 122 mandater havde man bag den aftale, der blev truffet, og som skulle gælde for en længere periode.

Det, der er det triste i denne sag, er både de mangler, man kan gøre op i øjeblikket som resultat af denne politik, men også den tvivl, der synes stærkere og stærkere at råde hos dem, der var partnere i forliget. Det må vel være et udtryk for denne tvivl, når socialdemokratiet anser det for nødvendigt at orientere samtlige husstande her i landet om de forskellige undskyldninger, man har for ikke at have gjort det ene og det andet. Man har ikke ventet, til man havde de samlede resultater af den politik, som jeg dog troede var et hovedmoment i det, regeringen foretog sig, men har altså anset det for nødvendigt at henvende sig til samtlige husstande her i landet på dette tidspunkt med et sådant skrift. Når regeringspartiet selv er så stærkt i tvivl om gennemførligheden af det, man lagde op til i september, så har vi, der foreslog en anden politik, også ret til at have vore tvivl. Det konservative folkeparti er derimod ikke i tvivl om, at såvel økonomien som beskæftigelsen er afhængig af, at der føres en erhvervs politik, hvor virksomhederne får lyst til at investere, får mulighed for at opnå en fortjeneste igennem disse investeringer, så der banes vej for nye arbejdspladser.

Socialdemokratiets ordfører, hr. Auken, brugte en stor del af sin taletid til at nævne de mange ændringer, der er foretaget i arbejdsløshedslovgivningen. Er der nu grund til at fremhæve denne lovgivning så meget og så positivt i forbindelse med denne debat? De gennemførte lovændringer har jo haft de virkninger, at man mere og mere fjerner sig fra forsikringsprincipperne og dermed baner vejen for en fuldstændig ny arbejdsløshedslovgivning, hvor vi får én stor arbejdsløshedskasse omfattende alle. Det konservative folkeparti ser gerne en sådan løsning, men gør statsministeren? Gør socialdemokratiet det? Har man ikke virket på en måde, der fører til noget andet end det, man egentlig ønskede? Lovgivningen har vel også haft nogle andre virkninger. Dette at opnå en beskæftigelse kan efter disse lovændringer virke noget mindre tiltrækkende, end det er tilrådeligt, når man vil og ønsker at løse arbejdsløshedsproblemet.

[Ninn-Hansen.]

Hvilke tanker har regeringen i øvrigt om at fremme bevægeligheden på arbejdsmarkedet? Vi er jo i en situation, hvor der er mangel på arbejdskraft nogle steder og arbejdsløshed i andre egne. Hvilke planer har man for at imødegå strukturarbejdsløsheden? Nye metoder inden for flere fag overflødigger arbejdskraften. De sidste, vi har hørt om, er nye metoder inden for byggeriet. Om det gennemføres eller ej, er der vel ingen af os der ved, men meget tyder på, at man meget snart vil fremme nye, rationelle metoder, der bevirker, at man ikke har brug for det antal, man anvender i dag inden for byggeriet. Det kan vel ikke være meningen, at disse fremskridt, som det jo er, skal imødegås, som det sker på nogle af landets dagblade, hvor der gøres de mest ihærdige forsøg på at ødelægge de virksomheder, som mange lever af.

Med rette har flere talt om ungdomsarbejdsløsheden. Den er så sort et kapitel, som den kan være. Hvilke planer, hvilke tanker har regeringen her? Statsministeren aflørede jo i hvert fald ikke noget nyt, og det, der har været, er jo ikke holdbart. Det er jo ikke tilstrækkeligt at finde på nye kursus eller tale om undervisning under den ene eller den anden form. Det løser ikke problemet for de mange unge, der kan komme til at høre til en tabt generation, hvis ikke der gøres noget effektivt for at få dem ind i arbejdslivet. Det, jeg gerne vil spørge statsministeren om, er: vil regeringen opretholde modstanden imod det konservative forslag om at fremme et meningsfyldt arbejde for de unge, at få dem i gang på virksomhederne, eller kan vi håbe på, at de sidste udtalelser, der er fremsat fra regeringsmedlemmer, betyder, at man nu er forhandlingsvillig? Vel, det er da i orden, hvis regeringen, som undervisningsministeren har sagt det, kan ønske ændringer i formuleringer i forhold til det forslag, vi har fremsat, men det helt afgørende er jo, om regeringen nu og i løbet af de kommende uger vil være med til at fremme et samarbejde om den sag, så vi ligesom to andre nordiske lande, ligesom andre europæiske lande kan finde en ordning, så vi får de unge ind på virksomhederne, så vi får sat dem i gang. Vi har stillet vore forslag for at opnå en sådan forhandling, og jeg

vil meget gerne høre i dag, om statsministeren og hans regering er indstillet på det.

Jeg synes, det må stå for enhver regering som noget aldeles afgørende, at man ikke er en regering, der bevirker, at vi får en tabt generation. Det må være helt afgørende, at vi gør enhver form for indsats for at forhindre, at noget sådant sker, for at sørge for, at vi finder metoder, så vi kan få de unge ind i arbejdslivet og samfundslivet. Det konservative forslag er et forsøg herpå. Vi lader os gerne overbyde, hvis forslagene er bedre, men ellers anmoder vi om, at man i hvert fald forhandler og stiller sig positivt over for det, der kan være noget idé i, for at få løst dette aldeles afgørende problem.

Ritta Alm (KrF):

Jeg vil ikke nævne septemberforligets indhold og resultater. Det område er tilstrækkeligt belyst her i dag og også på mange andre tidspunkter. Men med de foranstaltninger, der er blevet sat i gang, lå der vel også, i hvert fald efter min opfattelse, en psykologisk handling for at få løst op for den depression, der lå og vel stadig ligger som en dyne over det danske erhvervsliv. Vi var vel mange, der troede på, at noget ville vise sig udefra — jeg tror endda, jeg her har citeret statsministeren ordret — og produktionen mente vi nok skulle komme i gang igen. Jeg hører ikke længere til den gruppe, der deler den opfattelse.

Vi ved fra andre lande, hvor konjunkturerne i dag er for opadgående, at arbejdsløsheden ikke er faldet tilsvarende. Statsministeren har berørt dette problem periferisk i dag, men har ikke analyseret årsagerne hertil, eller også har jeg ikke været nok opmærksom herpå. Jeg har opfattet statsministerens redegørelse her i dag således, at det er statsministerens opfattelse, at vor krise alene er konjunkturbestemt, og det må jeg indrømme at jeg er meget skuffet over. Jeg bliver derfor tvunget til at stille statsministeren dette kontante spørgsmål: vil regeringen ikke erkende, at vort beskæftigelsesproblem ikke alene er et spørgsmål om lavkonjunktur, men også er et teknologisk og et strukturelt problem? Vi bliver nødt til at være enige om krisens årsag, for at vi kan løse den. Hvis vi alene forsøger at løse problemerne omkring lavkonjunkturerne, så vil

[Ritta Ahm.]

vi stadig stå med en permanent arbejdsløshed. Lavkonjunkturerne kan vi med god vilje fra alle partier løse i løbet af nogle år, hvis vi finder sammen om en stram indkomstpølitik, men hvis ikke vi vedkender os, at vi også har teknologiske vanskeligheder at slås med, så får vi aldrig fuld beskæftigelse.

Jeg erindrer, at den tidligere forbundsformand for SID, hr. Anker Jørgensen, og LO-formanden, Thomas Nielsen, i 1970 udtalte til den danske presse, at fagbevægelsen ikke var bange for maskinernes voldsomme indpas på det danske arbejdsmarked, for maskinerne ville overtage det kedelige arbejde, og herved ville arbejderne få noget mere meningsfyldt. Når nu den danske fagbevægelse ikke har været bange for den teknologiske udvikling, så må det vel være, fordi den har fuldt overblik over situationen, og derfor må det vel være berettiget at spørge de såkaldte arbejderpartier her i dag: hvad har man gjort for at imødegå de problemer, teknologien og strukturforandringen har givet os? Efter min opfattelse intet.

Det må også være på sin plads i dag at spørge, hvad fagbevægelsen har gjort for at skabe solidaritet på arbejdspladserne. Har man samlet sig om ad frivillighedens vej at fordele det arbejde, der nu engang er i dag? Er det ikke en falliterklæring at pålægge folketinget at lovgive om forbud mod overarbejde? Det burde vel nok være arbejdsmarkedets parter, der selv kunne finde ud af det.

Jeg retter ikke en ensidig kritik mod lønarbejderne. Der er også en berettiget kritik at rette mod de arbejdsgivere, som ikke vil antage de langtidsledige, ikke engang de unge mellem 14-15 og 24 år, fordi begge disse grupper ikke er effektive nok.

Ligeegyldigt hvilke problemer man peger på, så fører de alle i samme retning, nemlig at vort omkostningsniveau i dag er blevet alt for stort. Kristeligt folkeparti vedkender sig sit medansvar over for de alvorlige problemer, vi står over for i dag at skulle løse. Vi vil tage saglige drøftelser op omkring en bedre arbejdsfordeling. Der er mange familier, der gerne vil gå på deltid, så der bliver bedre tid til familielivet. Vi vil også gerne se på en mere fleksibel førtidspensioneringsordning. Det er en vanvittig arbejdsdeling, vi har i dag, hvor mange på

vore arbejdspladser slider sig selv op, mens unge raske mænd og kvinder psykisk går til grunde på grund af ledighed. Det er dog vor målsætning, at vi må nå dertil ved en bedre arbejdstilrettelæggelse i det hele taget at undgå en nedslidning.

Vi ønsker også at diskutere en forlængelse af dagpengehvileperioden ved fødsel fra 14 til 20 uger. Vi vil også godt gå positivt ind for at skabe flere arbejdspladser, men det forudsætter, at der bliver lempet på de store administrative pligter, de mindre erhvervsdrivende er blevet pålagt de sidste år, ligesom arbejdsløshedslovens regler om 5 ugers perioden skaber store økonomiske problemer for de mindre erhvervsdrivende.

Ungdomsledigheden er et af de største problemer, vi står over for. Det er nødvendigt at finde frem til foranstaltninger, som kan imødegå en alt for lang ledighedsperiode, som i værste fald kan føre til, at de unge ikke senere kan lade sig indpasse i en daglig arbejdsituation.

Jeg er glad for, at der i arbejdsmarkedsudvalget er fuld enighed om, at problemerne heromkring skal løses, inden vi holder sommerferie. Om det så resulterer i, at der skal lovgives på visse områder, det er svært at overskue i dag, men der ligger en god vilje hos alle til at få løst disse problemer.

Men det er mit indtryk, at der mangler en central styring og bedre overblik over, hvad der i grunden bliver gjort for de arbejdsledige ude i amter og kommuner. Jeg mener ikke, at der er nogen egentlig systematik over det. Vi må også have skabt en bedre styring omkring arbejdsformidlingens arbejdsgang. Jeg ved godt, man her mangler arbejdskraft, men selve systemet fungerer ikke alligevel. Nu hvor realitetsforhandlingerne skal i gang omkring de indkomstpølitiske løsninger, vil kristeligt folkeparti appellere til folketingets partier om at lade samfundshensynet gå forud for snævre partiegoistinteresser. Det er et nødvendigt hensyn, hvis vi skal gøre os håb om at komme ud af krisen.

Vore problemer i dag har ikke alene deres udspring fra oliekrisen, men er resultatet af en forføjlet politik ført igennem de sidste 15-20 år med de skiftende regeringer, vi har haft, og derfor kan man ikke pålægge regeringen ansvaret alene for den nuværende

[Ritta Ahm.]

krise. Og lad os så blive fri for at høre om det kapitalistiske system, som har spillet fallit, og om dansk arbejderklassens undertrykkelse. De socialistiske lande har endnu ikke vist resultater, som tilnærmelsesvis kan komme op på vort høje sociale stadi og vor velstand i øvrigt, som vi trods alle vore trængsler i dag dog har.

Der er en ting, som det ligger mig meget på sinde at slutte af med her, og det er min meget store bekymring over for hele vor samfundsudvikling. I dag bygger vort samfund ikke på fællesskab. Samfundet er blevet de andre. Vi graver os med vores interesseorganisationer ned i store skyttegrave, hvor hver kæmper for deres fremgang uden hensyn til, om det er på bekostning af andre. Det er min opfattelse, at det danske samfund står over for en ny tidsepoke, som bliver helt fremmed for den tid, vi har levet i siden anden verdenskrig. Men hvilken målsætning vi skal sætte os for vort samfunds videre udvikling, er der ingen der kerer sig om her i dette folketing. Ikke engang i forbindelse med a-kraftsspørgsmålet har man draget en ideologisk debat ind heromkring. En ideologisk debat, det er kun noget, voksne mænd med muskler tager frem af skuffen ved kongresser og sommerstævner og ved andre højtidelige lejligheder. Så går man bagefter ind i folketinget og fører pengepolitikken videre, som man har gjort de sidste 25 år. Jeg synes nok, at resultaterne af den førte politik siden anden verdenskrig tydeligt har vist i dag, at materiel værdi alene ikke er nok for et samfunds beståen som et kultursamfund, men vi har og har altid haft pengepolitik på hjernen. Kunne man så endda medgive denne ensidighed, at det havde ført til et sundt økonomisk samfund, men vi har vel nok et underskud, inden året er omme, på ca. 7 mia kr., samtidig med at vi har skabt et rodløst samfund, som sejler som et skib uden ror.

Det er mit håb, at de menneskelige aspekter, jeg her har berørt, må blive medregnet i de drøftelser, som fremover skal finde sted, således at vi ikke alene kan finde frem til en løsning på vores beskæftigelsesproblem, men også kan finde frem til et mere menneskeværdigt samfund for alle grupper i dette samfund.

Dagsordensforslaget fra det kommunisti-

ske parti kan vi ikke stemme for. Jeg ser da gerne en færdig arbejdsplan, men med de mange faktorer, der griber ind i hele vores krisesituation, vil vi ikke være med til at pålægge regeringen at udarbejde en sådan inden for den givne tidsfrist. Det er ikke regeringens ansvar alene, men hele det danske samfunds, at vi kommer ud af den situation, vi står i i dag.

Brusvang (CD):

Til denne forespørgsel fra det kommunistiske parti vedrørende arbejdsløshedsproblemet og beskæftigelsen har centrum-demokraterne følgende bemærkninger.

Jeg må først give tilslutning til det synspunkt, som den socialdemokratiske ordfører, hr. Auken, gav udtryk for, da han sagde, at han fandt denne debat overflødig. Det gør vi også. Vi finder, det er temmelig tåbeligt, at kommunisterne kommer for at slå en socialdemokratisk regering oven i hovedet og beskyldte den for, at den ikke bekymrer sig tilstrækkeligt om arbejdsløshedsproblemet. Det er en antagelse, som ikke rigtig er fornuftig.

Men når det er sagt, så vil jeg også godt tilføje, at regeringen har måske i et vist omfang selv været ude om det. Når vi tænker tilbage på den valgkamp, der blev ført forud for sidste valg, på de tilsagn og løfter, der blev givet fra socialdemokratiet, så kunne man måske godt få den opfattelse, at hvis socialdemokratiet fik magten og kom i regering, ja, så kunne dette problem blive løst. Sagen er bare den, at selv med en socialdemokratisk regering og selv med den bedste vilje i dette folketing, så er der en række forhold her, vi ikke har rådighed over, og som vi altså simpelt hen må affinde os med. Denne lille bemærkning vil jeg godt understrege, for vi skal nok være noget forsigtige undertiden med de løfter, vi giver på et område som dette.

Jeg vil gerne vende tilbage til statsministerens redegørelse, som jeg takker for, og jeg vil gerne sige, at jeg deler statsministerens opfattelse af, at det septemberforlig, der er indgået mellem 5 partier, ikke bare er politisk vigtigt og økonomisk vigtigt, men at det netop har haft sin særlige betydning i det spørgsmål, vi her drøfter, nemlig arbejdsløsheden og bekæmpelsen heraf.

Statsministeren har endvidere gennem-

[Brusvang.]

gået en række konkrete tiltag, initiativer, der har været gennemført til bekæmpelse af arbejdsløsheden, og så vidt jeg har kunnet se, så har det også været initiativer, som vi har kunnet støtte fra mit partis side. Der er nogle enkelte, jeg gerne specielt vil fremhæve.

Regeringen er nu gået ind for, at der skal oprettes en arbejdsløshedskasse for selvstændige næringsdrivende. Jeg tror, det var mit parti, centrum-demokraterne, og de radikale, der egentlig først i denne samling fremsatte ønsker og forslag herom, men regeringen har fulgt det op, og det er vi meget glade for. Vi ser altså gerne, at denne lovgivning bliver fremmet, for for os er arbejdsløshedsproblemet naturligvis et problem, hvad enten det drejer sig om en almindelig lønmodtager, eller der er tale om en selvstændig næringsdrivende.

Der er også et andet lille initiativ, som jeg gerne vil omtale, og det er det, som centrum-demokraterne ved flere lejligheder har fremført, nemlig forslaget om, at vi skulle have en fleksibel pensionsalder. Da vi engang i efteråret 1975 fremsatte et forslag herom, fik vi egentlig et meget positivt svar fra regeringen. Man sagde, at man i princippet i virkeligheden kunne gå ind for dette, selv om man var klar over, at der var en lang række problemer og en lang række høringer, der skulle finde sted.

Ideen bag dette med en fleksibel pensionsalder er jo den, at når man kommer et stykke op i årene, ja, så er arbejdsevnen ikke helt så stor. Æns behov for pengemidler er måske heller ikke helt så stort, og det vil sige, at hvis man kan få sin arbejdstid nedsat, gradvis nedsat, så kan man få et mere behageligt liv, og man behøver kun en delvis kompensation i penge for at kunne opretholde den samme levestandard. Jeg tror, at der i dette forslag ligger nogle muligheder for yderligere beskæftigelse for andre og altså her specielt for de unge, fordi en afkortning af arbejdstiden for den enkelte, der er kommet lidt op i årene, givetvis må betyde, at denne arbejdsmasse bliver frigjort for andre.

Regeringen har altså som sagt allerede dengang givet udtryk for en positiv stillingtagen. Det er jo også sådan, at dette forslag er gået med ind i kataloget over september-

forligets forhandlinger, men nu, da vi ved, at man på den anden side af Øresund er længere fremme her, og at man på denne anden side af Øresund har dristet sig til at løse dette ved lov, da man ganske enkelt ikke ville afvente, at arbejdsmarkedets parter fandt frem til en ordning, så vil jeg godt spørge arbejdsministeren: er der konkrete tanker i regeringen på dette punkt? Kan vi få en antydning af: hvornår kommer der på dette punkt et udspil fra regeringen, og i hvilken retning går det eventuelt? Som sagt: det er et forslag, som vi vil lægge stor vægt på at følge op.

For et øjeblik siden, da nævnte jeg septemberforliget, og jeg vil godt knytte en yderligere bemærkning hertil. Jeg mener også, det er en aftale, der er særdeles vigtig for det problem, vi drøfter her. Det er derfor med beklagelse, centrum-demokraterne var vidne til — nu da vi står over for den meget vigtige opfølgingsperiode, altså den periode, hvor vi skal leve op til de forpligtelser, vi har påtaget os i henhold til septemberforliget — konfrontationer, sammenstød mellem de store partier, mellem venstre og socialdemokratiet. Det er vor bedømmelse, at disse konfrontationer ikke var helt tilfældige. Det var konfrontationer, man kunne have undgået, hvis man ville, og det er konfrontationer, som giver os den beklemmende fornemmelse, at vi ikke rigtig føler, vi kan være hundrede procent sikre på, at der også hos de store partier virkelig er en forligsvilje til stede.

Det er klart, at det er noget, som kan bekymre et lille parti. Vi havde gerne set det. Vi har oplevet forskellige situationer, hvor små partier, når sammenstødet har fundet sted, har kunnet foretage en slags ambulancetjeneste. Det gør et lille parti som centrum-demokraterne gerne, men det siger sig selv, at en ambulancetjeneste har vi ingen interesse i at udøve, hvis det viser sig, at disse konfrontationer i virkeligheden er tilsigtede.

Jeg har også den lille anke mod de forhandlinger, vi har i kredsen af septemberforligspartier, at nogle af de konfrontationer, der indtræffer, muligvis skyldes, at vi i vore forhandlinger ikke er tilstrækkelig opmærksomme på procedureproblemer. Da vi sidst fik lavet et katalog over de emner, der skulle indgå i de fremtidige forhandlin-

[Brusvang.]

ger, var der således ikke nogen klargøring af, hvilken virkning dette katalog skulle have. Der stod ikke noget om, at når et emne var optaget i kataloget, så havde det altså den virkning, at de forslag, der var fremsat om dette emne, skulle trækkes tilbage eller stilles i bero og ikke kunne føres igennem. Jeg har rejst dette spørgsmål før og er blevet afvist, men jeg mener stadig væk, at lidt mere opmærksomhed på den proceduremæssige side af sagen ved vore forligsforhandlinger måske kunne være af interesse.

Til slut skal jeg blot sige, at selvfølgelig kan vi ikke fra centrum-demokraternes side stemme for den kommunistiske dagsorden. Jeg kan på mit partis vegne give regeringen tilsagn om, når regeringen i slutningen af statsministerens indlæg giver udtryk for håb om, at der også fremover findes et ansvarligt flertal i dette folketing for en politik, der vil bekæmpe arbejdsløsheden, at centrum-demokraterne naturligvis er indforstået med at støtte regeringen på dette punkt.

Kurt Hansen (VS):

De løsningsforslag på krisen, som den socialdemokratiske regering og septemberforligets partier har lagt frem, er entydigt vendt imod arbejderklassen. Overenskomstindgreb, bedre afskrivningsmuligheder for kapital-ejerne, fordækte og ufordækte tilskud til kapitalejerne. Et septemberforlig, der yderligere styrkede den indkomstpolitiske linje, som man så kørt igennem decentralt på arbejdspladserne via nulpolitikken, et septemberforlig, der har været en udpræget støtte til arbejdsgiverne, så de kunne realisere deres planer om en yderligere udbytning af arbejdskraften, en yderligere repression af de mennesker, som skaber værdierne i dette samfund.

Det er stort set en videreførelse af den skitserede politik, som statsministeren har lagt op til i sin redegørelse i dag. Det er en linje, der vil være med til fortsat at sikre kapitalejerne den profit, som de hele tiden har forlangt. I det spil lader man arbejderklassen blive sorteper.

Det offentlige er et område, hvor regering og folketing virkelig har nogle muligheder for at skabe ordentlige løn- og arbejdsfor-

hold. Men hvad er det, der sker dér? Massive afskedigelser og enorme forringelser af løn- og arbejdsforhold. Staten pålægger kommunerne at betale moms af rengøringen. Hvad bliver konsekvensen? Rengøringsdamerne presses, ud over hvad der er på nogen måde acceptabelt, og samtidig presses de over i private rengøringselskaber, hvor der skal arbejdes dobbelt så hurtigt for 4-5 kr. mindre i timen. Hvis man ikke accepterer det, så er det simpelt hen bare ud af sit job. Kun dette folketing og ingen andre bærer ansvaret for den udvikling.

På hospitalsområdet har vi gennem en lang periode set, hvordan der er blevet forhandlet imellem de ansatte på sygehusene og de ansvarlige, ikke mindst for Københavns sygehusvæsen, og vi har set, hvordan bevillingerne langtfra kan slå til for at sikre ordentlige og anstændige behandlingsbetingelser for de patienter, der bliver indlagt, og rimelige arbejdsforhold for de ansatte. Vi har set, hvordan personalet under Københavns sygehusvæsen har været nødsaget til at afbryde de forhandlinger omkring økonomien, der har været i gang for at sikre ordentlige behandlingsbetingelser og anstændige løn- og arbejdsforhold. Der har simpelt hen været massevis af saglige påvisninger af, hvad konsekvenserne af nedskæringerne ville blive. Men over for denne påvisning af konsekvenserne har kun stået én ting, nemlig et sparediktat.

Lignende forhold gør sig gældende inden for HT-området. Chaufførerne presses mere og mere. Inden for dette område har man faktisk en af de allerstørste sygdomsprocenter, og indtil nu har man fra arbejdsministeriets side ikke ment, der var grund til en virkelig reel og dybtgående undersøgelse af chaufførernes arbejdsforhold. Dette på trods af, at VS gentagne gange har påpeget, hvilke arbejdsforhold der reelt påbydes disse chauffører.

Man kunne også i denne forbindelse nævne postarbejderne, som har været presset ud i nogle aktioner for at forsvare sig mod kæmpeafskedigelser og mod, at rationaliseringerne anvendes til afskedigelser. Jeg vil sige, som postarbejderne gentagne gange også har givet udtryk for det: man skal ikke være imod rationaliseringer, det er et spørgsmål om, hvordan de bliver brugt, hvordan de bliver anvendt, om de går di-

[Kurt Hansen.]

rekte ud over de ansatte, eller om de bliver brugt til at gøre arbejdet lettere og mere menneskeverdigt. Inden for post- og telegrafvæsenet har man klart lagt den linje, at foretagendet skal drives efter forretningsmæssige principper, og så kan det kun føre til én ting: rationaliseringerne bliver omsat i masseafskedigelser.

Der kunne nævnes en hel stribe af områder inden for det offentlige, hvor regering og folketing kunne sætte ind med at sikre de ansatte rimelige løn- og arbejdsforhold. Jeg skal ikke entydigt gøre mig til talsmand for, at der bare skal flere offentligt ansatte ind. Jeg vil ikke benægte, at der givetvis findes et lag af højt betalte bureaukrater og teknokrater, der kunne spares på, men jeg har sagt dette om de offentligt ansatte, fordi vi netop fra dette borgerlige folketing har mødt en massiv hetz imod samtlige offentligt ansatte. Jeg mener, det er meget vigtigt at ramme en pæl igennem den hetz, der er blevet kørt frem, ikke mindst af fremskridtspartiet; det må stå så klart som overhovedet muligt, at de offentligt ansatte generelt ikke er nogen af dem, der snylter på det øvrige samfund; det ikke er dem, der bare hiver en masse penge ud af det arbejde, der i øvrigt skabes i produktionen. Det mener jeg er meget væsentligt at slå fast.

En sidste påvisning omkring de offentligt ansatte skal være den groteske politik, der er ført inden for daginstitutionsområdet, hvor man fra 1. april har sat omkring 5.000 ansatte på gaden. For at spare stort set nul og niks har man sat 5.000 på gaden inden for det offentlige område. Kan man kalde det en arbejdsløshedsbekæmpende politik? Jeg spørger bare.

Denne såkaldte besparelse får konsekvenser for titusinder af børn, ikke mindst i alderen fra 0 til 6 år. Dette sker, mens man med den anden hånd pumper milliarder ud til det private erhvervsliv, som de kan bruge efter forgodtbefindende. De kan investere i, hvad der passer dem, men man skal nok forhindre de ikke-privatkapitalistiske daginstitutioner i at producere blot nogenlunde rimelige udviklingsbetingelser for børnene, blot for at spare en enkelt million — eller lidt mere eller lidt mindre; der er lidt usikkerhed omkring det, men det er ikke meget mere. Det siger en lille smule om de værdis-

normer, der rent faktisk lægges til grund i et kapitalistisk samfund.

Enhver snak om bekæmpelse af arbejdsløsheden fra partier, der har støttet en sådan udvikling, må tilbagevises som værende det rene hykleri. Regeringen og ikke mindst statsministeren har ved flere lejligheder forkyndt over for alt folket, hvilke samfundsskadelige elementer det yderste venstre består af, og hvilken samfundsskadelig politik de fører, en politik, der efter statsministerens opfattelse ikke er arbejdernes politik, en politik, der skader beskæftigelsen i dette land.

Til det må jeg sige, at i den anden periode, VS har siddet her i folketinget, har vi ikke dynget op med lovforslag og beslutningsforslag på folketingets bord. Vi har i stor udstrækning forholdt os til de problemer, der er blevet lagt foran os. Vi har taget enkelte selvstændige initiativer, ikke ret mange, men de, vi har taget, har stort set alle sammen været forslag, der lagde op til at skabe flere arbejdspladser, at skabe bedre arbejdsforhold. Jeg skal ikke gennemgå hvert enkelt forslag her; jeg skal blot trække et enkelt forslag frem. Det var beslutningsforslag nr. LXV fra den ekstraordinære samling i september sidste år, som tog sigte på at sikre boligbyggeriet, beskæftigelsen i byggefagene og en stabil byggerytme. Dette forslag tog konkret sigte på, at den del af kvotaen, som var aftalt mellem boligforligets partier, altså de 40.000, skulle overdrages til det almennyttige boligbyggeri på samme vilkår, som gælder for det almennyttige boligbyggeri i øvrigt, dog således at staten påtog sig kommunernes og landsbyggefondens finansieringsandele på henholdsvis 5 pct. og 8 pct.

Selv med en kvota på de 40.000, som vi har i dag, og som VS for øvrigt aldrig har accepteret, så havde det faktisk betydet, at efter dette forslag ville der være kommet omkring 18.000 bygningsarbejdere i arbejde. Dette ville igen naturligvis have haft en afsmittende virkning på en lang, lang række andre områder. Men ikke nok med det. Samtidig kunne det faktisk have betydet, at staten kunne have fået et nettooverskud på omkring 50.000 kr. pr. bolig, og med en kvota på 50.000, som vi mener er noget mere rimelig og svarer til det faktiske behov, ville merbeskæftigelsen faktisk have

[Kurt Hansen.]

betydet, at der kom 30.000 bygningsarbejdere i arbejde med den afsmittende virkning, det så måtte have haft, og 1,2 mia kr. i besparelse til staten. Dette forslag blev naturligvis majoriseret ned med den samme usaglige argumentation, som man i øvrigt hører så mange gange, når venstrepartierne og ikke mindst VS lægger nogle ting frem til drøftelse herinde. Jeg skal ikke udtrykke forargelse over det, blot konstatere kendsgerningerne.

Det er ikke nogen hemmelighed, at VS ser med stor skepsis på arbejdsløshedsloven. Vi har både igennem konkrete forslag og argumentation fremhævet, at arbejdsløshedsloven bør ændres, og det ikke så lidt endda. Jeg skal blot trække nogle enkelte af de områder i arbejdsløshedsloven frem, som VS mener det er en nødvendighed at ændre.

Der skal og bør indføres en reel fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste og ikke, som vi kender det i dag, hvor man har den såkaldte 90 pct. regel, der betyder, at langt de fleste mennesker, der bliver kastet ud i arbejdsløshed, får en dækning i retning af 60 pct. 26 ugers reglen skal fjernes helt. Man løser ikke problemerne ved at lave strækket et år længere. Vi vil løbe ind i et nyt boom, vi vil se en ny stigning i arbejdsløsheden, vi vil kun skubbe problemerne foran os. Det løser ikke problemerne reelt. Jeg mener også, at tidsbegrænsningerne omkring at blive nydende medlem i en Akasse simpelt hen må fjernes helt. Det samme gælder de to paragraffer i arbejdsløshedsloven, som vi gentagne gange har fremhævet, nemlig gidselparagraffen og deportationsparagraffen, altså henholdsvis § 61 og § 63. Vi mener, det er meget væsentligt, at de bliver fjernet.

En sidste ting i forbindelse med arbejdsløshedsloven, som jeg vil trække frem, er problemerne med anvisningen af arbejde. En af de ting, som vi ser som de mest vitale og største problemer i dag, er, at arbejdsanvisning og kontrol ikke ligger hos fagforeningerne. Vi mener, at det krav må rejses med større og større styrke, således at det reelt bliver fagforeningerne, der igen får anvisning og kontrol. Vi ved, hvordan anvisningen af arbejdskraft kan og bør bruges i lønkampen. Vi ved, hvordan og hvorledes den

statslige arbejdsformidling i stor udstrækning er med til at fremskynde nogle tendenser, der går på sortlistning af politisk aktive. Vi ved, der er en hel masse problemer omkring de langtidsløse, at de ikke bliver anvist arbejde i den rækkefølge, hvori de er blevet arbejdsløse, fordi arbejdsgiverne ikke vil tage dem. Det accepterer den statslige arbejdsformidling totalt og fuldt ud. Det må vi naturligvis have lavet om på. Der kunne trækkes andre problemer frem i forbindelse med den statslige arbejdsanvisning, men det må være sådan, at vi rejser kravet, der hedder: arbejdsformidlingen tilbage til fagforeningerne.

De grundlæggende årsager til krise og arbejdsløshed skal man jo søge i det kapitalistiske samfund. Det er kapitalejerne, der har retten til at lede og fordele arbejdet og herunder også retten til at fyre folk. Ud fra den erkendelse har vi til hudløshed i VS fremført disse krav, som jeg kort har summeret op her, om en række ændringer i arbejdsløshedsloven. Det mener jeg er mere nødvendigt nu end nogen sinde, hvis vi skal give de arbejdsløse blot nogenlunde tålelige og rimelige vilkår.

Alt i alt må man konstatere, at de bestræbelser, der indtil nu har været udfoldet for at sikre flere arbejdspladser, helt og fuldstændigt er foregået på kapitalejernes præmisser. Over for denne linje står arbejderklassens klare interesser markeret igennem en stadig stærkere antikapitalistisk bevægelse. En antikapitalistisk bevægelse, der klart har erkendt, at selv om der skulle komme noget, der minder om et økonomisk opsving, så vil det ikke skabe ret mange flere arbejdspladser. Langt de fleste investeringer, der bliver gjort i erhvervslivet, bliver anvendt til nyt og moderne materiel og nye og moderne produktionsformer samt rationaliseringer og mere raffinerede metoder for tempoopkrugging.

Det, vi rent faktisk går i møde, er en omfattende struktur- og geografisk orienteret arbejdsløshed. Denne arbejdsløshed kan ikke afskaffes ad kapitalistisk vej, medmindre det sker igennem en generel arbejdsfordelingsordning, og denne, den faktisk eneste mulige løsning, er hverken i arbejderens eller kapitalejernes interesse. Arbejderklassen har ingen interesse i at for-

[Kurt Hansen.]

dele fattigdommen, og arbejdsgiverne har ingen interesse i at miste det instrument, som de har via arbejdsløsheden.

Skal arbejdsløsheden ned, så kan det kun ske ved arbejderklassens egne løsningsforsøg og krav, der vil betyde et reelt indhug i den maksimale profit og ændre styrkeforholdet imellem arbejdere og kapitalejere. Derfor har VS også fremhævet og støttet kravet om 35 timers arbejdsuge med fuld lønkompensation. Væk med alle former for produktivtetsfremmende lønsystemer, kun skifteholdsarbejde i meget begrænset omfang og væk med alt overarbejde. Dette er nogle krav, der er de eneste muligheder, man har for at løse krisen og de problemer, der er forbundet med den, på en for arbejderklassen tilfredsstillende måde. Det er simpelt hen arbejderklassens eneste vej frem for at løse de grundlæggende problemer, som rammer så tungt.

Kaj Hansen (DKP):

Statsministeren var i sin tale inde på boligbyggeri og beskæftigelsen i byggefagene. Dette afsnit vil jeg gerne opholde mig lidt ved. Statsministeren sagde, at ledigheden i byggefagene blev halveret i foråret og vi kunne regne med et højt beskæftigelsesniveau i byggefagene sommeren over. Den konstatering skal jeg ikke gøre mange indvendinger imod. Men så er der vel også grund til at opholde sig ved: hvorfor er der blevet gennemført et fald i ledigheden i byggefagene? Det er vel bl. a. på grund af den isolerings- og reparationslov, hvor staten gav et tilskud på 25 pct., en lov, der er blevet sikret gennemgang i folketinget bl. a. ved hjælp af det kommunistiske partis stemmer. Vi var gerne gået videre, men var meget positive over for denne lovgivning.

En anden medvirkende årsag var, at der skete en momsnedsettelse også for boligbyggeriet. Vi havde gerne set, at momsen på boligbyggeriet var blevet helt fjernet eller subsidiært, at man i hvert fald havde fortsat for boligbyggeriets vedkommende med denne momsnedsettelse.

En tredje ting, som indvirkede, var, at der skete et lille fald i renteniveauet. Når man nu kan konstatere, at bl. a. sådanne foranstaltninger og love har ført til et fald i ledigheden i byggefagene, så har man samtidig

noget af svaret på, hvad det er, man skal fortsætte med, hvis man ikke igen skal komme ud i en situation med faldende boligbyggeri og stærkt forøget ledighed i byggefagene. Har man så draget den rigtige konklusion? Det har man jo ikke, for man vil jo ikke fortsætte med de ting, som jeg her har nævnt. Det vil ikke være tilstrækkeligt til at sikre beskæftigelsen i byggefagene, men det ville være en god og medvirkende ting. Der skal også andre ting til. Dem skal jeg komme tilbage til.

Videre sagde statsministeren, at hvorvidt situationen vil ændres senere på året, det er endnu usikkert. Vi må vente mindre igangsættelse af boliger, sagde statsministeren. Jeg synes, statsministeren kom alt for nemt om ved udsigterne for byggeriet i efteråret og til foråret. Et statsministeren nærtstående blad, Aktuelt, har den 23. april en artikel om udsigterne for boligbyggeriet og nogle prognoser. I en prognose siges det, at der må forventes et fald i antallet af boliger under opførelse, som i den nuværende prognose udviser omkring 33.000 boliger under opførelse i august og omkring 29.000 boliger under opførelse i februar næste år. Det er jo et ganske alvorligt fald, som Aktuelt spår om her på boligbyggeriets område.

Det, man så må spørge om, er bl. a. i denne forbindelse, hvilke planer regeringen har for at man ikke kommer ud i en katastrofal situation for boligbyggeriets område. Jeg vil gerne citere, hvad Aktuelt skriver om udsigterne:

„Gennemføres der ikke nye politiske støtteforanstaltninger for boligbyggeriet, herunder en udsigt til lavere rente, vil der i foråret 1977 opstå en mere alvorlig byggekriser end den, vi har oplevet i 1975.“

Det er altså udsigterne for byggeriet, som Aktuelt bedømmer dem, og andre prognoser viser jo i samme retning.

Kommunisterne har fremsat et forslag til dagsorden om en plan fra regeringen, og vi mener også, der i denne plan skal indgå en plan for boligbyggeriet. Hvad mener vi så der skal indgå i en sådan plan? Ja, vi kan jo som udgangspunkt tage regeringens og forligspartiernes forskellige hensigtserklæringer. Først boligforliget, hvor hensigten er 40.000 lejligheder på årsbasis. Her ser vi ifølge Aktuelt's prognose, at der kommer til at mangle 11.000 boliger. Om den anden del af

[Kaj Hansen.]

hensigtserklæringen, hvor man siger 8.000 almennyttige boliger, ved vi, at det i år bliver godt og vel 6.000, men at det næste år bliver endnu mindre, fordi finansieringen er utilstrækkelig. Det er der ikke noget mærkeligt i. Den finansieringsform, der blev fastsat, var baseret på forholdene den 1. april 1974, hvor man regnede med 210.000 kr. for en lejlighed. Den er nu steget til 250.000 kr., og så mangler man altså et beløb til de 8 pct. finansiering, som landsstøtten skal give. Det drejer sig om 30 mill. kr. Disse 30 mill. kr. har kommunisterne stillet forslag om her i folketinget, som har været til første behandling. Det kan betyde et par tusinde boliger mere. Det kan betyde, at 1.500 eller 2.000 bygningsarbejdere yderligere kommer i arbejde.

Jeg vil også gerne spørge: hvis man ikke vil gå med til helt at fjerne momsens på boligbyggeriet, hvordan ville regeringen så stille sig til at fjerne momsens på boligbyggeriet for det almennyttige byggeris vedkommende? Det ville jo virkelig være en håndsrækning for det almennyttige byggeri. Det var ikke nogen heroisk indsats hverken fra regeringen eller folketinget, for det er jo sådan, at man giver 10 pct. i statsfinansiering, og så tager man 15 pct. i moms. Staten tjener i virkeligheden 5 pct. Man kunne godt gå med til at fjerne momsens på det almennyttige byggeri.

Endvidere mener vi, at i en sådan plan skal indgå reparationsarbejder, først og fremmest af den gamle boligmasse. Man kunne gennemføre en ny lov om byfornyelse, således at man kunne få rettet en masse boligkvarterer op. Vi har håndværkerne. Vi har alt, hvad der skal bruges. Vi har en masse gamle lejligheder og bykvarterer, der trænger til at blive renoveret. Det var positive ting, der kunne indgå i en sådan beskæftigelsesplan.

Endelig er der renten. Den hører jo også med i en af forligsaftalerne, aftalen mellem forligspartierne af 8. september 1975. Her siger man:

„Der sigtes mod en lavere og stabil obligationsrente.“

Siden da er renten steget med 3 pct. Hvordan går det med at få den lavere og stabile obligationsrente?

Fuglsang (DKP):

Også i dagens debat om beskæftigelsen er vi stillet over for den evigt gentagne påstand; at det skulle være arbejdernes lønninger i almindelighed og partierne yderst til venstre i særdeleshed, som undergraver vore selvstændige erhvervsdrivende, driver flere og flere af dem ud i arbejdsløshed og dermed er med til at øge arbejdsløsheden som helhed.

At noget sådant faktisk foregår, er jo anerkendt herinde, bl. a. ved at forskellige partier har stillet forslag om at sikre disse lag en vis arbejdsløshedsunderstøttelse. Men det er simpelt hen ikke sandt, når man hævder, at det er arbejdslønnen, som er skyld i en sådan udvikling. Ganske vist rammes mange mindre næringsdrivende ligesom arbejderne af krisen og dens følger. Vi kan se det ved det stigende antal konkurser, virksomheder, der indskrænker eller lukker, tvangsauktioner, vi kan se det på vore gadebilleder, som præges af ophørsudsalg o. lign. Det er rigtigt, at det betyder, at nye titusinder fra den side kastes ud på arbejdsmarkedet, i arbejdsløsheden, eller er med til at skubbe andre ud i arbejdsløshed. Men det er ikke lønomkostningerne, der er skyld i det. Det er f. eks. ikke vor politik, som har formindsket antallet af landbrug fra 200.000 for en halv snes år siden til 130.000 i dag, og det er ikke vort perspektiv, at dette antal i løbet af de kommende år yderligere skal ca. halveres. Det er ikke lønomkostninger, der er skyld i det, men bl. a. den omstændighed, at vore landmænd må forrente deres nødvendige investeringer med 16 pct., mens f. eks. deres hollandske kolleger og konkurrenter kan nøjes med 8 pct. Det er i høj grad en politisk bestemt udvikling, der kunstigt begunstiger storkapitalen på de mindre næringsdrivendes bekostning. Det er ikke lønnen, der ruinerer tusinder af dem og kaster dem ud i arbejdsløshed.

Det er også på andre områder end landbruget bankerne, hvis høje marginalrenter ganske vist for aktionærerne fører til store profitter, som skal betales af andre, der er med til at øge arbejdsløsheden. Det er jo ikke lønnen, der har slået tusinder af handlende ud, men det er en række store foretagender, stormagasiner som Føtex, Bilka, og hvad de nu hedder, der tilriver

[Fuglsang.]

sig en stadig stigende del af massernes begrænsede købekraft. Det er ikke lønnen, som i alle kapitalistiske lande fører til massearbejdsløshed. De lukkede fabrikker, de voksende pukler af fødevarer, de overfyldte lagre, fisk, der destrueres, viser, at roden til arbejdsløsheden i virkeligheden ikke er overforbrug, men underforbrug.

Hr. Ninn-Hansen sagde, at kommunisterne repræsenterer en anden samfundsform end hans og de andre borgerlige partiers. Det er rigtigt. Når hr. Ninn-Hansen sagde, at arbejdsløsheden muligvis ville blive permanent, så er det faktisk et udtryk for, at hans samfundsform har spillet fallit og må ændres.

Men spørgsmålet om at begrænse arbejdsløsheden nu, det er også et spørgsmål om, hvilken politik der skal føres, og her har vi kommunister jo vist de veje, som vi mener fører frem. Det gælder både for arbejderne, som er arbejdsløse, og for dem, som går på arbejdspladserne og frygter arbejdsløsheden, men det gælder også for de mange små næringsdrivende inden for landbrug, fiskeri og i byerne. Det nytter ikke at bilde dem ind, at deres problemer lader sig løse på arbejdernes bekostning. Det er ikke fra den side, de trues. Det er ikke dem, som kaster arbejdsløshedens skygge over dem. Det er helt andre. Det er bankkapitalen, industrikapitalen, handelskapitalen — netop dem, som også udbytter arbejderklassen. Derfor er disse to parter ikke parter, der står over for hinanden, men parter, der skal hjælpes ad med at løse arbejdsløshedsproblemer i fælles interesse.

Statsministeren (Anker Jørgensen):

Når et så alvorligt problem som arbejdsløsheden skal debatteres her i folketinget, så er det klart, at det kalder på følelser, og at det også kalder på mange tanker og ideer, som føres frem ved en lejlighed som denne. De er vel ikke lige velunderbyggede, alle de tanker og ideer, der fremføres, men jeg føler, at alle, der har haft ordet, har haft ét ønske, nemlig at bidrage til en løsning af de alvorlige beskæftigelsesproblemer, som vi står midt i, og som vi kun er kommet et stykke ad vejen i bekæmpelsen af.

Hr. Knud Jespersen sagde i sit indlæg, at der ikke fra regeringens side var noget

handlingsprogram. Jeg vil sige, der var ikke noget papirprogram, men der var en henvisning til og en dokumentation af, hvad der rent faktisk er gjort i dette ting — et ting, der som bekendt er sammensat på den måde, som det nu engang er, med 10 partier og også enkeltmedlemmer. På den baggrund skal der altså laves en fælles politik til bekæmpelse af arbejdsløshed. Det er ikke nogen særlig nem opgave, men det er ikke desto mindre lykkedes at kombinere en økonomisk og beskæftigelsesmæssig politik, der i hvert fald på en række væsentlige områder har vist sig at være positiv.

I handling er det lykkedes et flertal i dette folketing, 5 partier i dette folketing, at enes om en politik, der først og fremmest har betydet, at beskæftigelsen i bygge- og anlægssektoren er kommet op på et mere rimeligt niveau, end den var for et år siden. Det er også lykkedes at stoppe den negative udvikling, der har fundet sted først og fremmest i 1974 og en del af 1975 i det private erhvervsliv. Det er i sig selv ganske gode resultater, ikke mindst når man ved, at det sidste, nemlig spørgsmålet om det private erhvervslivs muligheder for at opsuge ledige, i høj grad hænger sammen med de internationale konjunkturer.

Kort sagt: det, vi har den direkte politiske mulighed for at influere på, bygge- og anlægssektoren, er drevet op på et langt mere rimeligt niveau, end vi kendte for et år siden.

Jeg var så beskeden i mit første oplæg at sige, at det var lykkedes at „mere end halvere arbejdsløsheden“ inden for byggesektoren. Nu har jeg kigget lidt nærmere efter, bl. a. fordi man fra hr. Kaj Hansens side har diskuteret byggeriet. De sidste tal, vi har, fra midt i maj måned, viser, at for et år siden havde vi her i landet en arbejdsløshed i byggefagene på 14,4 pct. I dag har vi stadig væk en for høj ledighed i byggesektoren, men den er altså ikke desto mindre nede på 5,6 pct. Der er altså tale om, at man har fjernet næsten $\frac{2}{3}$ af den ledighed, som fandtes i hele byggesektoren, og det synes jeg er et klart positivt træk.

Jeg mener også, at den økonomiske udvikling på det sidste viser, at der er en positiv udvikling på vej i erhvervslivet. Jeg mener også, vi kan påpege, at i den finanslov, som blev vedtaget i marts måned, er

[Statsministeren.]

der også nogle initiativer, nogle byggeopgaver og andre initiativer, som simpelt hen vil virke positivt på beskæftigelsesudviklingen i den kommende tid.

Der har været sagt en del om ungdomsarbejdsløsheden. Jeg kan sige for det første, at der er gjort, og at der fremover vil blive gjort, en ekstra indsats over for ungdomsarbejdsløsheden. Hvis nogle synes, at de forslag, som regeringen har stillet, og som nu ligger til forhandling i arbejdsmarkedsudvalget, ikke er gode nok, så er det ikke fra regeringens side at nye og bedre forslag skal møde modstand; vi vil tværtimod tage meget positivt imod ideer til forbedring af de forslag, vi selv har lagt frem.

Men der er én ting, man må være meget opmærksom på, og det er, at en bekæmpelse af arbejdsløsheden blandt de unge i virkeligheden først er et spørgsmål om at bekæmpe arbejdsløsheden i al almindelighed. Der er altså brug for en fælles indsats på alle områder, der skal fjerne arbejdsløsheden for alle aldersgrupper og altså også for de unge. Det er, ligesom om man vil fremstille det på den måde, at vi gør en hel masse eller i hvert fald noget for alle andre aldersgrupper, men intet for de unge. Der er også ganske mange unge, der er kommet i arbejde i kraft af den generelle indsats for beskæftigelsen bl. a. i byggesektoren, og det mener jeg skal huskes.

Der har igen været nævnt det negative, at efg-uddannelserne er blevet forringede, i hvert fald med hensyn til det økonomiske grundlag, som de unge under denne uddannelse kan oppebære. Jeg forstår, at hr. Knud Jespersen i sin kritik sigtede på det flertal i dette ting, som har gennemført denne forringelse, og jeg er i denne sag rørende enig med hr. Knud Jespersen.

Der var gode anvisninger fra hr. Knud Jespersen. Det, der skal til, er 40.000 boliger om året. Det, der skal til, er flere energibesparelser. Det, der skal til, er flere miljøinvesteringer. Det er sådan noget, der kan skaffe bedre beskæftigelse. Hr. Knud Jespersen og andre i denne sal ved jo, at det lige netop er på alle disse områder, regeringen har sat ind og har lovgivet, i hvert fald i klart positiv retning.

Hr. Knud Jespersen siger også med stor forargelse i stemmen, at der er jo en Store-

bæltsbro, man kan gå i gang med at bygge. Ja men det er da vist ikke regeringen, der har været den største hindring for, at Storebæltsbroens endelige vedtagelse først er sket i fredags. Det var den tidligere socialdemokratiske regering, der i 1973, om jeg så må sige, stod fadder til, at det blev vedtaget, og nu har vi igen fået vedtaget, at Storebæltsbroen skal bygges. Nu drejer det sig altså om, at der ikke er et flertal, der på en eller anden måde hindrer os i at gøre det. Regeringen ønsker det, og nu synes det at være tydeligt, at Storebæltsbroen skal bygges. Det er vedtaget i fredags i dette ting.

Hr. Knud Jespersen anbefalede os også at øge handelen med andre dele af verden. Hertil vil jeg sige, at det er vi egentlig tilhængere af. Når udenrigsøkonomiministeren har været i Kina og andre har været i Mexico og Venezuela og mange andre steder, så har det bl. a. været for at skubbe på, hvor det var muligt, for at få en øget samhandel. Det gælder i øvrigt ikke alene Kina, Mexico og Venezuela, det gælder også, når vi har besøgt Sovjetunionen eller har haft kontakter til de østeuropæiske lande. Vi har gerne set, at der var mulighed for øget handel også med disse lande. Det generelle billede er jo, at en række af de sidstnævnte lande har vi en handel med, men det er i væsentlig grad en handel, der ikke, når man sammenligner import- og eksporttallene, helt er til vores fordel. Ikke desto mindre ønsker vi naturligvis at øge samhandelen også med disse lande.

Hr. Knud Jespersen og senere hr. Gert Petersen var inde på hele spørgsmålet om dansk erhvervslivs konkurrenceevne i forhold til erhvervslivet i udlandet. Jeg mener afgjort, at vi står over for et problem. Der er ingen tvivl om, at dansk erhvervsliv har for store omkostninger, og det drejer sig om at bremse op for denne omkostningsudvikling. Men jeg er på den anden side enig med hr. Knud Jespersen og hr. Gert Petersen, når de understreger, at lønnen ikke er det eneste afgørende. Jeg er nemlig ganske enig i, at den lidt enøjede betragtning, der ofte kommer fra i hvert fald nogle borgerlige partier i dette ting, og som ensidigt skyder på, at det er lønnen, der er den eneste årsag til, at det ikke går så godt, som det skulle, ikke er rimelig, og jeg accepterer meget langt den argumentation, der går f. eks. på

[Statsministeren.]

Italien, f. eks. på egentligt underudviklede lande, hvor det ikke er lønnen, der er det store problem, men som alligevel ikke kan klare konkurrencen. Der er altså grundlag for med udgangspunkt i det, hr. Knud Jespersen og hr. Gert Petersen har sagt her, at understrege, at det er for ensidigt at rette blikket alene mod lønnen. Alligevel må jeg sige, at der er en udvikling i øjeblikket, hvor det drejer sig om ikke at spænde buen for hårdt, for så kan strengen meget let sprænges. Det er bl. a. derfor, regeringen klart og utvetydigt går ind for en fornuftig og velbegrunder indkomstpøolitik, således at vi netop ikke spænder buen mere, end den nuværende og den kommende tids økonomiske udvikling tillader det.

Der har været talt om årsagerne til den krise, vi står i, og jeg tror, det blev sagt fra hr. Knud Jespersens side, at oliekrisen jo slet ikke var den egentlige årsag til, at vi kom i den krise. Jeg tror, at vi historisk kan dokumentere en ganske nøje sammenhæng imellem den stærke prisstigning på olien og også andre råvarer og dette, at vi fik krisen, men jeg er egentlig også af den opfattelse, at det kapitalistiske samfund i høj grad har indbygget nogle svagheder, nemlig den, at det er meget svært at undgå økonomiske kriser, depression og inflation, og hvad nu alle disse „-sioner“ hedder; det er noget, vi ofte vender tilbage til. Jeg har den opfattelse, at kun dér, hvor der gøres en stærk samfundsmæssig indsats, altså hvor der er politiske organer, et folketing, et parlament, der siger, at samfundet har et medansvar for beskæftigelsen, kun dér er der håb og muligheder for at modvirke de negative sider, som det nuværende system ganske givet også har, selv om det også har de positive sider, at det er et samfund, der har dannet grundlag for, at vi har kunnet øge vores produktion og vor levestandard ganske stærkt og stærkere, end det har været tilfældet i ganske mange dele af verden.

Hr. Johan Philipsen har jeg ingen kommentarer til. Hr. Johan Philipsens indlæg var på næsten alle punkter i overensstemmelse med regeringens politik, og det er ikke, fordi regeringen, som det så dramatisk hed fra hr. Knud Jespersens side, bøjer sig for venstre eller gør, som venstre siger, men det er, fordi venstre og socialdemokratiet i

hvert fald på væsentlige områder — med nøje og besvær, men dog på væsentlige områder — har fundet frem til fælles løsninger af de problemer, vi har stået over for.

Hr. Bach fra fremskridtspartiet stillede 6 punkter op, 6 metoder, som skulle bruges til at bekæmpe arbejdsløsheden. Når man ser disse seks punkter, metoder, midler igennem, opdager man hurtigt, at de egentlig slet ikke indeholder nogen soleklare midler, man bringer i anvendelse, men er nogle smukke og måske rigtige målsætninger, man stiller op. Det første er, at det offentlige bare skal smide flere ud i arbejdsløshed, derved løser vi arbejdsløshedsproblemet. Det er en fuldkommen tåbelig påstand, men den køres frem, og den køres frem ikke bare i en situation, hvor vi har fuld beskæftigelse, for dér kunne den måske et lille stykke ad vejen have sin berettigelse, men i en situation, hvor vi har 100.000 arbejdsløse, og er derfor simpelt hen tåbelig.

Det andet punkt er, at man bare skal lave en skattelettelse. I en stærkt depressiv situation eller i en situation med en stærk arbejdsløshed som den, vi har kendt det sidste halvandet års tid, er det klart, at skattelettelse kan være et middel, der midlertidigt kan fremme beskæftigelsen, og det var det, regeringen i samarbejde med 4 andre partier gennemførte, da vi lavede den midlertidige momsnedsettelse. Men også her er det nødvendigt at sige: det er begrænsede muligheder, der findes ad den vej, men de kan være rigtige i en bestemt periode, hvor man skal gøre en ekstra indsats for at modvirke en ellers katastrofal udvikling.

Jeg skal ikke komme ind på de andre ting, for de fleste af disse argumenter er temmelig dårligt underbyggede, og jeg vil kun slutte med at henvise til det, som hr. Bach også sagde, nemlig: vi ved vel, at det, vi her foreslår, ikke vil løse alle beskæftigelsesproblemerne. Ja, det skal jeg sandelig love for det ikke vil.

Jeg vil derimod kommentere en bemærkning om en plantør, som ikke kunne få den fornødne arbejdskraft i en situation, hvor vi siger vi har arbejdsløshed. Jeg skal ikke gå ind på en diskussion om den pågældende plantør og de unge mennesker, som sagde ja til arbejdet, men alligevel ikke mødte op. Historierne i den retning er jo mangfoldige, men det, det drejer sig om for os politikere,

[Statsministeren.]

som møder den slags påstande ude omkring i landet, er at tage dem ved vingebenet og undersøge dem nærmere konkret. Det er i hvert fald ikke regeringens ønske, at folk, der med rimelighed modtager understøttelse, dagpenge fra arbejdsløshedsforsikringen eller anden offentlig hjælp, skal kunne nægte at modtage arbejde, som de i øvrigt har mulighed for at bestride. Det bør man ikke kunne, og i stedet for at bringe det til torvs som et politisk argument, hvorved man prøver på at forringe vilkårene generelt for de arbejdsløse, skal man komme disse enkelttilfælde til livs ved en kontant indsats dér, hvor man hører sådanne påstande. Det har jeg prøvet nogle gange, og det har næsten altid vist sig, at man ikke vil nævne navn og adresse på de pågældende; så er man ikke nået længere, og det er simpelt hen det, der er problemet.

Hr. Ingomar Petersen sagde noget om behovet for og nødvendigheden af, at der skulle føres indkomstpolitik. Jeg er enig heri, specielt med den baggrund og den argumentation, der fremførtes, er jeg enig med hr. Ingomar Petersen. Det er også det, der er regeringens og de fem partiers hensigt, og jeg håber, det vil lykkes os at finde frem til løsninger i de kommende måneder.

Hr. Ingomar Petersen sagde også noget om ungdomsarbejdsløsheden, især noget om de unge piger, som det var vanskeligt at finde beskæftigelse til. Jeg synes, det er et alvorligt problem, der må gøres noget ved, men uden at det har adresse specielt til de radikale vil jeg sige: ja vel, men på det tidspunkt, hvor vi var lige ved at begynde på den store arbejdsløshedssituation, hvor man tydeligt så, hvor det bar hen, vedtog dette folketing jo — og vi kender den politiske baggrund for det — at man skulle skære ned på daginstitutionernes personale, og det må vi jo erkende var noget, der ikke mindst ramte de unge piger. Derfor må jeg sige, at hvis man vil kritisere og finde løsninger på dette punkt, bør man også grave lidt i sine egne beslutninger netop i denne sag.

Hr. Gert Petersen spurgte, om regeringen fandt det vigtigere at bekæmpe inflationen end at bekæmpe arbejdsløsheden. Nej, det er omvendt. Vi finder, at det vigtigste er at bekæmpe arbejdsløsheden, men naturligvis også at få bekæmpet inflationen. Det er

lykkedes at få reduceret arbejdsløsheden, og det er også lykkedes at få reduceret inflationen, således at vi har en inflationstakt, der er den laveste i mange år og også er blandt de laveste i Europa. Det er noget, der skulle give os visse muligheder, hvis denne politik kan fortsætte; det er regeringens ønske, at den skal fortsætte.

Hr. Ninn-Hansen sagde nogle meget, meget pæne ting, og dem vil jeg gerne have lov at understrege. Hr. Ninn-Hansen sagde, at det var noget meget positivt, at regeringen evnede at undgå en konflikt i foråret 1975. Det var også glædeligt, sagde hr. Ninn-Hansen, at inflationen var blevet mindsket ganske væsentligt, fordi konkurrenceevnen for dansk erhvervsliv i hvert fald i en periode var steget derved, men så kom der naturligvis en smule malurt i bøgeret, når hr. Ninn-Hansen sagde, at septemberforliget derimod ikke havde været nogen succes. Jeg skal ikke bruge et så stærkt ord som succes, men kun sige, at indtil dato har det, der var meningen med septemberforliget, så nogenlunde holdt. Så kommer der jo endelig den store fase, der hedder indkomstpolitik og omkostningspolitik. Jeg tror, det vil være muligt at løse disse problemer, således at vi kan fastholde en rolig udvikling også på det økonomiske område og dermed hjælpe erhvervslivet, ikke for erhvervslivets egen skyld, men for samfundets skyld, for de menneskers skyld, som er beskæftiget i dette erhvervsliv.

Hr. Ninn-Hansen gjorde nogle bemærkninger om fiasko og sagde, at vi havde sendt undskyldninger ud til alle husstandene. Det er ikke andet end et led i den almindelige politiske oplysning og saglige information, at socialdemokratiet sender oplysninger ud til alle husstande om, hvad vi har gennemført, også noget om, hvad det er lykkedes os til trods for erklæringer fra et flertal i folketinget at undgå af ubehagelige ting, foruden at vi i denne oplysnings- og informationspejce til offentligheden også fortæller, hvilke mål og ønsker vi har for den nærmeste fremtid. Ikke noget med store ord og fedt flæsk, men saglig, informativ oplysning til befolkningen. Det er et normalt led i socialdemokratiets bestræbelser på at informere offentligheden.

Så var der noget om de selvstændige erhvervsdrivende og arbejdsløshedskassen.

[Statsministeren.]

Jeg vil godt sige, at regeringen lægger vægt på, at vi er blevet enige i dette folketing om, at det nu også kan blive muligt for selvstændige erhvervsdrivende at tegne en arbejdsløshedsforsikring. Jeg ved godt, at der traditionelt i fagbevægelsen kan være lidt aversion imod forslag af denne art. Det hænger jo sammen med, at begrebet arbejdsløshed altid har været knyttet til lønmodtagerne, men jeg synes, at med den hastige, og man må sige for de små selvstændige erhvervsdrivende hastige negative udvikling, vi har været ude for, er det rimeligt, at vi har lavet denne lov. Jeg synes, det er godt, at der i folketinget har været en bred opbakning bag dette. I den henseende er den lille købmand i en lige så dårlig situation som lønmodtageren, og derfor er det godt og rigtigt, og jeg tror, man har fundet frem til en god måde at løse dette problem på.

Hr. Ninn-Hansen stillede det spørgsmål, om regeringen ville være med til at skaffe arbejde til unge, så de kunne udøve en meningsfyldt indsats i erhvervslivet. Jeg beklager, at jeg ikke er tilstrækkelig orienteret om det lovforslag, de konservative har fremsat. Som bekendt er der et hav af lovforslag fra alle partier i dette ting, og jeg kender ikke nok til forslaget. Men som ordene blev formuleret her, er det da klart, at hvis man kan fremme beskæftigelsen af unge og give dem en meningsfyldt indsats også i erhvervslivet, er regeringen principielt venligt stemt over for noget sådant.

Fru Ritta Ahm sagde, at vi måtte forstå, arbejdsløsheden også var af strukturel og teknologisk art. Jeg troede egentlig, at vi var færdige med at diskutere det med teknologien, det vil normalt sige maskinerne. Det er da oplagt, at hele den udvikling, vi har gennemgået, bl. a. — eller jeg vil måske endda sige først og fremmest — er baseret på vores evne til at opfinde nye ting, at gøre tingene bedre, end vi gjorde det i går, kort sagt at få bedre og mere hensigtsmæssige maskiner. Det kan naturligvis også have visse negative virkninger, men helt generelt og sagt i al almindelighed er det en god og en positiv udvikling, som har betydet kortere arbejdstid, som har betydet en meget højere levestandard, som har betydet, at vi har kunnet få råd til den sociale standard, vi har her i landet, og som har betydet, at vi

på alle områder har en stor service over for det enkelte menneske både på den ene og på den anden måde. Teknologien kan naturligvis et og andet sted skabe en midlertidig arbejdsløshed, men en udeblivelse af teknologi, en tilbageholden af en teknisk maskinel, rationel udvikling er simpelt hen den sikreste vej til at få endnu flere arbejdsløse. Derfor hylder vi ikke det princip, som maskinstormerne i det forrige århundrede hylkede, og altså heller ikke det, som moderne maskinstormere måtte komme med. Ingen blind tilbedelse af teknologi, men en erkendelse af, at den er nyttig, og at vi må gøre den nyttig i menneskenes tjeneste.

Hr. Brusvang kom med nogle detaljer, som jeg ikke skal gøre meget ud af, men hr. Brusvang kom også med en anke. Han sagde, at vi fik nogle konfrontationer, fordi vi manglede en fast aftale om procedure. Jeg tænkte: hvad pokker er nu det, er det folketinget, der ikke har nogen procedureregler? men så viste det sig at være aftalen imellem de fem forligspartier. Jeg vil meget anbefale, at vi, hvis vi skulle have nogen uoverensstemmelser om proceduren mellem de fem partier, ikke trætter det høje ting med det, men tager problemet op imellem de fem partier, der på så udmærket måde har forstået at løse i hvert fald mange problemer, og som sikkert også kan løse flere fremover.

Jeg vil slutte med at sige, at indtil dette øjeblik har det været en debat, synes jeg, præget af vilje til at finde ideer og forslag til forbedring af situationen på arbejdsmarkedet, en situation, som vi gerne skulle have forbedret yderligere i retning af fuld beskæftigelse; jeg håber, det vil være muligt.

Forespørgeren (Knud Jespersen) (DKP):

Jeg synes, den måde, statsministeren bidrog til en afklaring af diskussionen på nu, var både sober og saglig. Jeg har ikke villet sige, at oliekrisen ikke spillede nogen rolle, men at krisen under kapitalismen var sat i gang længe før, og naturligvis har selve den kendsgerning, at man laver olieafpresningsforsøg, også virket som en bombe under prisniveauet og været med til yderligere at skabe rystelser.

Men jeg synes stadig væk, at der er for mange hensigtserklæringer uden den helt store reelle baggrund, hvor vi sikkert kunne være enige om, hvad der skulle gøres, og

[Knud Jespersen.]

hvor statsministeren også imødekom os så langt, at han siger, at der ikke er gjort nok, at arbejdsløsheden stadig væk er for stor. Det er rigtigt, at vi har haft et opsving i byggeriet, men det opsving i byggeriet er jo modsvaret af en faktisk tilbagegang inden for industriområdet, idet jeg kunne dokumentere, at over tusind metalarbejdere flere går ledige i dette år end i fjor. Det er nok muligt, at statsministeren med sine bemærkninger til mig om indkomstpolitik mente at have svaret på, hvad indkomstpolitik var, men i princippet sagde statsministeren, at det, det drejer sig om, er at lave en velbegrunnet og fornuftig indkomstpolitik, der holder omkostningsniveauet nede, og at omkostningsniveauet ikke kun var lønningerne.

Men er det klassiske spørgsmål ikke, at det, det drejer sig om i den øjeblikkelige situation, er, hvilken af de to klasser, for at sige det meget konkret sammenfattet, der skal bringe den anden under kontrol. Skal vi have erhvervslivet og storkapitalen under kontrol med noget af det, jeg antydede med perspektivet nationalisering, eller skal der være frit slag her og lønmodtagerne bringes under kontrol?

Vi synes nemlig, at selve indkomstpolitikens hovedformål — og det er man også i stand til at bevise — at det er at binde lønmodtagerne til en ganske bestemt lønsats, som regel én, de ikke selv har haft nogen indflydelse på, og at binde dem til et erhvervsliv, hvor de heller ikke har nogen direkte medbestemmelse eller kontrolmulighed, og at binde dem til at være med til at finansiere investeringer, som man ikke altid dokumentarisk har kunnet forklare der var brug for, og hvor vi i de fleste tilfælde ikke har brug for disse investeringer.

Statsministeren sagde, at man havde en plan; jeg skal senere igennem hr. Auken og andres bemærkninger vende tilbage til det, man har gjort for at bekæmpe arbejdsløsheden. Men denne plan var endnu ikke kommet på papiret. Jeg står her med det sidste nummer af LO-bladet, hvori arbejdsministeren siger, at det er meget afgørende, at sådanne løsninger også indeholder konstruktive forslag til fremme af beskæftigelsen. Det drejer sig om en række planer, som skulle ligge klar til forelæggelse i regeringen i slut-

ningen af maj måned. Meget kan vi strides om, statsminister, men den 31. maj må nok antages for begge parter at ligge i slutningen af maj måned. Ellers er der lavet noget om ved kalenderen, som jeg ikke rigtig har formået at gennemskue, men der sker jo mange mærkelige ting også i dette hus.

Jeg vidste i grunden ikke i starten, hvad jeg skulle sige til hr. Auken og til hr. Johan Philipsen, men jeg vil efter at have overvejet det med gustent overlæg drage denne konklusion, at hvis der er to, der står sammen i det spørgsmål, vi har diskuteret i dag, er det hr. Auken og hr. Johan Philipsen. Det var jo næsten ikke til at kende forskel på indholdet af de to taler. Der var gjort alt det, der kunne gøres for de arbejdsløse, man havde grund til at takke de to herrer. Det, der så rystede mig lidt, var denne historiske kendsgerning, jeg pludselig fik fastslået én gang mere, nemlig at hvis der var nogen, der tog ansvaret for nationen, måtte det altså også være de herrer Auken og Johan Philipsen. Men så ilde synes jeg ikke Danmark har optrådt over for nogen af de to herrer, at de skal belastes med den side af sagen.

Så sagde hr. Auken, at der er et overordentlig snævert spillerum for en dansk indsats i en situation, hvor de øvrige lande, vi arbejder sammen med, også begrænser. Ja men det er jo motivet til, at vi i højere grad skulle følge en anden linje og ikke slavisk gøre det, de andre gør. Jeg skal såmænd ikke bruge tiden til argumentation, men foreslå hr. Auken, at han engang ved lejlighed kigger efter, hvad et tidligere meget aktivt menneske imod fællesmarkedet, også en hr. Auken — antagelig den samme — har udtrykt i denne forbindelse. Det med at bringe Danmark under administration er jo først blevet virkelig aktuelt, efter at den tidligere modstander af fællesmarkedet opgav sin modstand og gik ind for fællesmarkedet. Jeg ser, at man nu ganske koldblodigt er på vej til at bruge nogle af sine egne argumenter for, at vi skulle gøre noget helt andet.

Jeg har altså heller ikke fået svar her på, hvad indkomstpolitik i virkeligheden er. Det er noget med hensyntagen til de lavtlønnede; ja, man kan jo næsten ikke holde tårerne tilbage, for alt det, vi har gjort i det høje ting, har været med hensyntagen til de

[Knaud Jespersen.]

lavtlønnede, og alligevel er de lavtlønnede blevet fattigere og fattigere, de af dem, der ikke er blevet arbejdsløse. Jeg vil godt have at vide: hvori består denne hensyntagen? Hvem er det af de øvrige grupper, der skal betale? Og hvad agter man at gøre over for jordspekulationen m. m.?

Jeg er lidt bange, og jeg ved ikke, om ikke også hr. Auken føler lidt frygt for, hvad fremtiden kan bringe, når man taler om, at alle skal stå i en arbejdsløhedskasse. Normalt er det jo sådan, at forsikringer er noget, man kan tegne, men i det øjeblik man forfladiger begrebet arbejdsløhedskasse, kan det jo også være med denne lumske-lige bagtanke hos de borgerlige — jeg forstår, hr. Auken ikke nærer en sådan mistanke over for dem —: lad os så tage hele arbejdsløhedskassen fra hele fagforeningen og lægge det ind under socialforvaltningen, eller hvad ved jeg. Det var ikke en idé til handling, men en tanke, der måske kunne kalde på visse rystelser, sådan at man ikke uden videre gik ind for denne side af sagen.

Om generhvervelse af konkurrenceevnen sagde hr. Johan Philipsen næsten det samme som hr. Auken. Ja men det er jo det, vi har hørt hele tiden, det hørte vi også, dengang hr. Johan Philipsen var minister for arbejdsløsheden, og hvor der skete om muligt endnu mindre end nu. Denne generhvervelse betyder jo også at handle på en ny måde og ikke bare sige til andre, at de skal lave tingene på en anden måde, helst lave noget mere.

Hvad angår offentlige besparelser, er det klart, at jeg vender mig imod fremskridts-partiets seks punkter, for det betyder, at man forstørrer ledigheden, det betyder, at omsorgen for menneskene bliver ringere — den er ringe nok — og det betyder, at sundhedsplejen for mennesket bliver stillet i skammekrogen.

Jeg er aldeles ikke ligegyldig over for erhvervene — det var hr. Ingomar Petersen, der sagde det. Vi føler et større ansvar over for beskæftigelsen end over for erhvervene, og så længe man har kapitalismen, nægter vi at anerkende, at det kun er kapitalisternes arbejdsplads, det er også arbejdernes. Men vi nægter også at acceptere, at vi skal slås på det samme grundlag, vi anser nemlig med samme ret, at udvidelse af købekraften

for de mange er mere værdifuldt end udvidelse af købekraften snævert for erhvervene. Den, der gavner arbejdernes købekraft, gavner også mulighederne for igangsættelse af arbejde, mens det omvendte ikke altid er tilfældet.

Om man kan dæmpe venstrefløjens i socialdemokratiet, er det lidt svært at sige. Jeg vil ikke sige meget mere om den side af sagen, bare gøre én eneste bemærkning. Man kan jo godt sige, at de socialistiske lande ikke er nået længere end os i udviklingen af friheden, men jeg vil bare gøre opmærksom på, at i den socialistiske verden nægter man at anerkende arbejdsløhedsbegrebet, og bliver man arbejdsløs, får man fuld erstatning. Det kunne man måske også fra et kristent synspunkt se lidt mere mildt på, selv om de ikke har nået alt og ikke alt er, som det skal være.

Auken (S):

Hvad angår arbejdsløsheden i de socialistiske lande, skal man bare have prøvet én gang at købe en grammofonplade i Sovjetunionen og have set 15 mennesker aktivt beskæftiget med det for at forstå, hvorfor de ikke har arbejdsløshedsproblemer dér.

Det, der har glædet mig mest i debatten i dag på trods af det meget partitaktiske udgangspunkt for debatten, er den positive holdning, der har været over for ungdomsarbejdsløshedsproblemerne. Jeg tager de mange udtalelser som udtryk for, at vi i folketingets arbejdsmarkedsudvalg virkelig på det møde, vi skal have den 11. juni, og de fortsatte møder, vi skal have, skulle kunne samle et bredt flertal omkring en virkelig aktiv indsats i kampen mod ungdomsledigheden.

Jeg kan imidlertid ikke forstå, at hr. Ninn-Hansen og andre har været så kritiske over for regeringens idéaktionsprogram, som er blevet fremlagt til forhandling mellem partierne, for til dato er det jo, bortset fra et ikke særlig gennemarbejdet forslag om arbejdsgivertilskud, som de konservative har fremsat, det eneste grundlag, vi har haft for diskussionen omkring ungdomsarbejdsløshed. Jeg vil gerne ligesom statsministeren sige, at hvis der er bedre ideer, tager vi naturligvis imod dem, men indtil dato er det det eneste grundlag, vi har at arbejde ud fra.

[Aukn.]

Hvad bygger så det aktionsprograms grundtanke på? Det bygger på den grundtanke, at vi ud over at videreføre det bedste af den indsats, der hidtil har været sat ind, skal udvide kampen mod ungdomsarbejdsløsheden på to afgørende felter, nemlig at skaffe flere jobs frem til de unge og at give dem mere reelle erhvervsbetonede uddannelsesmuligheder. Det sidste hensyn varetages ved den kraftige udbygning f. eks. af efg, gennem planerne om styrkelse af de 16-19-åriges uddannelsesmuligheder, gennem fremskaffelse af et yderligere stort antal lære- og praktikpladser på statens område og gennem en virkelig oplysningsindsats, bl. a. om efg, over for det private erhvervsliv og indsats af særlige ungdomsarbejdsformidlere for at nedbryde en række af de fordomme, som næres over for de unge arbejdsløse. Desuden er der i planen en, synes jeg, meget spændende tankegang om at begrænse overarbejde inden for det offentlige og i stedet for iværksætte midlertidige ansættelsesmuligheder for de unge. Det er ikke noget, der koster penge, men er tværtimod noget, som dels fordeler arbejdsbyrden inden for det offentlige bedre, dels skaffer arbejdsmuligheder for de unge. Jeg skal i denne forbindelse også henvise til det program, der i arbejdsmarkedsudvalget er fremlagt til støtte for de færdiguddannedes beskæftigelsesmuligheder.

Så vil jeg gerne sige til hr. Gert Petersen, som igen er kommet til stede i salen, at vi ikke afviser den af hr. Knud Jespersen foreslåede dagsorden, fordi vi mener, den er for radikal eller for venstreorienteret, for det mener vi i sandhed ikke den er, vi afviser den, fordi den er komplet overflødig: såvel statsministeren som jeg og andre ordførere har sagt, at de forhandlinger, der skal foregå i sommer, og som jo vil føre frem til konkrete udspil over for folketinget på det tidspunkt, hr. Knud Jespersens dagsorden omtaler, netop indbefatter en aktiv, forstærket indsats i kampen mod arbejdsløshed. Men de gør det ikke isoleret, de gør det i sammenhæng med en indkomspolitik og i sammenhæng med en aktiv, erhvervsfremmende politik; disse elementer savnes fuldstændig i hr. Knud Jespersens dagsorden. Men de er til gengæld en forudsætning for,

at vores tale om en virkelig indsats mod arbejdsløsheden kan blive meningsfyldt.

Så bebrejdede hr. Gert Petersen mig, at jeg ikke var tilstrækkelig kritisk over for de borgerlige talere, jeg endnu ikke havde hørt på det tidspunkt, jeg holdt min første tale. Jeg vil da gerne imødekomme hr. Gert Petersens ønske ved at sige et par enkelte bemærkninger om hr. Bachs udtalelser, for det er vel nok noget af det mest uhyggeligt reaktionære, vi har hørt i længere tid i arbejdsløshedsdiskussionen; jeg skal ikke påstå, at det ikke er repræsentativt for hr. Bachs partis opfattelse. Hvad var det, hr. Bach sagde om årsagerne og mulighederne for at bekæmpe arbejdsløsheden? Hr. Bach sagde, at vi bekæmper arbejdsløsheden bedst ved at gøre flere mennesker arbejdsløse, for hver gang vi afskaffer én arbejdsplads, for hver gang vi afskediger et postbud, en læge, en lærer, en sygeplejerske eller en togbetjent, vil hr. Bach med en eller anden økonomisk mirakelkur, vi andre ikke kender eksistensen og indholdet af, fremskaffe to yderligere arbejdspladser inden for det private.

Det andet, hr. Bach sagde, var, at hvis man gennemførte omfattende skattelettelser, ville det i sig selv også føre til flere arbejdspladser. Også det savner vi en nærmere begrundelse for. Men derefter kom hr. Bach med nogle ret uhyggelige udtalelser. Hr. Bach sagde, at en af grundene til arbejdsløsheden er, at understøttelsen er for høj. Jeg ved ikke, om hr. Bach eller andre fremskridtsfolk har prøvet at leve af en understøttelse; det er jo sjældent, vi hører de arbejdsløse, som faktisk skal leve af disse understøttelser, klage over, at understøttelserne er for høje. Derefter sagde hr. Bach til de 40.000 unge mennesker, der ikke kan finde beskæftigelse, at årsagen hertil er, at de ikke gider bestille noget. Det er rendyrket højreorienteret politik, så det klodser noget.

Hr. Knud Jespersen gjorde en masse ironiske bemærkninger om mig og hr. Johan Philipsen osv. — det håber jeg ikke hr. Johan Philipsen vil tage hr. Knud Jespersen alt for fortrydeligt op — men jeg vil gerne sige, at jo mere man hører på hr. Knud Jespersen, jo mere kommer man til at tænke på Chaplins indsats som diktatoren i filmen

[Auken.]

„Diktatoren“. Hr. Knud Jespersen spiller jo med dansk økonomi på samme letfærdige måde, som diktatoren i den film spiller bold med jordkloden. Det, der skete for Chaplin, vil også ske for det kommunistiske parti, nemlig at illusionerne sprænges som en ballon på samme måde, som globen sprængtes for diktatoren. Vi har endnu ikke hørt, hvor mange milliarder kroner hr. Knud Jespersen vil trylle ud af den blå luft, og hvordan hr. Knud Jespersen vil fjerne betalingsbalancunderskuddet osv. og dermed skabe mulighed for en anden stil i den økonomiske politik. Vi har stadig væk ikke fået noget indtryk af, hvor mange milliarder kroner det her drejer sig om.

Til sidst: jeg har noteret mig, at den glørværdige demonstration, som kommunisterne har arrangeret her udenfor, nu er afsluttet. Jeg vil sige til kommunisterne, at i fremtiden, når man holder disse demonstrationer, synes jeg, det er synd at ulejlige de aktive med at stille alle stilladserne op hernede på Slotspladsen; det ville nok kunne klares på hr. Knud Jespersens partiværelse. Flere var der jo ikke til stede.

Johan Philipsen (V):

Jeg skal meddele, at venstre agter at stemme imod den af kommunisterne foreslåede dagsorden.

Så skal jeg kun gøre en tilføjelse til fru Ritta Ahms hjertesuk om dette land, der har pengepolitik på hjernen: familier, der ikke kan holde styr på økonomien, taler altid om den økonomi, de ikke kan holde styr på, og det gør lande for resten også, også dette folketing.

Hvis det skulle ske i senere år, at en eller anden kom til at læse i Folketingstidende, er jeg nødt til at tilbagevise hr. Gert Petersens udtalelse om, at det danske landbrug er tilbageholdende med at sælge og har fået en sovepude i EF. Vi har solgt, og vi sælger faktisk varer til 100 forskellige lande, men det er rigtigt, at den animalske produktion er lavere, end nogen af os synes om. Forklaringen er den enkle, at vi er blevet for få og vi er blevet for gamle; folk imellem 58 og 70 år er lidet egnede til at passe en stor husdyrbrugsbesætning. De bliver trætte, og så sælger de kørerne; det er en ganske naturlig ting. Den lavere arbejdstid overalt i sam-

fundet smitter også af på de folk, vi har i landbruget; det er ligeledes en ganske uundgåelig konsekvens. Det er desværre også rigtigt, at forarbejdningen er gået tilbage: konservereksporten er faldet 18 pct. det sidste år. Vi kan ikke konkurrere med polakkerne og jugoslaverne; det er den enkle kendsgerning.

Så kvitterer jeg for statsministerens bemærkninger. Jeg er i øvrigt også enig i den sætning, at det er en for enøjlet betragtning, at lønnen alene er afgørende. Må jeg minde om det, jeg sagde om de totale kapitalomkostninger, finansiering af indkøb, produktion, lagre og salg. På disse vigtige områder er vi ringere stillet end vore konkurrenter, fordi vore fælles handlinger og letsindigheder i tidligere år har ført os ind i den tvangssituation at skulle holde en højere rente end vore konkurrenter. Jeg håber, statsministeren har lagt mærke til, at jeg har brugt vendingen „vi“ i alle tilfælde. Det betyder et alvorligt handicap for dette land, at vi i det stykke, vi kan se ud i fremtiden, skal have en højere rentefod end andre.

Bach (FP):

Nu er statsministeren jo ikke så grov i sine udfald mod fremskridtspartiet som hans partifælle hr. Auken, men det skal jeg komme tilbage til lidt senere, for statsministeren nævnte jo, at der kunne være en rigtig målsætning i vort 6 punkts program med store offentlige besparelser og skattelettelser. Men så refererede statsministeren — og det skuffede mig lidt — min bemærkning om, at det ikke løste alle problemerne. Det, jeg sagde, var, at en gennemførelse af lovforslag nr. 237 om midlertidigt omskolingstilbud for langtidsarbejdsløse selvfølgelig ikke løser alle problemer. Det er vi fuldstændig klar over, og jeg sagde derfor også, at det sikkert ville være et plaster på såret hos de hårdest ramte.

Hr. Gert Petersen nævnte i sin ordførertale, at fremskridtspartiet ikke var med i septemberforliget, og det kan jeg kun bekræfte. Men dernæst nævnte hr. Gert Petersen også, at fremskridtspartiet havde fundet frem til, at lønomkostningerne var for store. Nej, det, vi taler om, er reallønnen. Hvad hjælper det, at en lønmodtager har en månedsløn på f. eks. 8.000 kr., når skatten stjæler halvdelen? Det er derfor, vi anbefaler store

[Bach.]

offentlige besparelser, for det hænger nemlig uhjælpelig sammen.

Men nu kommer jeg nok til at prøve, om jeg kan svare hr. Auken. Han sagde, det var den mest reaktionære tale, han nogen sinde havde hørt, eller noget lignende. Jeg ved ikke, om jeg skal være skuffet eller glæde mig over det. Jeg står jo alligevel som repræsentant for omkring $\frac{1}{2}$ mill. mennesker, og vi gik til valg på det program, jeg her prøver helt ærligt at fremlægge og også har fremlagt for hr. Auken. Det er også forkert, når hr. Auken siger, jeg har sagt, understøttelsen var for høj. Jeg kom blot med nogle fakta om understøttelsen. Jeg nævnte — og det kan undersøges, om det ikke er rigtigt — at der virkelig er folk, der får mindre ved en arbejdsindsats, end da de gik ledige. Jeg kan godt skaffe nogle eksempler senere, det skal jeg gerne gøre, for jeg kender nogle folk; der er nemlig den forskel: i stedet for at svinge os op som åndsgymnaster er vi nogle, der er nødt til at leve på gulvet og i kontakt med de steder, hvor arbejderne virkelig befinder sig. Jeg tror, jeg kan sige helt ærligt, og jeg er ikke flov ved at sige det, at jeg står som en af arbejdernes repræsentanter herinde, så det gør såmænd ingenting. Men da hr. Auken i forbindelse med sin omtale af det, jeg sagde, nævnte, at vi ville have fyret to offentligt ansatte, skyndte han sig jo også at tilføje, at det selvfølgelig var postbude, dem, der ligger allerlavest på rangstigen. Det har vi aldrig nævnt. Det er meget taknemligt at prøve at indbilde befolkningen, at det er det, vi vil. Nej, vi vil kigge på de højtlønnede og de overflødig offentligt ansatte, for vi ved, at flere offentligt ansatte giver flere arbejdsløse. Det skal der ingen tvivl herske om.

Så har vi kigget på forslaget om motive-ret dagsordenen fra kommunisterne. Vi har gransket det længe og set, at der i grunden står mange rigtige ting i det, men vi er bange for, at den helt rigtige medicin ikke er med, og for at få det præciseret fuldstændig, har vi selv udarbejdet et dagsordensforslag. Vi havde tænkt os at stille et ændringsfor-slag, men formanden ville muligvis skønne, at det var for uoverskueligt, og jeg er også bange for, at hr. Knud Jespersen og jeg har en forskellig opfattelse af, hvordan vi får de arbejdsløse i gang igen. Jeg forstår, at han

mener, det kan ske ved at få flere offentligt ansatte, det er blevet nævnt også i mid-dagspressen. Derfor vil jeg gerne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

„Idet folketinget konstaterer, at ledighe-den fortsat er på over 100.000, at dagpenge og socialhjælp til de ledige er på ca. 5 mia kr., at den nuværende gælds- og underskuds-politik svækker beskæftigelsen, at det skulle kunne betale sig at arbejde og at be-skæftige arbejdskraft, at regeringen ikke har taget de fornødne initiativer til at fremme beskæftigelsen ved at forberede store skatte-lettelser til nedbringelse af omkostningerne, opfordrer tinget regeringen til at fremsætte en arbejdsplan med kraftige offentlige be-sparselser inden 9. september 1976, efter hvilke ledigheden kan sænkes væsentligt pr. kvartal,

og går dermed over til næste sag på dags-ordenen.“

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Ingomar Petersen (RV):

Ja, det kan vel egentlig ikke undre tinget, at også fremskridtspartiet skulle have udar-bejdet et stykke papir til en dagsorden. Det er ligesom de små børn i børnehaven: har du et stykke papir, skal jeg også have et. Det dagsordensforslag, vi lige har fået læst op, er vel lige så urealistisk som den beskæftigel-sesfremmende politik, fremskridtspartiets ordfører fra denne talerstol er fremkommet med. Jeg kan straks meddele, at det radi-kale venstre ikke kan stemme for det dags-ordensforslag, der er stillet af fremskridts-partiet.

Statsministeren var inde på de vanskelig-heder, vi havde med de unge kvinder inden for ungdomsarbejdsløsheden, og nævnte, at det naturligvis ikke havde gjort det bedre med vores stilling herinde til daginstituti-onerne. Det kan vi vel ikke være uenige om, hr. statsminister, men jeg vil gøre opmærk-som på, at der er mange andre felter, hvor vi nok i højere grad kunne sætte ind for at beskæftige de unge kvinder. Det er, ligesom man på dette felt løber panden imod en

[Ingomar Petersen.]

mur, når man kommer og gerne vil have nogle unge ind: der er ikke flere penge på budgettet, og andre grunde: i visse tilfælde er fagforeningsorganisationer måske ikke så begejstret for at få de unge ind. Det har nok også lidt at gøre med hele kønsrollemønsteret, at de beskæftigelsesforanstaltninger, der indtil nu er iværksat, hovedsagelig har været baseret på den mandlige del af ungdommen. Jeg tror, at vi bør gå virkelig til bunds i dette problem.

Hr. Auken var under første del af sin ordførertale inde på et problem om den strukturarbejdsløshed, som findes ude i verden, og foreslog, at man i højere grad skulle se det i et internationalt billede. Hr. Auken nævnte, at man havde visse overvejelser, og at forskellige eksperter i øjeblikket undersøgte problemet.

Jeg tror, det er meget vigtigt, at vi virkelig får en eksperthjælp og en ekspertviden på dette felt. For hvordan vi end vender og drejer det, kan vi jo ikke bare tage arbejdsløshedsproblemerne som rent øjeblikkelige; jeg tror ikke, vi må lukke øjnene for, at det også bliver et problem i fremtiden, hvor det meget let bliver i form af det, vi kalder den teknologiske arbejdsløshed. Jeg tror, vi meget let kan komme i en tidsalder, hvor det kan blive meget vanskeligt at beskæftige en vis del af befolkningen. Jeg tror ikke, det er for tidligt, at man virkelig får sat et arbejde ind på at vurdere det, således at vi her i folketinget har et betydelig bedre grundlag, når vi skal vurdere problemerne.

Jeg synes også, at problemet deltidsarbejde trænger til en nøjere vurdering, fordi det måske kunne afhjælpe noget af arbejdsløsheden. Der synes jeg nok man burde gå i spidsen inden for det offentlige og for staten ved i højere grad at være velvilligt indstillet over for disse problemer.

Det glæder mig meget, at hr. Gert Petersen trods alt indrømmer, at konkurrenceevnen spiller en rolle. Men man kan heller ikke komme uden om, at lønandelen og omkostningerne spiller en rolle. Jeg tror ikke, vi må glemme, at lønandelen i dag udgør en betydelig større procent, end den gjorde i 1950'erne. I begyndelsen af 1950'erne var lønandelen ca. 45 pct., i midten af 1950'erne var det nogenlunde fifty-fifty, men i 1973 udgjorde lønandelen 63 pct. mod en restan-

del til kapitalen på 37 pct. Vi må også være klar over, at der vil være en yderligere stigning fremover, fordi en stadig større del af befolkningen bliver lønmodtagere, og PP II regnede med, at lønandelen frem til 1987 ville stige helt op til 66 pct. Så kan vi ikke komme uden om, at også denne lønandel spiller en væsentlig rolle, når vi skal diskutere vores konkurrenceevne, og en altoverskyggende rolle, når vi skal sammenligne med de lande, vi skal konkurrere med. Jeg tror ikke, vi undgår at se både på det omkostningsmæssige og på lønandelen i et indkomstpoltisk perspektiv.

Til slut vil jeg sige noget om kommunisternes dagsorden. Hr. Gert Petersen klistrede sig jo til denne kommunistiske fluefanger, som SF plejer at gøre. Men jeg vil ærligt talt håbe og ønske, at SF også fremover, når vi skal til at drøfte indkomstpoltik, vil vise en lidt mere velvillig indstilling til at få løst problemerne, at SF vil gå ind i et ansvarsbevidst og sagligt arbejde her i folketinget og ikke udelukkende køre på den sædvanlige partitaktiske politik, hvor man klistrer sig så stærkt op ad kommunisterne og VS. Jeg tror, det vil gavne SF at ændre politik, og jeg tror, det vil gavne folkestyret.

Gert Petersen (SF):

Tak til hr. Ingomar Petersen for de pæne ord. Jeg tror nu, det vil gavne landet mest, om der blev udarbejdet og drøftet og vedtaget en gennemarbejdet plan til nedbringelse af arbejdsløsheden her i landet. Det tror jeg ville gavne alle parter mest, uden partiinteresser og uden partiskel.

På mange måder var jeg glad for statsministerens indlæg — i den forbindelse vil jeg lige sige til hr. Auken, som nu er kommet tilbage i salen, at jeg havde lejlighed til at høre samtlige indlæg, idet jeg benytter mig af et elektronisk instrument, som hedder en højttaler — for jeg synes, at statsministeren på mange måder var imødekommende over for nogle af de betragtninger, som jeg havde gjort gældende i spørgsmålet om lønomkostningerne. Jeg forstår, vi kan blive enige om at understrege, at lønomkostningerne ikke er den eneste faktor i omkostningsudviklingen, men at der også er en lang, lang række andre faktorer, som spiller en rolle. Statsministeren nævnte jo også, at udviklingslande,

[Hert Petersen.]

hvor man har lave lønomkostninger, ikke af den grund klarer sig særlig godt i den internationale konkurrence.

Dér vil jeg minde om det eksempel, jeg selv har fremdraget tidligere — og det er måske efterhånden noget næsten monomant hos mig; jeg har gjort det mange gange i denne sal, men jeg får ikke så mange kommentarer til det — at vi behøver ikke at gå til udviklingslandene, vi kan gå til det højt industrialiserede Storbritannien, det var jo egentlig dér, den industrielle revolution fandt sted. Dér kan vi konstatere, at i en 10-årig periode op til sidste år lå lønudviklingen godt og vel 30 pct. under det vesteuropæiske gennemsnit, men det har ikke forbedret den britiske konkurrenceevne en døjt. Så når jeg får den cadeau af hr. Ingomar Petersen, at jeg også interesserer mig for konkurrenceevne — og det er dog mærkeligt, at hr. Ingomar Petersen først opdager det nu — skal denne interesse for konkurrenceevne ses i sammenhæng med en klar erkendelse baseret på kendsgerninger af, at lønomkostningerne ikke er den eneste og måske ikke engang den vigtigste faktor, når det drejer sig om konkurrenceevnen; den britiske udvikling tyder i hvert fald på noget helt, helt andet. Men den britiske udvikling kan jeg ikke få nogen kommentar til i dette folketing fra de borgerlige partiers side, og den tavshed synes jeg i sig selv er talende nok.

Så sagde statsministeren, at jeg havde sagt, regeringen måske fandt det vigtigere at bekæmpe inflation end arbejdsløshed. Det er en misforståelse fra statsministerens side, det har jeg ikke sagt eller i hvert fald ikke ment. Jeg pegede på, at der var regeringer i andre lande, lande, som spiller en stor rolle for vores samhandel, hvor man i øjeblikket kører den politik, at man anser det for vigtigere at bekæmpe inflationen end arbejdsløshed, først og fremmest Vesttyskland, men også USA. Det medfører, at perspektiverne på mange måder ser mere dystre ud, end de ellers ville gøre, og at det igen kræver, at der skal gøres en ekstraordinær indsats herhjemme.

Hr. Johan Philipsen var utilfreds med, at jeg havde kritiseret landbrugets eksportfremstød. Det er nu ikke en kritik, som kommer fra mig alene; jeg har såmænd hørt

også det, som hr. Johan Philipsen ville kalde ansvarlige politikere, fremføre denne kritik. Sagen er jo nemlig den, at man kan føre lange diskussioner om omkostninger osv., og man kan måske også presse omkostningerne ned, men hvis der ikke bliver gjort noget for at afsætte de varer, som bliver produceret, bliver de ikke afsat. De afsættes ikke af sig selv. Jeg synes, det var meget interessant, at netop konservesindustrien blev fremdraget af hr. Johan Philipsen. Den har været ramt af alvorlige afsætningsvanskeligheder, nogle af dem er fuldt ud, jeg vil ikke sige acceptable, men forståelige, for når dollarkursen falder, rammer det den danske konservesindustri, der afsætter sine varer til USA. Men heroverfor står en passivitet fra konservesindustriens side med hensyn til at finde nye markeder, en passivitet, som ikke jeg alene kritiserer, men som jeg som sagt også har hørt det, hr. Johan Philipsen vil kalde ansvarlige politikere, kritisere ganske kraftigt. Hvorfor prøver man ikke at komme ind på helt andre markeder end netop det amerikanske, hvor man har vanskeligheder i øjeblikket? Hvorfor eksperimenterer man ikke med emballage, med salgsmuligheder andre steder? Det gør man ikke. Sandheden er, at man forholder sig passivt, og så klager man over de høje lønninger herhjemme og påstår, det er deres skyld.

Hr. Auken gjorde nogle betragtninger over den kommunistiske dagsorden, som jeg synes det var lidt svært at følge. Jeg forstod på det hele, at han ikke ville acceptere den kommunistiske dagsorden, fordi regeringen alligevel fører den ud i livet; man har en plan for nedsættelse, formindskelse af arbejdsløsheden, hvorfor skulle man så vedtage en dagsorden om det?

Hvis det var helt rigtigt, ville jeg heller ikke have flere bemærkninger, men jeg tror blot, det ville klare debatten og klare opfattelsen ude i offentligheden, hvis man her i tinget fik lejlighed til at drøfte en helt konkret plan for bekæmpelse af arbejdsløshed. Det kan vi altså ikke få.

I stedet for har vi fået i hr. Aukens første indlæg nogle betragtninger om, hvad der skal gøres, og det drejer sig om 1) en socialt afbalanceret stram indkomstpolitik for hele befolkningen med særlig hensyntagen til de lavestlønnede, 2) en erhvervsfremmende

[Gert Petersen.]

politik, og forudsætningen for den er netop denne vel gennemtænkte indkomstpolitik, 3) en selektivt virkende beskæftigelsespolitik. Det er regeringens plan. Det kalder jeg en mirakelkur, men jeg kalder den en mirakelkur af den slags illusionsnumre, som man af og til kan se i et cirkus, for der er ikke noget som helst reelt i den, og det synes jeg nok der havde været grund til at gå meget, meget mere ind på, hvis der havde været tid til det. Nu forstår jeg, at vi i septembersamlingen ikke kan komme til at drøfte beskæftigelsessituationen på grundlag af en af regeringen forelagt plan, hvor vi kunne undersøge lidt nærmere, hvad der er illusionsnumre, og hvad der er realiteter. Men vi skal nok komme til at drøfte beskæftigelsessituationen alligevel, også i septembersamlingen.

Så vil jeg sige til sidst, at socialistisk folkeparti naturligvis ikke kan stemme for den af fremskridtspartiet foreslåede dagsorden. Vi er af den opfattelse, at der ikke er råd til skattelettelse til andre end til de lavestlønnede i den nuværende situation; der er netop ikke råd til store skattelettelse, og disse skattelettelse, som må gennemføres til de lavestlønnede, må kompenseres igennem en kraftigere beskatning af arbejdsfrie indtægter, således at det samlede provenu ikke bliver formindsket, for det offentlige har brug for meget betydelige midler for at sætte beskæftigelsen i gang. Alene af den grund kan vi ikke stemme for hr. Bachs dagsorden og naturligvis heller ikke, fordi disse store skattelettelse, det ved vi, skal finansieres ved kraftige offentlige besparelser, det vil sige nedskæringer, hvorved den i forvejen eksisterende ulighed skal gøres endnu større og endnu mere grel.

Ninn-Hansen (KF):

Ligesom hr. Auken mener jeg, at Chaplin er en meget stor skuespiller; om hr. Knud Jespersen har en tilsvarende størrelse, der gør en sammenligning naturlig, betvivler jeg lidt. Det havde måske været rigtigere i forbindelse med denne debat, hvis hr. Auken havde nævnt nogle af Chaplins tidligere film, der jo netop blev optaget på tidspunkter, hvor arbejdsløsheden prægede det amerikanske samfund og samfundene andre ste-

der i verden og skabte en atmosfære, som han ved sin geniale kunst fremhævede, og som netop kunne begrunde en senere optagelse af filmen „Diktatoren“.

Det er vel i det hele taget det afgørende både under denne debat og ved behandlingen af hele problemet at se sagens alvor i forbindelse med de eftervirkninger, som en permanent arbejdsløshed, navnlig hos de unge, kan få. Der er nogle, der mener, at man bedst kan klare alt dette ved at fremsætte dagsordener her i tinget. Det er en overfladisk måde at behandle noget på, som vi ved indeholder en række elementer, der skal klares, og hvor det afgørende er at få placeret de pågældende i et arbejde skabt af en økonomisk politik, der kan skabe arbejdspladser.

Jeg mener, det vil være forkert, hvis denne debat får en sådan overfladisk behandling ved et dagsordensspil, og vi vil stemme imod det. Hvilke standpunkter vi har over for beskatningen og over for en række andre problemer, ved man, og vi behøver i hvert fald ikke at foreslå dagsordener for at prale med eller vise, hvor vi står, det har vi tilstrækkelig tydeligt fortalt.

Jeg vil også gerne hæfte mig ved, at statsministeren i sit svar til mig og til andre ordførere fremkom med tilsagn, som jeg lægger vægt på, og som jeg mener har større betydning end vedtagelsen af forskellige dagsordener. Statsministeren sagde, at han ikke var ganske bekendt med det forslag, som det konservative folkeparti havde fremsat angående bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløsheden. Det skal jeg ikke bebrejde statsministeren, for der fremkommer ganske rigtigt mange forslag i tinget. Men det konservative forslag er det eneste forslag, der er i tinget til videre behandling af bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløsheden. Dertil kommer, som statsministeren ved, notatet fra regeringen.

Men jeg opfatter statsministerens svar til mig i forbindelse med dette forslag som et positivt svar og et tilsagn. Når statsministeren således sagde, at hvis man ikke er fuldt ud tilfreds med det, regeringen foreslår, så skal det ikke komme an på regeringen, så er man parat til at forhandle om andre ting — jeg tror, det var nogenlunde sådan, det blev sagt — så opfatter jeg det selvfølgelig som

[Ninn Hansen.]

et tilsagn om at forhandle om det eneste forslag, der ligger i tinget fra anden side om at løse dette alvorlige problem.

Derfor ser jeg med forventninger hen til den drøftelse, der skal finde sted den 11. juni i arbejdsmarkedsudvalget. Jeg tror, det er en bedre vej end at foretage forskellige afstemninger på nuværende tidspunkt for at komme dette det største af arbejdsløshedsproblemerne til livs, og forventer, at regeringen her vil være imødekommende.

Også på et andet punkt vil jeg fremhæve statsministerens bemærkninger. Det var på et punkt, som jeg ikke havde fremdraget, men statsministeren omtalte det, der er sat i gang vedrørende Storebæltsbroen.

Vore to partier har jo igennem mange år arbejdet for at få gennemført denne sag. Der har i det væsentlige været overensstemmelse imellem os, siden sagerne opstod allerede omkring år 1960. Vi havde ønsket, at man var kommet hurtigere frem. I begyndelsen af 1960'erne fremsatte vi et forslag om privat finansiering af broen. Vi håber, at dette vil indgå i den videre behandling af sagen.

Men jeg opfatter også statsministerens bemærkninger sådan, at selv om man skal forhandle spørgsmålet om økonomien bag Storebæltsbroen i forbindelse med de samtaler, der skal være imellem septemberforligets parter, så er der nu ikke længere tale om nogen udsættelse. Der har været tilstrækkelig mange med slæder i vejen i den sag — det var jo også det, statsministeren kom ind på — og derfor forventer jeg, at den endelige afvisning, der skete i fredags af forskellige forslag i retning af udsættelse eller andre løsninger, betyder, at regeringen nu tager fat på sagen.

I det hele taget må jeg også forstå statsministerens svar vedrørende de forhandlinger, der skal være imellem septemberforligets partier, sådan, at man vil fastholde, at der skal en løsning til.

Når statsministeren siger, at det, man har sendt ud til, det er vel 2 mio. husstande, kun er ment som en information, og at man altså kan skrælle alt det væk, som nogle kunne opfatte som propaganda, ja, så forstår jeg statsministeren og accepterer, at statsministeren og hans regering ikke vil give slip på, at man gennemfører, hvad man

anser for nødvendigt for at videreføre den aftale, der blev truffet med andre partier, hvor man altså har et flertal bag sig, og at regeringen netop dermed vil opfatte det som et stort nederlag for sig selv i spørgsmålet om at fremme beskæftigelsen her i landet, hvis man opgiver undervejs. Det er altså en regering, forstår jeg, der er fast besluttet på at gennemføre, hvad man har givet en række befolkningsgrupper forventninger om. Vi kan så diskutere indholdet, når man har færdiggjort de konkrete forslag; men at konkrete forslag vil komme frem, og at regeringen vil betragte det som et nederlag, hvis man ikke får det gennemført, forstår jeg er indholdet af statsministerens svar til mig, og det var jo klart nok.

Kurt Hansen (VS):

Fremskridtspartiet havde jo den sædvanlige mirakelkur, som det altid har. Lige meget hvilket emne man måtte diskutere herinde, det være sig fiskeri, boligbyggeri etc., så er der altid kun én løsning på problemerne, nemlig skattelettelse. Vi har bare ikke fået nogle konkrete anvisninger på, hvordan det skulle have den mindste afsmittende virkning på problemerne, og hvilke problemer det i øvrigt ville medføre, hvis man gennemførte de omfattende skattelettelse på det grundlag, som fremskridtspartiet lægger op til. Jeg synes, at fremskridtspartiet skylder os en forklaring på det område, og jeg mener, det er rimeligt at få det her under denne debat.

Fremskridtspartiets ordfører, hr. Bach, sagde videre, at der var eksempler på, at folk ikke ville tage arbejde, fordi de kunne opnå en større økonomisk gevinst ved at gå arbejdsløse. Jeg synes, det er en ret grov påstand, som man støder på mange gange, som jeg synes at hr. Bach skulle komme herop og lægge konkret frem, så man kan tage stilling til den ikke bare herinde, men ude omkring i befolkningen og ude omkring på arbejdspladserne. Hvis hr. Bach ikke gør det, må man betragte den bemærkning som bortfaldet eller ugyldig.

Så har jeg ét spørgsmål til til fremskridtspartiet. Hvem er det af de offentligt ansatte, der skal sættes på gaden? Er det inden for hospitalssektoren? Er det inden for post- og telegrafvæsenet? Er det inden for HT-området? Er det inden for alle de forskellige

[Kurt Hansen.]

andre områder, hvor der findes en masse mennesker, som yder nogle lønarbejderfunktioner på stort set lige vilkår med de lønarbejdere, som man har inden for de private erhvervsliv? Hvem er det? Kan vi få det svar, eller kan vi ikke få svaret?

Ingomar Petersen havde nogle bemærkninger om, at der var flere unge piger, der skulle sikres beskæftigelse, og at nu havde man selvfølgelig skåret 5.000 mennesker væk inden for daginstitutionsområdet og havde sparet lig med nul og niks, men så skulle man til at sætte forskelligartet arbejdssterapi i gang inden for andre områder. Hvorfor ikke erkende, at man på dette område har gjort en fundamental fejl, og trække det tilbage? Det kunne give langt mere beskæftigelse til den gruppe, som hr. Ingomar Petersen har beskæftiget sig med her.

Kristeligt folkeparti spurgte, hvad VS har gjort, eller hvad partierne som sådan har gjort, og sagde, at ideologi og forskelligartet syn kunne man diskutere ved kongresser og sommerstævner osv. Det, der er væsentligt, er at lægge partiernes synspunkt frem, de modeller, man har til løsning af de forskelligartede problemer, der dukker op.

Vi kan naturligvis under ingen omstændigheder acceptere devisen med, at vi er alle i samme båd, at det går helt fint, som det går. Vi har set, hvad det rent faktisk betyder, at når der er arbejdsløshed, er det arbejderklassen, der kommer til at bære omkostningerne af den. Vi ser forfølgelse af syge, og vi ser, hvordan repressionen vælter ned over arbejderklassen på mange forskellige måder.

Statsministeren var af den opfattelse, at vi var mere eller mindre færdige med at diskutere problemerne omkring den teknologiske arbejdsløshed. VS har aldrig sagt, at vi er 100 pct. modstander af, at der indføres mere moderne og mere avanceret teknologi i industrien. Naturligvis er vi ikke det. Det, der bare er spørgsmålet, som vi hele tiden må stille os selv, og som vi hele tiden må tage ind i diskussionerne, er: hvordan bliver denne teknologi anvendt? Bliver den ensidigt anvendt i kapitalejernes interesser, så må vi sige fra. Så må vi være med til at støtte en kamp, der foregår ude omkring i samfundet, for, at den ikke skal bruges til støtte for kapitalejernes profitinteresser,

men at den skal bruges til at gøre arbejde mere menneskeværdigt og mere lettillængeligt for de arbejdere, som står ude omkring på arbejdspladserne. Det må være den måde, man anvender teknologien på, og ikke nogen som helst anden måde, men det er naturligvis en illusion at tro, at man i et kapitalistisk samfund kan føre disse smukke tanker og ideer ud i deres yderste konsekvens.

I forbindelse med fremskridtspartiets forslag om motiveret dagsorden kan jeg umiddelbart sige, at det kan VS under ingen omstændigheder stemme for.

I forbindelse med DKPs forslag om motiveret dagsorden må jeg sige, at DKPs dagsorden består jo dels af en række selvfølgelige konstateringer: hvor stor arbejdsløsheden er, hvor meget det beløber sig til i dagpenge osv., dels af en opfordring til regeringen om at fremsætte en arbejdsplan til formindskelse af ledigheden. Begrundelsen er, at regeringen ikke hidtil har taget de fornødne initiativer.

Lad os for det første, selv om det kan være en grim én at sluge, se stort på, at man foregiver, at regeringen kunne have taget de fornødne initiativer. Ja men de fornødne initiativer kan ikke tages under det samfundssystem, som råder. Det er ikke uden grund, at vi som socialister er modstandere af dette system. Det højeste, en socialdemokratisk regering eller for den sags skyld det såkaldte arbejderflertal kan gøre imod arbejdsløsheden i et kapitalistisk samfund vil stadig være langt under det fornødne. Men o. k., lad os se bort fra denne tilsløring ved denne lejlighed. Vi har set det så ofte, at vi efterhånden må tro, at DKP mener, hvad de skriver, og i så fald må vi erklære os totalt uenige.

Men hvad er det mere konkrete indhold i dagsordensforslaget? Her kan man ikke se bort fra, at det fra debatten her såvel som fra tidligere debatter om finanslovsforslaget m. v. er bekendt, hvad forslagsstilleren mere konkret mener med en beskæftigelsesplan, ligesom det er bekendt, hvad regeringen forstår ved beskæftigelsespolitik. Regeringens krisepolitik har hovedsagelig bestået i at favorisere forskellige kapitalinvesteringer, uanset om de giver større garanti for øget beskæftigelse på lidt længere sigt, måske snarere tværtimod, og DKP opfatter givet-

[Kurt Hansen.]

vis ordet „beskæftigelsesplan“ som en plan, der hovedsagelig skal indeholde de kæmpe-mæssige trafikprojekter, såsom Saltholm, Storebæltsbroen, den københavnske undergrundsbane, Vestamager osv., som VS er imod. Og der kan vel også indgå forskellige elementer af direkte eller indirekte subsidier til forskellige brancher, som vi også har erklæret os som modstandere af. Vi kan således ikke stemme for DKPs forslag om motiveret dagsorden, men vil afholde os fra at stemme.

Beskæftigelsesinitiativerne tager vi stilling til ét for ét, og det skal aldrig mangle på VS' støtte, hvis initiativet er til gavn for lønarbejderne. Det har vi påpeget gentagne gange, når vi har diskuteret lignende mastodontprojekter som Store Bælt osv. Vi har sagt: byg de boliger, byg de skoler, byg de institutioner og lav de rekreative områder, så skal VS være med. Og det står helt udokumenteret, at disse initiativer, som VS har peget på, skulle give mindre arbejde end de mastodontprojekter, som ikke er i lønarbejdernes interesse.

Men én ting til allersidst: vi vil heller ikke være med til at tilsløre, at den mest effektive kamp mod arbejdsløsheden er arbejderklassens egen kamp. Som jeg var inde på i mit sidste indlæg, vil VS under alle omstændigheder være med til at støtte den kamp, der foregår for at løse krisen på arbejderklassens egne betingelser og ikke på kapital-ejernes.

(Kort bemærkning).

Forespørgeren (Knud Jespersen) (DKP):

Jeg må lige sige, at selv om man har lånt noget fra vores dagsorden, kan vi ikke støtte fremskridtspartiets variant, for vi går jo den diametralt modsatte vej.

Når jeg overhovedet tager ordet nu, skyldes det disse gribende beretninger om, hvordan man løste beskæftigelsesproblemerne under socialismen. Der var ikke nationaliseret nok, forstod jeg, produktiviteten var heller ikke tilstrækkelig effektiv. 15 mand om at sælge én grammofonplade, det kan give beskæftigelse, det anerkender jeg blankt, men vi har jo de forhold her i vores land, at somme tider arbejder 15 mennesker ikke for hinanden, men for én person, og

denne ene person beriger sig derpå med en meget højere produktivitet.

Så vil jeg nok sige, at når Chaplin bliver draget ind sammen med min ringhed, mangler der vel to ting i hr. Auken fremstilling. For det første var det ikke mig, der sagde i fjor, den 10. maj, at inden året var omme, ville alle være i arbejde. Det var statsministeren. For det andet var det ikke mig, der sagde den 12. maj d. å., at arbejdsløsheden kan afskaffes. Det var økonomiministeren. Derimod har jeg givet nogle forslag til, hvordan den kunne afskaffes, og det står der bare meget lidt om i denne dagsorden, for at man skulle have en rimelig mulighed for at tage den. Jeg forstår, at hr. Auken gjorde sig skyldig i den tredje fortalelse, da han sagde, at han kom til at tænke på.

Poulsgaard (FP):

Det er hr. Auken, der kalder mig herop. Den sædvanlige smøre, vi fik, at vi var alt det dér, de pæne ord, som socialdemokratiet kan svinge sig op til. Og hr. Auken spurgte, om der var nogle i fremskridtspartiets folketingsgruppe, sådan forstod jeg det, der havde levet af understøttelse. Det har undertegnede i en uge, hr. Auken, da stod jeg og huggede hul i isen i en fiskedam. Jeg fik ansættelse på én udtrykkelig betingelse — jeg begik måske en lovovertrædelse, men så lad det bare komme offentligt frem — jeg sagde til arbejdsgiveren: jeg vil prøve det en uge, og hvis det er sådan, at jeg ikke kan tjene mere ved det, end jeg kan få i understøttelse, så vil jeg have en fyreseddel. Efter en uges forløb, hvor jeg havde stået 8 timer og knoklet med det her is, gjorde jeg mit regnskab op. Jeg havde tjent 15 kr. mere, end jeg kunne få i understøttelse. Dertil skulle jeg så lægge kørselsudgifter og det tøj, jeg sled på, så jeg holdt altså op igen, men så fik jeg ikke understøttelse, jeg blev fodermester. Men der var altså en for ringe forskel på det, man kunne få i understøttelse, og så lønnen for det arbejde, jeg stod og udførte.

Der er blevet sagt mange fagre ord her i dag, og fagre ord fryder mangt et hjerte, men de løser bare ingen problemer. Man skulle tro, at de, der gik herinde bag de tykke mure, er fuldstændig immune, at fornuften lades ude, når man kommer herind.

[Poulsgaard.]

For man skulle ikke tro, at nogen af de ærede medlemmer herinde snakkede med befolkningen. Hvis man gjorde det, ville man vide, at en af de ting, man skulle tage fat på, bl. a. er arbejdsformidlingen. Den skal føres tilbage til fagbevægelsen. Arbejdsformidlingen magter ikke sin opgave. Jeg havde en gang kontakt med arbejdsformidlingen, da blev jeg sendt til Troldhede fra Skjern. De skulle have en savskærer. Jeg har aldrig nogen sinde set en sav ud over den, jeg har snittet mig selv i fingrene med, men jeg havde jo udtrykkelig gjort opmærksom på, at jeg ingen forstand havde på det. Alligevel, efter at man havde forhørt mig i 2 timer, hvor man havde skrevet med én finger på maskinen, sendte man mig til Troldhede, hvor manden skulle have en faglært savskærer. Det er det kendskab, jeg har til arbejdsformidlingen. Vorherre bevares.

Så kommer denne 5 ugers regel. Det er jo fuldstændig klart for enhver, der har det mindste kendskab til arbejdsmarkedets forhold, at den 5 ugers regel, hvorefter arbejdsgiveren, hvis man har været beskæftiget 40 timer, skal betale den sygelønsordning, afholder i hvert fald nogle mindre erhvervsgrøene fra at ansætte folk, når man ikke kender dem. Det er en af de ting, vi skal have set på. Vi skal have den væk. Hvor vi skal tage det fra? Ja, man kunne måske finde midler til at få den fjernet, så man ikke lagde den byrde på arbejdsgiverne, ved igen at indføre karenstage, én eller tre karenstage, der gjaldt samtlige i dette land, offentligt ansatte såvel som på LO-området. Er der så en promille af befolkningen, der er så fattige, selv om vi lever i en socialdemokratisk velfærdsstat, at de ikke har råd til det, så må de hjælpes af et socialt sikkerhedsnet. Men det er én af de ting, vi skal have fat på.

Vi skal også se på lærlingeuddannelsen. Så sent som den 24. maj i Aalborg Stiftstidende kunne man se, at man ikke kan få rundstykker i Ålborg længere. Bagerne i Ålborg kunne ikke få lærlinge. Og hvorfor er der den mangel på lærlinge? Og hvorfor er der så mange erhverv, der siger: vi vil ikke have lærlinge ind længere? Er det, fordi de unge er dårligere, end de har været før i tiden? Nej, de unge er gode nok, men der er simpelt hen lagt så mange restriktioner på lærlingeuddannelsen, at man simpelt hen

ikke har råd til at tage lærlinge ind. Man slår det ene erhverv i stykker efter det andet. Det er det, man skal til at se på, hvis man skal gavne beskæftigelsen.

Vi skal også have fat på skolerne. Det nytter ikke noget at tro, at skolen kan holdes udenfor. Jeg mener, at skolen mange gange fører en decideret erhvervsfjendtlig politik.

Jeg vil gerne belyse det med et eksempel, for man må jo have eksempler. Jeg har en datter, der går i skole. Hun gik i Ballerup dengang på en udmærket skole, synes jeg. Men hun kom hjem i november måned, og så sagde hun til mig: Far, du kan tro, det er en god skole, jeg går på. Siden sommerferien har vi udelukkende beskæftiget os med erhvervsliv og landbrug. Den gamle her han nikkede med hovedet og syntes, det var udmærket. Men så tilføjede pigebarnet: men du skal lige vide, at det er Kinas erhvervsliv og landbrug, man har vist den kolossale interesse i den lange tid. Det var foregået i faget orientering.

Jeg kender også — og statsministeren kan da godt få navne, det er én i min familie for resten — en ung pige, der var ude i erhvervspraktik i Holstebro. Hun skulle lære at sælge sko, og så kom hun hjem den første dag, hun havde været i erhvervspraktik, og slog i bordet for mig og sagde, at det var for galt. Hvad var det, der var for galt? Jo, den fæle kapitalist, altså skotøjshandleren i Holstebro, havde sat hende til at vaske 5 par kopper op. Nå, sagde jeg så, har du ikke selv drukket kaffe af den ene? Jo, det havde hun. Så er der altså 4 par kopper tilbage. Men det måtte hun ikke. Men hvem har bibragt pigebarnet den opfattelse, at hun ikke måtte det? Jeg tror, det er skolen, der har bibragt hende den. Hun tog ingen skade af at vaske de 4 par kopper op.

Vi er i den situation, at vi nu uddanner dobbelt så mange fritidspædagoger, som vi uddanner landmænd. Hvem skal betale de fritidspædagoger? Der blev sagt her, at det ikke bare er lønninger. Nej, det er ikke bare lønninger, for alt det fuldstændig vanvittige uddannelsesræs, vi er kommet ind i, er der kun den produktive del til.

Og vi kan i hvert fald ikke begynde at eksportere fritidspædagoger, men vi kan eksportere nogle landbrugsvarer.

[Poulsgaard.]

Statsministeren ville gerne have navne, det var alle de her løse påstande. Jeg kan give statsministeren navne på i hvert fald to landmænd, som her fra 1. februar til maj har søgt og søgt medhjælpere, men de har ikke kunnet støve en medhjælper op. Så der er altså noget rivende galt. Men hvis vi alle sammen skal være fritidspædagoger og den slags ting, så kan jeg godt forstå, det går galt.

Så var hr. Kurt Hansen inde på, hvor fremskridtspartiet ville spare. Ja, vi har nogle udmærkede statsrevisorer f. eks. De har afgivet en lang række beretninger, og én af de beretninger viser, at der var 24 ansatte til at passe 8 såkaldt adfærdsvanskelige børn. Jeg tror godt, der kunne spares lidt dér.

Vi har også set på det kgl. teater, hvor man kan hæve løn uden at røre en finger. Mulighederne er mange, og fremskridtspartiet har påpeget dem. Det er ikke skolelærerne, det er ikke sygeplejerskerne, det er ikke postbudene, men de er altid så taknemlige at trække frem. Jeg synes, det var den slags ting, man skulle have diskuteret i stedet for at stå og slynge om sig med en masse ord, som intet reelt indhold har.

(Kort bemærkning).

Bach (FP):

Nu har hr. Poulsgaard jo næsten svaret på en del af det, men hr. Kurt Hansen stillede mig tre konkrete spørgsmål. Det var skattelettelse, understøttelsens størrelse og hvem af de offentligt ansatte vi vil sætte på gaden, sådan noget lignende.

Skattelettelsen. Hvis hr. Kurt Hansen havde fulgt med i debatten om finansloven og gennemlæst fremskridtspartiets ændringsforslag, så tror jeg da sagtens han kunne få øje på, hvor vi vil lave besparelser.

Dernæst understøttelsens størrelse. Jeg skal lige, for at det kan blive helt præciseret, citere, hvad jeg sagde under min første ordførertale. Fakta er jo, at der kan forekomme tilfælde, hvor en person får maksimum i understøttelse, det er 221 kr. pr. dag, ganget med 5 dage, i alt 1.105 kr., og skatte-trækket er efter gældende regler — da havde jeg nævnt også den ulighed, der er i skattetrækket samtidig, og det giver 69 kr. pr. dag — i alt 345 kr. eller i alt en udbe-

taling på 760 kr. Og så sagde jeg, at med et anvist arbejde — og det er jo dette anviste arbejde, beskæftigelsesarbejde, vi taler om, læg mærke til det, hr. Kurt Hansen — har de i mange tilfælde mindre i lønningsposen end ved ledighed. Og når det er tilfældet, er der ingen, der med rimelighed vil fortænke nogen i at vise mindre arbejdsiver. Det er der da ikke. Det er da ganske normalt, hvis man har 20 kr. mindre om dagen ved at gå på arbejde. Det kan da undersøges, og jeg skal da gerne dokumentere det, om ikke lige fra denne talerstol, så skal jeg da være så elskværdig at dokumentere det over for hr. Kurt Hansen.

Så spørger han: hvilken del af de offentligt ansatte skal vi sætte på gaden? Hvis vi kunne afskaffe indkomstskatten, ville der da selvfølgelig blive i tusindvis af offentligt ansatte, der blev overflødige. Det er da meget let at svare på.

Dernæst har hr. Poulsgaard jo nævnt mange forskellige, og det kunne jeg da også lige tage med, for at det ikke skal være glemmt. Der var både bibliotekerne, teatrene, og så nævnte han skolerne. Det kunne da også godt være, at der på de højere læreanstalter var folk, der var overflødige.

(Kort bemærkning).

Auken (S):

Kun det spørgsmål til fremskridtspartiet: hvor meget skal understøttelsen sættes ned, hvis den er for høj af hensyn til beskæftigelsen? Hvor meget skal de arbejdsløse ned i understøttelse?

Og det andet. Jeg forstod, at hr. Poulsgaards hovedindvending mod den offentlige arbejdsformidling var, at den ikke havde kunnet finde et job, hr. Poulsgaard kunne bestride. Jeg forstod også, at han havde tillid til, at fagbevægelsen kunne klare problemet. Vi har stor tillid til de faglige organisationers formåen, men så stor tillid, som hr. Poulsgaard har, har vi ikke.

Og så endelig til sidst: jeg har lovet hr. Bach ikke at fortælle, hvad vi mener om fremskridtspartiets dagsorden, og det løfte vil jeg gerne holde.

Formanden:

Vi kan ikke blive ved med korte bemærkninger. Hr. Bach får en kort bemærkning, og så må de korte bemærkninger holde op for ordførerne.

(Kort bemærkning).

Bach (FP):

Ja vel, hr. formand.

Men det skal ikke stå uimodsagt, det med, hvor meget understøttelsen skal sættes ned. Den skal sættes skatten ned, det kan jeg godt fortælle.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om motiveret dagsorden af Knud Jespersen (DKP) (se foran)
forkastedes med 125 stemmer mod 14; 4 medlemmer stemte hverken for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af Bach (FP) (se foran)
forkastedes med 120 stemmer mod 23.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til forsvarsministeren af Brusvang (CD), Ove Jensen (FP), Chr. Christensen (KrF) og Poul Schlüter (KF):

Hvilke oplysninger kan ministeren give om afviklingen af Christiania?

(Forespørgsel nr. XXI. Anmeldt 18/5 76. Fremme af foresp. vedt. 19/5 76).

Ordføreren for forespørgerne (Erlendsson) (FP):

På fremskridtspartiets, kristeligt folkepartis, det konservative folkepartis og centrum-demokraternes vegne skal jeg kort motivere ønsket om en redegørelse fra forsvarsministeren om resultatet af den af folketingsbesluttede normalisering af forholdene på de militære arealer kendt under fællesbetegnelsen Fristaden Christiania.

Den 30. marts i år vedtog folketingsbeslutningen med 100 stemmer mod 65, at der uden unødigt forsinkelse skulle ske en rømning af arealerne. Hermed bortfaldt en af folketingsbeslutningen den 10. april 1975 vedtagne beslutning om, at afviklingen skulle være afsluttet senest den 1. april 1976.

Den af hr. Kjeld Olesen sidst stillede og af folketingsbeslutningen vedtagne dagsorden kunne kun opfattes som en udskydelse af rømningen, hvad de partier, der har ønsket denne debat, alle gik imod. Forsvarsministeren erklærede imidlertid, at der i hr. Kjeld Olesens

dagsordensforslag ikke lå nogen tanke om udskydelse. Ministeren brugte udtrykket: at der absolut ikke var tale om vattede forsinkelser.

Nu er der ikke desto mindre gået 2 måneder, uden at forholdene på de gamle militære områder er ændret den mindste smule i den af folketingsbeslutningen ønskede retning. Derfor kravet om, at forsvarsministeren nu giver tinget en grundig redegørelse ikke blot for de forholdsregler, der allerede måtte være taget af ministeren for gennemførelsen af folketingsbeslutningen, men at ministeren tillige redegør for de aktioner, som udefra er igangsat imod virkeliggørelsen af folketingsbeslutningen, og som mere eller mindre sporadisk er kommet til offentlighedens kundskab gennem omtale i massemedierne.

Det vil i den forbindelse være ønskeligt tillige at få ministerens vurdering af, inden for hvilken tidsfrist folketingsbeslutningen kan ventes gennemført.

Forsvarsministeren (Orla Møller):

Jeg tror ikke, at nogen med rimelighed vil påstå, at det ikke er min hensigt at efterleve tingets beslutning af den 30. marts i år om afviklingen af Christiania, som det hed: „uden unødigt forsinkelse“. Der kan ikke foretages mere i sagen fra min side, før der træffes en afgørelse i den fogsagsag, der som nævnt i min skriftlige redegørelse af den 26. maj blev indledt den 1. april.

Jeg kan føje til, at det er naturligvis beklageligt, at mine forberedelser til afviklingen af Christiania også må omfatte forsøg på løsning af de problemer, der kan opstå, hvis beboerne efter en retslig afgørelse, der eventuelt pålægger dem at rømme Christiania, ikke frivilligt vil forlade området.

Jeg tænker her ikke blot på risikoen for en voldelig konfrontation mellem beboerne og politiet, som jo i givet fald er forpligtet til at bistå ved udsættelsesforretningen, men jeg tænker også på de problemer, der vil opstå i forbindelse med at skaffe beboerne tag over hovedet.

Det må være klart for enhver, at den samlede udflytning i forbindelse med en tvangsmæssig rømning af området vil skabe store praktiske problemer for boligmyndighederne, og beboerne må derfor i denne situation være indstillet på et midlertidigt op-